

Nakladnik

Općinski sud u Rijeci

Žrtava fašizma 7, Rijeka

<http://sudovi.pravosudje.hr/osri/>

Za nakladnika

mr.sc. Domagoj Vučkov, predsjednik

Uredništvo

Barbara Bosner, sutkinja Općinskog suda u Rijeci

Tatjana Čargonja, sutkinja Općinskog suda u Rijeci

Damira Delost, sutkinja Općinskog suda u Rijeci

Iva Ivanišević Mostovac, predsjednica Odjela za praćenje i proučavanje prakse europskih sudova i edukaciju sudaca Općinskog suda u Rijeci

Martina Maršić, sutkinja Općinskog suda u Rijeci (Stalna služba Krk)

Nataša Peršić Brleković, sutkinja Općinskog suda u Rijeci

Mirela Popović Brletić, sutkinja Općinskog suda u Rijeci

Mirella Rodin, sutkinja Općinskog suda u Rijeci (Stalna služba Rab)

Iva Smokvina Dadasović, sutkinja Općinskog suda u Rijeci

uz suradnju i podršku **Vesne Katarinčić**, sutkinje Općinskog suda u Rijeci (Stalna služba Opatija)

Glavni urednik

Iva Ivanišević Mostovac

Unos i tehnička obrada

Iva Ivanišević Mostovac

Tisak

Općinski sud u Rijeci

PREDGOVOR

Bilten I Općinskog suda u Rijeci predstavlja izbor odluka i presuda Europskog suda za ljudska prava i Suda Europske unije, a u odabiru odluka i presuda te u njegovoj izradi sudjelovali su suci Odjela za praćenje i proučavanje prakse europskih sudova i edukaciju sudaca Općinskog suda u Rijeci.

To ne bi moglo moguće ostvariti bez svesrdne podrške predsjednika Suda, mr.sc. Domagoja Vučkova i sutkinje Vesne Katarinčić (v.d. predsjednice Suda u razdoblju od 1. travnja 2015. do 30. rujna 2015.), koji su prepoznali važnost rada i potrebu osnivanja Odjela za praćenje i proučavanje prakse europskih sudova i edukaciju sudaca te pružali podršku u osmišljavanju i izradi ovog Biltena.

Bilten I prvi je u nizu, a napravljen je sa željom da sucima olakša svakodnevni rad, te da im služi kao svojevrsan priručnik u pronalaženju relevantne prakse europskih sudova.

Iako Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda čini dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske još od 1997. godine, njezina primjena u praksi, kao i poznavanje presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava još uvijek nisu dosegli zadovoljavajuću razinu. Stoga bi ovaj Bilten trebao predstavljati putokaz i poticaj sucima da se upoznaju sa praksom Europskog suda za ljudska prava, kako bi svoje odluke lakše donosili primjenjujući konvencijska načela.

Isto tako, kao mlada članica Europske unije, Republika Hrvatska dužna je osigurati da sudovi sude i primjenom europskog prava. Poznavanje *acquis-a*, koji uključuje i odluke Suda Europske unije, imperativ su pravilnog i zakonitog odlučivanja. Presude Suda Europske unije sadržane u ovom Biltenu usmjerene su na ona područja primjene prava europske unije koja će se u radu prvostupanijskih sudaca najčešće pojavljivati, kao što su zaštita potrošača, zabrana diskriminacije te primjena Povelje o temeljnim pravima Europske unije.

Sudovi sude na temelju Ustava, zakona, međunarodnih ugovora i drugih važećih izvora prava, međutim primjena pravne norme ne smije postati sama sebi svrhom. Pri svojem svakodnevnom radu „*sudac treba ugled službe koju obavlja uvećati svojim pametnim radom*“ (rim. prav. Callistratus), a pravo nastojati približiti pravdi. Upravo odluke i presude sadržane u ovom Biltenu mogle bi pomoći u postizanju toga cilja.

Ius est ars boni et aequi (rim. prav. Celsus)
(Pravo je umijeće dobrog i pravednog)

Predsjednica Odjela za praćenje i proučavanje prakse
europskih sudova i edukaciju sudaca

Iva Ivanišević Mostovac, LL.M

SADRŽAJ

PRESUDE I ODLUKE EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA	1
Pravo na pošteno suđenje (građanski aspekt) – Članak 6. Konvencije	2
KLAUZ protiv HRVATSKE	2
VOGTMANN protiv HRVATSKE	6
DHAHBI protiv ITALIJE	9
ZAVODNIK protiv SLOVENIJE	12
Pravo na slobodu izražavanja – Članak 10. Konvencije	16
DELFI AS protiv ESTONIJE	16
Pravo na poštivanje doma – Članak 8. Konvencije	19
ZRILIĆ protiv HRVATSKE	19
BREŽEC protiv HRVATSKE	22
BJEDOV protiv HRVATSKE	25
ĆOSIĆ protiv HRVATSKE	28
OLUJIĆ protiv HRVATSKE	30
Pravo na mirno uživanje vlasništva – Članak 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju	33
VESNA HASANI protiv HRVATSKE	33
BISTROVIĆ protiv HRVATSKE	36
VAJAGIĆ protiv HRVATSKE	40
GASHI protiv HRVATSKE	44
GABRIJELA BIBIĆ protiv HRVATSKA	49
Pravo na poštivanje obiteljskog života – Članak 8. Konvencije	51
RIBIĆ protiv HRVATSKE	51
GLUHAKOVIĆ protiv HRVATSKE	54
KRUŠKOVIĆ protiv HRVATSKE	57
MARIĆ protiv HRVATSKE	59
Pravo na poštivanje privatnog života – Članak 8. Konvencije	62
IVINOVIĆ protiv HRVATSKE	62
Zabrana nečovječnog i ponižavajućeg postupanja – Članak 3. Konvencije	65
ĐORĐEVIĆ protiv HRVATSKE	65
Pravo na slobodu i sigurnost – Članak 5. Konvencije	69
KRASNIQI protiv HRVATSKE	69

DRAGIN protiv HRVATSKE	72
ORBAN protiv HRVATSKE.....	75
Pravo na pošteno suđenje (kazneni aspekt) – Članak 6. Konvencije	77
ERKAPIĆ protiv HRVATSKE.....	77
LUČIĆ protiv HRVATSKE	80
LISICA protiv HRVATSKE.....	83
PRESUDE SUDA EUROPSKE UNIJE.....	87
Zaštita potrošača – nepoštene odredbe ugovora	88
BANCO ESPAGNOL DE CRÉDITO SA protiv JOAQUÍN CALDERÓN CAMINO	88
NEMZETI FOGYASZTÓVÉDELMI HATÓSÁG protiv INVITEL TÁVKÖZLÉSI ZRT.	90
RWE VERTRIEB AG protiv VERBRAUCHERZENTRALE NORDRHEIN-WESTFALEN EV.	92
ÁRPADKÁSLER, HAJNALKAKÁSLERNÉRÁBAI protiv OTP JELZÁLOGBANKZRT	94
JANA PERENIČOVÁ I VLADISLAV PERENIČ protiv SOS FINANC SPOL. S R. O.....	98
JUAN CARLOS SÁNCHEZ MORCILLO I MARÍA DEL CARMEN ABRIL GARCÍA protiv BANCO BILBAO VIZCAYA ARGENTARIA SA.....	100
MARIA BUCURA protiv SC BANCPOST SA	104
Zaštita potrošača – teret dokaza	107
CA CONSUMER FINANCE SA protiv INGRID BAKKAUS, CHARLINE BONATO I FLORIAN BONATO	107
Zaštita potrošača – pojam „potrošač“ i „potrošački ugovor“	110
JOHANN GRUBER protiv BAY WA AG.	110
FRANCESCO BENINCASA protiv DENTALKIT SRL.....	113
Zaštita potrošača – pojam „prosječni potrošač“ i dokazivanje	116
GUT SPRINGENHEIDE GMBH AND RUDOLF TUSKY protiv OBERKREISDIREKTOR DES KREISES STEINFURT - AMT FÜR LEBENSMITTELÜBERWACHUNG	116
Zabrana diskriminacije i odgovornost države za kršenje prava EU	119
GERHARD KÖBLER protiv AUSTRIJE	119
Zabrana diskriminacije	123
ÖSTERREICHISCHER GEWERKSCHAFTSBUND protiv VERBAND ÖSTERREICHISCHER BANKEN UND BANKIERS.....	123
MARIO VITAL PÉREZ protiv AYUNTAMIENTO DE OVIEDO	126
ABECEDNO KAZALO.....	129
BILJEŠKE	133

PRESUDE I ODLUKE EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Pravo na pošteno suđenje (građanski aspekt) – Članak 6. Konvencije

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

IIM-ESLJP-2015-004

KLAUZ protiv HRVATSKE

Broj zahtjeva 28963/10

Presuda od 18. srpnja 2013.

KLJUČNE RIJEČI

Pravo na pristup sudu – pravo na mirno uživanje vlasništva – troškovi parničnog postupka

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Podnositelj zahtjeva je pokrenuo građanski postupak protiv države tražeći naknadu štete za zlostavljanje koje je pretrpio od strane policijskog službenika koji je u kaznenom postupku oglašen krivim. Prvotno je tužbeni zahtjev postavio na 295.000,00 kn, te je nakon provedenog vještačenja povisio tužbeni zahtjev na 335.000,00 kn, od čega je 300.000,00 kuna tražio na ime duševnih bolova zbog okrutnog zlostavljanja i višestrukog mučenja od strane djelatnika MUP-a, 15.000,00 kn na ime pretrpljenih fizičkih bolova i 20.000,00 kn za pretrpljeni strah.

Presudom Vrhovnog suda tužitelju je dosuđeno 24.000,00 kn na ime neimovinske štete od čega 7.000,00 kn na ime pretrpljenih fizičkih bolova, 12.000,00 kn na ime pretrpljenog straha i 5.000,00 kn na ime duševnih bolova zbog zlostavljanja. Sud je tužitelju dosudio i troškove parničnog postupka u iznosu od 8.300,00 kn, dok je tuženoj državi dosudio trošak postupka u iznosu od 19.000,00 kn.

Pravo

Članak 6. Konvencije – pravo na pristup sudu

U središtu pozornosti u ovog predmeta je činjenica što je tužitelju naloženo platiti troškove zastupanja tužene države koju zastupa državno odvjetništvo, a koji su troškovi iznosili oko 79% iznosa koji je tužitelju sud dosudio na ime naknade neimovinske štete počinjene od strane djelatnika MUP-a. Kao rezultat primjene čl. 154. st.2. ZPP-a, odnosno dosude parničnog troška tuženiku prema postignutom uspjehu u sporu, tužitelju je značajno smanjena naknada koju mu je sud dosudio.

ESLJP je u presudi istaknuo kako dosuđivanje troškova postupka tuženiku sukladno čl. 154. st.2. ZPP-a nije samo po sebi u suprotnosti sa čl. 6. Konvencije. Međutim, iznos troškova dosuđenih tuženiku u svjetlu svih okolnosti pojedinog slučaja predstavlja materijalni faktor koji je odlučan za ocjenu je li u konkretnom predmetu povrijeđeno pravo na pristup sudu.

Ograničenje prava na pristup sudu neće biti u suglasnosti s čl. 6. Konvencije, osim ako ograničenje teži postizanju legitimnog cilja i ako postoji razuman omjer između legitimnog cilja i upotrijebljenih sredstava.

U odnosu na legitiman cilj, ESLJP je istaknuo kako je cilj čl. 154. ZPP-a spriječiti podnošenje neosnovanih tužbi kao i postavljanje nerazumno visokih tužbenih zahtjeva bez snažanja posljedica. Takav cilj je legitiman i služi pravilnom funkcioniranju pravne države i zaštiti drugih. Sud je također istaknuo kako je opravdano da se pravila o nadoknadi troškova postupka primjenjuju i u situacijama u kojima je država stranka u postupku budući da ne valja pretpostavljati kako država ima neograničene resurse. I ona, kao i pojedinci, treba biti zaštićena od neosnovanih tužbi.

U odnosu na test proporcionalnosti, ESLJP je istaknuo kako je na svakoj državi dužnost da tumači i primjenjuje svoje zakone. Ovo se naročito odnosi na tumačenje proceduralnih normi, dok je uloga ESLJP-a ocijeniti jesu li rezultati tumačenja u skladu sa Konvencijom. Prema tome ESLJP je u ovom predmetu nadležan odlučiti je li tužitelju povrijeđeno pravo na pristup sudu time što mu je naloženo naknaditi državi troškove zastupanja po državnom odvjetništvu primjenom Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika.

ESLJP je istaknuo kako u RH postoje Orijentacijski kriteriji i iznosi za utvrđivanje visine pravične novčane naknade nematerijalne štete kojima se sudačka diskrecija u određivanju naknade neimovinske štete ograničava.

U odnosu na činjenice ovog predmeta ESLJP je istaknuo kako je podnositelj zahtjeva svoj tužbeni zahtjev u pogledu iznosa naknade štete za pretrpljeni strah i fizičke bolove postavio unutar granica Orijentacijskih kriterija VSRH-a. Međutim, veći dio tužbenog zahtjeva bio je postavljen na naknadu štete zbog duševnih boli radi zlostavljanja, i to u iznosu od 300.000,00 kn, iako mu je sud dosudio samo 5.000,00 kn po ovoj osnovi.

Niti Orijentacijski kriteriji VSRH-a iz 1995., a ni Orijentacijski kriteriji VSRH-a iz 2002. godine ne navode koliki bi iznos naknade štete tužitelju okvirno pripadao po ovoj osnovi. Međutim, ESLJP ističe kako iz Orijentacijskih kriterija iz 1995. proizlazi da bi tužiteljima po osnovi naknade štete zbog smrti bliske osobe, a što predstavlja najteži oblik neimovinske štete, pripadalo 15.000 DEM ili za trajni invaliditet bliske osobe 20.000 DEM. Prema tome, iako ne postoje jasni pokazatelji koliki bi iznos

podnositelju zahtjeva pripadao po osnovi duševnih bolova zbog zlostavljanja, utuženi iznos od 300.000,00 kn je vjerojatno pretjeran.

ESLJP nadalje zaključuje kako je podnositelju zahtjeva (tužitelju) povrh dosuđene glavnice od 24.000,00 kn dosuđena i kamata na glavicu u iznosu od 18.907,28 kn. Time je dosuđeni iznos troškova tuženika od 19.000,00 kn iznosio 44% ukupno dobivenog iznosa tužitelja (42.907,28 kn).

Međutim, uzimajući u obzir da je trošak odvjetnika podnositelja zahtjeva (tužitelja) bio 40.070,00 kn, a koji trošak je odvjetnik u svojem troškovniku zatražio, proizlazi da podnositelj zahtjeva (tužitelj) nije dobio gotovo ništa.

Sud zaključuje da se ponašanje podnositelja zahtjeva (tužitelja), u smislu podnošenja previsokog tužbenog zahtjeva, ne može opravdati tolikim sniženjem ukupno dosuđenog iznosa. Ovo iz razloga što podnositelj zahtjeva (tužitelj) nije postavio neosnovan zahtjev, već je zahtjev za naknadom štete postavio nakon što je policajac pravomoćno oглаšen krivim u kaznenom postupku za zlostavljanje tužitelja, i, što je najvažnije, tužena država, zastupana po državnom odvjetništvu, nije imala povećanih troškova zbog toga što je podnositelj zahtjeva (tužitelj) postavio previsoko tužbeni zahtjev.

Prema tome, dva osnovan cilja koja se žele postići čl. 154. st. 2. ZPP-a, spriječavanje neosnovanih tužbenih zahtjeva i nerazumno visokih troškovi postupka, nisu zadovoljeni u ovom konkretnom slučaju.

Konačno ESLJP je zaključio kako dosuđivanje troškova postupka tuženiku u ovom slučaju ima neprihvatljive posljedice. Kao prvo, paradoksalno je da je država uzela podnositelju zahtjeva (tužitelju), kroz sudske troškove, veliki dio onoga što mu je i dosudila. Drugo, proceduralna sankcija podnositelju zahtjeva (tužitelju) za minoran propust, kao što je postavljanje previsokog tužbenog zahtjeva, je bila toliko stroga da je značajno umanjila naknadu štete za tako ozbiljno kazneno djelo kao što je zlostavljanje od strane službene osobe.

Članak 1. Protokola br.1. (pravo na mirno uživanje vlasništva)

Pitanje koje se ovdje pojavilo je može li se dosuđeni iznos naknade štete, a koji je u konačnici umanjen zbog dosude troškova postupka tuženiku, smatrati "vlasništvo" (eng. *possessions*) u smislu čl. 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju. "Vlasništvo" u smislu čl. 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju može biti postojeće "vlasništvo" (eng. *existing possessions*) ili zahtjev (eng. *claim*) koji je u dovoljnoj mjeri utvrđen da bi se mogao smatrati "imovinom" (eng. *assets*). Zahtjev se može smatrati imovinom jedino ako je ovršiv. Budući da je tužbeni zahtjev podnositelja zahtjeva za naknadom štete u ovom predmetu osnovan i utvrđen u dosuđenom iznosu u pravomoćnoj presudi, to se ima smatrati "imovinom" koja je zaštićena čl. 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju.

Nadalje, ESLJP je utvrdio da značajno smanjenje dosuđenog iznosa naknade štete uslijed dosude troškova postupka tuženiku predstavlja miješanje u pravo podnositelja zahtjeva na mirno uživanje vlasništva. Uzimajući u obzir utvrđenja do kojih je ESLJP došao u pogledu povrede prava na pristup sudu u ovom predmetu, ESLJP je utvrdio kako je miješanje bilo propisano zakonom, težilo je javnom

interesu međutim nije postignuta pravična ravnoteža između javnog interesa i prava podnosioca zahtjeva na mirno uživanje vlasništva, odnosno nije zadovoljen test proporcionalnosti.

ODLUKA SUDA

Sud je jednoglasno odlučio da je došlo do povrede prava na pristup sudu zajamčeno čl. 6. Konvencije i prava na mirno uživanje vlasništva zajamčeno čl. 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju, te je dosudio pravičnu naknadu u iznosu od 8.800 EUR-a.

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

IIM-ESLJP-2015-004

VOGTMANN protiv HRVATSKE

Broj zahtjeva 10534/07

Odluka o dopuštenosti od 17. lipnja 2010.

KLJUČNE RIJEČI

Članak 6. Konvencije – *pravo na pristup sudu – neiscrpljivanje domaćih pravnih sredstava – dokazna snaga preporučene poštanske pošiljke*

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Podnositeljica zahtjeva je vlasnica kuće za odmor koja se nalazi u Pakoštanima, Hrvatska. Dana 22. siječnja 1993. godine nepoznati su počinitelji eksplozivom digli u zrak kuće za odmor podnositeljice zahtjeva. Podnositeljica zahtjeva tvrdi da je njen djed V.C., koji je živio u Šibeniku (Hrvatska) i bio bivši sudac drugostupanjskog suda u tom gradu, 1996. godine podnio građansku tužbu protiv države tražeći naknadu štete zbog uništenja njene ljetne kuće eksplozivnom napravom. On je to učinio tako što je poslao tužbu redovnom poštom Općinskom sudu u Biogradu na moru. Budući da po tužbi podnositeljice zahtjeva nisu bili poduzeti nikakvi postupovni koraci, njen djed, kao njezin zastupnik, raspitao se na sudu telefonom, a i osobno, za razloge njihove neaktivnosti. Obaviješten je da sud nikada nije primio tužbu podnositeljice zahtjeva, i da stoga nije pokrenut nikakav postupak. Podnositeljica zahtjeva nadalje tvrdi da je njen djed dana 10. siječnja 1997. godine ponovno podnio njenu građansku tužbu, ovaj puta poslavši tužbu Općinskom sudu u Biogradu na moru preporučenom poštom. Kako ponovno nisu bili poduzeti nikakvi postupovni koraci po njevoj tužbi, njen se je djed u više navrata raspitivao kod suda telefonom i osobno o stanju postupka. Ovaj puta nije dobio nikakve informacije o predmetu. Kao dokaz svojih tvrdnji podnositeljica zahtjeva dostavila je presliku svoje građanske tužbe od 10. siječnja 1997. godine i potvrdu pošte Šibenik kojom se potvrđuje da je istoga datuma pošiljka poslana preporučenom poštom Općinskom sudu u Biogradu na moru.

Podnositeljica je pokrenula postupak pred Ustavnim sudom zbog dužine trajanja postouka, međutim, na osnovi izvješća koje je dostavio Općinski sud u Biogradu na moru, u kojem je ukazao na to da u njegovom upisniku nije nigdje upisan građanski postupak pokrenut tužbom podnositeljice zahtjeva,

Ustavni sud je zaključio da ona nije pokrenula nikakav građanski postupak pred Općinskim sudom u Biogradu na moru.

Podnositeljica zahtjeva je tada podnijela zahtjev za rekonstrukciju spisa Općinskom sudu u Biogradu na moru. Zajedno s tim zahtjevom dostavila je i presliku svoje građanske tužbe od 10. siječnja 1997. godine i potvrdu pošte Šibenik o primitku pošiljke kojom se potvrđuje da je toga istoga dana pošiljka bila poslana preporučenom poštom Općinskom sudu u Biogradu na moru. Općinski sud u Biogradu na moru odbio je zahtjev podnositeljice zahtjeva s osnova što tužba podnositeljice zahtjeva nije nikada bila zaprimljena od strane toga suda. Ta je odluka postala pravomoćna.

Podnositeljica zahtjeva je tada podnijela ustavnu tužbu, koju je Ustavni sud je utvrdio da je nedopuštena i dostavio svoju odluku njenom zastupniku.

Pravo

Sud ponavlja da propuštanje dostave može, pod određenim okolnostima, dovesti do pitanja na temelju članka 6., stavka 1. Konvencije, u mjeri u kojoj se to tiče prava na pristup sudu. Da bi se u takvim predmetima ustanovilo je li pravo na pristup sudu bilo dano ili uskraćeno, Sud ispituje jesu podnositelji zahtjeva poduzeli potrebne mjere da čuvaju svoja prava na pristup sudu

U konkretnom predmetu, Sud je naglasio da se on tiče situacije u kojoj podnositeljica zahtjeva može dokazati da je određena pošiljka poslana određenog dana preporučenom poštom Općinskom sudu u Biogradu na moru, ali ne može dokazati da je ona ikada pristigla onome na kojega je bila naslovljena. Sud smatra da je u takvoj situaciji podnositeljica zahtjeva mogla pokrenuti postupak za ispitivanje kod mjerodavnog poštanskog ureda kako bi ušla u trag pošiljci i ustanovila je li ona bila dostavljena primatelju, čuvajući time svoje pravo na pristup sudu. Međutim, podnositeljica zahtjeva nije nikada pokrenula postupak povodom pritužbe na temelju članka 32. Zakona o pošti i članaka 84. i 86. Pravilnika o općim uvjetima za obavljanje poštanskih usluga radi toga da se ustanovi je li pismo (koje je navodno sadržavalo njenu tužbu) poslano 10. siječnja 1997. godine preporučenom pošiljkom Općinskom sudu u Biogradu na moru iz poštanskog ureda u Šibeniku ikada stiglo do toga suda. Da je podnositeljica zahtjeva to učinila, i da je Hrvatska pošta mogla dokazati da je dostavila pismo Općinskom sudu u Biogradu na moru, podnositeljica zahtjeva mogla bi tražiti rekonstrukciju spisa predmeta te bi na kraju njena građanska tužba bila preispitana. Da je to bilo tako, tada ne bi bilo moguće da njen zahtjev za rekonstrukciju spisa bude odbijen jer bi mogla dokazati da je Općinski sud u Biogradu na moru uistinu primio njenu tužbu i da je ista stoga bila izgubljena na tom sudu nakon isporuke. U suprotnom, u slučaju da je postupak povodom pritužbe doveo do zaključka da pismo podnositeljice zahtjeva od 10. siječnja 1997. godine nije bilo isporučeno Općinskom sudu u Biogradu na moru, podnositeljica zahtjeva bi – zbog roka od tri mjeseca za pokretanje takvog postupka brzo uvidjela da po njenoj tužbi nije pokrenut nikakav građanski postupak. Ova bi joj informacija omogućila da brzo ponovno podnese svoju građansku tužbu, pridržavajući se pri tome mjerodavnih zakonskih rokova, čuvajući time svoje pravo na pristup sudu.

Sud je također naveo kako podnositeljica zahtjeva nije dala nikakve dokaze da se u razdoblju prije podnošenja svoje ustavne tužbe od 6. ožujka 2003. godine, dakle kroz više od šest godina, ona na bilo

koji način raspitala, ili na drugi način pokazala bilo kakvo zanimanje za svoju tužbu. U svjetlu naprijed navedenog, Sud smatra da podnositeljica zahtjeva nije poduzela potrebne mjere da čuva svoje pravo na pristup sudu. Stoga se ne može reći da joj je bio uskraćen pristup sudu.

ODLUKA SUDA

Sud je jednoglasno utvrdio da je zahtjev nedopušten.

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

IIM-ESLJP-2015-001

DHAHBI protiv ITALIJE

Broj zahtjeva 54193/07

Presuda od 8. travnja 2014.

KLJUČNE RIJEČI

Povreda prava na pošteno suđenje (čl. 6. Konvencije) – ignoriranje zahtjeva za upućivanjem prethodnog pitanja Sudu Europske Unije – zabrana diskriminacije u ostvarivanju prava na obiteljski život na temelju nacionalnosti (čl. 14. u vezi s čl. 8. Konvencije) – pravo na obiteljski dodatak

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Podnositelj zahtjeva je državljanin Tunisa koji je došao u Italiju živjeti i raditi te je od nadležnih tijela ishodio dozvolu boravka i radnu dozvolu. Godine 2001. podnio je zahtjev za dobivanjem obiteljskog dodatka (*assegno per nucleo familiare*), tvrdeći da, iako nije državljanin Republike Italije, čime bi neupitno ostvario pravo na obiteljski dodatak, to pravo da mu pripada na temelju sporazuma koji su potpisali Europska Unija i Tunis. Nakon što je njegov zahtjev za priznavanjem prava na obiteljski dodatak odbijen, podnio je žalbu u kojoj je podnio i zahtjev da sud uputi Sudu Europske unije prethodno pitanje može li se, sukladno Euro-mediterranskom sporazumu, radniku iz Tunisa odbiti pravo na obiteljski dodatak. Njegove žalbe upućene žalbenom i kasacijskom sudu bile su odbačene.

Pravo

Članak 6. st.1. Konvencije - pravo na pošteno suđenje

Sudovi protiv čijih odluka nije moguće uložiti pravni lijek sukladno važećem nacionalnom pravu moraju u svojim obrazloženjima navesti razloge koji se temelje na iznimkama utvrđenim sudskom praksom Suda EU u slučaju kada odbijaju uputiti prethodno pitanje Sudu EU u vezi interpretacije prava EU. Ti sudovi moraju jasno navesti razloge ili zbog čega pojedino pitanje nije relevantno, ili navesti kako je Sud EU već dao svoje tumačenje o primjenjivosti normi europskog prava, ili navesti

kako je pravilna primjena prava EU toliko očita da ne ostavlja nikakvu razumnu sumnju u pravilnu primjenu.

Budući da protiv odluke kasacijskog suda se nema mogućnosti ulaganja pravnih lijekova, kasacijski sud je morao dati svoje razloge zbog čega je odbio uputiti prethodno pitanje Sudu EU. Međutim, kasacijski sud se uopće nije osvrnuo na zahtjev podnositelja za upućivanjem prethodnog pitanja Sudu EU odnosno nije uopće naveo razloge zbog čega smatra da njegovo pitanje ne bi trebalo biti upućeno Sudu EU. Posljedično, obrazloženje kasacijskog suda uopće ne upućuje na to je li zahtjev za upućivanjem prethodnog pitanja kasacijski sud smatrao irelevantnim, ili se radi o jasnoj odredbi prava EU, ili je Sud EU o toj odredbi već dao svoje tumačenje, ili je zahtjev podnositelja jednostavno bio ignoriran. Čak štoviše, odluka kasacijskog suda uopće se nije referirala na sudsku praksu Suda EU. Sve navedeno bilo je dovoljno da Europski sud za ljudska prava utvrdi da je došlo do povrede prava na pošteno suđenje zajamčeno čl. 6. st.1. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Članak 14. u vezi sa člankom 8. Konvencije - zabrana diskriminacije u ostvarivanju prava na obiteljski život

ESLJP je utvrdio kako nema sumnje da je podnositelj zahtjeva bio drugačije tretiran u odnosu na ostale radnike iz EU koji su, kao i on, imali velike obitelji. Za razliku od ostalih radnika EU, on nije ostvarivao pravo na obiteljski dodatak. Odbijanje njegovog zahtjeva na obiteljski dodatak isključivo se temeljilo na njegovoj nacionalnosti budući da tijekom postupka nije osporeno kako podnositelj ne bi zadovoljio i ostale zakonom propisane uvjete za ostvarivanje prava na obiteljski dodatak. Stoga je, očito zbog svojeg osobnog karaktera, nacionalnosti, podnositelj zahtjeva bio izložen lošijem tretmanu od drugih pojedinaca u sličnoj situaciji. U odnosu na objektivno i razumno opravdanje za takvim tretmanom, ESLJP je utvrdio kako je podnositelj zahtjeva dobio od nadležnih tijela dozvolu boravka i radnu dozvolu, te je bio osiguran od strane Državnog Instituta za Socijalnu Sigurnost (*Istituto Nazionale della Previdenza Sociale – INPS*), kojem je plaćao doprinose na isti način i po istoj osnovi kao i radnici EU. ESLJP stoga zaključuje kako njegov boravak u Italiji nije bio samo privremenog karaktera ili protivan zakonima o imigrantima, te kako podnositelj zahtjeva nije pripadao skupini pojedinaca koji općenito gledajući ne pridonose financiranju javnog sektora i za koje bi država mogla imati legitiman razloga uskratiti im pravo na skupe javne usluge (*public services*) kao što su to pravo na osiguranje, razne dodatke ili zdravstvenu zaštitu. U odnosu na pitanje „zaštite proračunskih sredstava“, koji razlog je Vlada iznijela, ESLJP je mišljenja kako, iako je briga o trošenju proračunskih sredstava legitiman cilj za opravdavanje različitog tretmana, taj cilj ne može sam za sebe opravdati učinjeno razlikovanje u tretmanu. U pogledu postizanja pravične ravnoteže između legitimnog cilja i mjera koje su upotrijebljene u postizanju tog cilja, ESLJP je istaknuo kako je u ovom slučaju jedini kriterij za različiti tretman bila nacionalnost. Razlika u tretmanu koja se temelji isključivo na nacionalnosti može biti u suglasnosti sa Konvencijom u iznimno opravdanim situacijama, zaključuje ESLJP. Uzimajući u obzir sve okolnosti predmetnog slučaja, te ne dovodeći u pitanje široke slobode procjene (*margin of appreciation*) koju imaju nacionalna tijela po pitanju priznavanja socijalnih prava, argumenti koje je Vlada Italije iznijela ESLJP-u nisu bili dovoljni da bi uvjerili ESLJP kako je postignuta pravična ravnoteža između legitimnog cilja i upotrijebljenih sredstava, koja bi bila u skladu sa čl. 14. Konvencije.

ODLUKA SUDA

Jednoglasno je odlučeno da je došlo do povrede čl. 6. st.1. Konvencije i čl. 14. u vezi s čl. 8. Konvencije, te je podnositelju dosuđen iznos od 9.416,05 EUR-a na ime imovinske štete i iznos od 10.000,00 EUR-a na ime pravične naknade.

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

MM-ESLJP-2015-002

ZAVODNIK protiv SLOVENIJE

Broj zahtjeva 53723/13

Presuda od 21. svibnja 2015. godine

KLJUČNE RIJEČI

Povreda prava na pošteno suđenje (čl. 6.1 Konvencije) – povreda prava na suđenje u razumnom roku (čl. 6.1 Konvencije) – pravo na djelotvorni pravni lijek (čl. 13. Konvencije)

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Bivši poslodavac podnositelja zahtjeva, trgovačko društvo Z.R., je podnositelja zahtjeva 1993. godine premjestilo u radni odnos u drugo trgovačko društvo. Protiv odluke poslodavca podnositelj je pred Sudom udruženog rada u Mariboru u ožujku 1997. godine ishodio presudu, kojom je utvrđeno da prijenos ugovora nije bio valjan i nikada nije stupio na snagu, te da njegov radni odnos u društvu Z.R. traje i dalje. Stoga je toj tvrtci naloženo ponovno zaposliti podnositelja i isplatiti mu neisplaćene plaće i druge dodatke počevši od premještanja u drugu tvrtku. Međutim, prije nastupa pravomoćnosti ove presude (u lipnju 1999. godine), podnositelj Stanislav Zavodnik je u veljači 1999. godine ostvario pravo na mirovinu.

Kako trgovačko društvo Z. R. nije izvršilo presudu suda za isplatom plaća i drugih naknada, podnositelj je u travnju 2000. godine pokrenuo ovršni postupak pred sudom u Slovenj Gradecu, koji je prekinut zbog pokretanja stečajnog postupka protiv poslodavca, društva Z.R.

Naime, Okružni sud u Slovenj Gradecu je u srpnju 2000. godine pokrenuo stečajni postupak protiv poslodavca, trgovačkog društva Z.R., a podnositelj je kao stečajni vjerovnik prijavio potraživanje zahtijevajući isplatu 2.000.000,00 tolara (oko 8.346 EUR-a) u skladu s presudom mariborskog suda udruženog rada. Nakon prve rasprave u stečajnom postupku, održane radi razmatranja prijave potraživanja vjerovnika, odlučeno je da Odbor vjerovnika neće biti formiran. Podnositelj tvrdi da je Stečajno vijeće uvjeralo njega i sina koji ga je zastupao, da će ga informirati o tijeku i napretku stečajnog postupka, posebno o zakazivanju ročišta vezanih uz raspodjelu imovine poslodavca. Istoga

dana, dio potraživanja podnositelja je kao nesporan priznat, dok je stečajni upravitelj u siječnju 2001. godine pokrenuo postupak radi osporavanja preostalog dijela potraživanja podnositelja.

Nakon što je stečajni upravitelj povukao tužbu protiv podnositelja kojom osporava njegovo potraživanje, podnositelj je u veljači 2005. godine zatražio isplatu. Sud je ročište za diobu stečajne mase zakazao za rujna 2008. godine, dok je 30. lipnja 2008. godine objavio svoju odluku i obavijest o zakazanom ročištu radi namirenja, s obavijesti vjerovnicima da prigovore u pogledu prijedloga za raspodjelu stečajne mase mogu podnijeti na samom ročištu ili u pisanom obliku prije rasprave. Obavijest o zakazanom ročištu objavljena je i u Službenom glasniku Republike Slovenije. Nakon održanog ročišta, sud je potvrdio prijedlog raspodjele imovine stečajnog dužnika, kojom podjelom je podnositelju zahtjeva pripalo 237,86 EUR-a. Ta je odluka istaknuta na oglasnoj ploči suda i protiv nje je bilo moguće izjaviti žalbu u roku od 8 dana, no kako žalbi na odluku nije bilo, ona je postala pravomoćna 20. rujna 2008. godine.

Nakon nekoliko tjedana, podnositelj Stanislav Zavodnik saznao je da je doneseno rješenje o raspodjeli imovine stečajnog dužnika, te je izjavio žalbu tvrdeći da nije bio obaviješten o ročištu od 10. rujna 2008. godine i da se od njega nije moglo očekivati da 8 godina prati obavijesti na oglasnoj ploči suda i čita sve Službene glasnike kako bi bio informiran o postupku stečaja. Tvrdio je i da je trebao biti isplaćen u punom iznosu, jer je kao i svi zaposlenici kojima je stečajni dužnik dugovao plaće, bio prioritetni vjerovnik. Okružni sud u Slovenj Gradecu žalbu podnositelja odbacio je kao nepravovremenu, a Viši sud u Mariboru odbio je žalbu podnositelja protiv tog rješenja, navodeći kako je rasprava o raspodjeli imovine održana u skladu sa zakonom, te da je podnositelj mogao prigovoriti rangiranju njegovog potraživanja na raspravi pred prvostupanjskim sudom. Ustavni sud je u lipnju 2009. godine također odbio ustavnu tužbu podnositelja.

Podnositelj se obraća Sudu s obrazloženjem da mu Republika Slovenija nije omogućila sudjelovanje u postupku stečaja, te da je očekivanje da kroz vrijeme od osam godina redovito se vozi u drugi grad kako bi čitao oglasnu ploču suda ili da kupi ili posudi svaki broj Službenog glasnika, nije očekivanje koje je razumno, tim više što je starija osoba, a stečajni upravitelj ga je u listopadu 2000. godine uvjeravao o tome da će ga informirati o tijeku stečajnog postupka i zakazanim ročištima. Tvrdio je i da za tijek postupka nije mogao saznati niti iz informacija objavljivanih u medijima, jer mediji u kojima su takve informacije bile objavljene, nisu upućeni široj javnosti. Stoga drži povrijeđenim čl. 6. i 13. Konvencije.

Pravo

Članak 6. Konvencije – pravo na pošteno suđenje

Razmatrajući navode podnositelja koji tvrdi da je spriječen u aktivnom i djelotvornom sudjelovanju u postupku i izjavljivanju žalbe, čime je ograničeno njegovo pravo na pristup sudu, Sud je prije svega istaknuo kako čl. 6. 1. Konvencije ne propisuje određeni oblik dostave odluka. Međutim, postupak mora biti takav da jamči svim strankama priliku da budu upoznate s postupkom i izjasne se o navodima i dokazima protivne strane, sve u cilju osiguranja mogućnosti utjecaja na odluku suda. Izostanak osobne dostave može onemogućiti ostvarenje ovog prava, s time što pravo na pristup sudu

podrazumijeva pravo na primitak odgovarajuće obavijesti o sudskim odlukama, posebno tamo gdje je moguće protiv tih odluka izjaviti žalbu. Sud primjećuje da pravila o dostavi odluka putem oglasne ploče i objavljivanjem u Službenom glasniku, služe osiguranju legitimnog cilja vođenja efikasnog i brzog stečajnog postupka, osobito zato što ova vrsta postupka može uključiti veliki broj vjerovnika i stranaka. Osobna dostava u tom slučaju mogla bi znatno povećati trošak postupka, pa i otežati njegovo vođenje ukoliko ne bude uspješna. Međutim, Sud je imao u vidu da prema slovenskom pravu, rasprava o raspodjeli imovine predstavlja ključnu točku postupka jer do tada vjerovnici mogu osporavati prijedlog stečajnog upravitelja za diobu imovine. Nakon tog trenutka, vjerovnici su prekludirani u tom pravu, a po proteku roka od osam dana s uspjehom ne mogu izjaviti žalbu protiv odluke o namirenju. S tim u vezi, Sud zaključuje da je osmodnevni rok za podnošenje žalbe protiv odluke o raspodjeli imovine relativno kratak. Nadalje, sud navodi da je podnositelj bio stranka stečajnog postupka koji se vodio dulje od osam godina prije nego je zakazana rasprava o diobi stečajne mase. U tom trenutku, preostalo je svega 19 vjerovnika čija imena su morala biti poznata sudu. Podnositelj navodi i da ga je stečajni upravitelj uvjeravao o tome da će pravovremeno biti obavještavan o tijeku postupka, pa kako podnositelja nije zastupao odvjetnik, Sud zaključuje kako nema razloga zbog čega podnositelj ne bi postupao s povjerenjem u riječi stečajnog upravitelja, posebno imajući u vidu jako mali broj vjerovnika koji su preostali u postupku. Ukazuje i na činjenicu da zakon Republike Slovenije ne propisuje osobnu dostavu poziva i odluka u stečajnom postupku, no ipak propisuje mogućnost objavljivanja obavijesti o raspravi vezanoj za diobu stečajne mase u masovnim medijima.

Sud izražava žaljenje što domaći sudovi tu mogućnost nisu iskoristili, te odbacuje argument Vlade da je bilo dostatno ovu obavijest objaviti u Internetским medijima, jer se ovi mediji ne mogu smatrati usmjerenim k općoj javnosti i/ili da su dospjeli do podnositelja kao starije osobe koji tvrdi da ne koristi računalo, niti ima pristup Internetu. Naglašava i da je nerealno od podnositelja očekivati da prati oglasnu ploču suda koji se ne nalazi u gradu u kojem živi, ili da ima pristup svakom broju Službenog glasnika koji je objavljen.

Razmatrajući okolnosti slučaja, Sud zaključuje da podnositelj nije imao pravičnu mogućnost doći do saznanja za datum održavanja ročišta o diobi stečajne mase, kao i da nemogućnost sudjelovanja u postupku nije posljedica nedostatka njegove dužne pažnje. Štoviše, Sud je stava da ne bi bilo nerazmjerno očekivati od Slovenije da je poduzela dodatne korake kako bi osigurala da nekoliko preostalih vjerovnika u konkretnom stečajnom postupku, uključujući podnositelja, bude obaviješteno o zakazanom ročištu na kojem se raspravljalo o diobi stečajne mase, kao i odluci donesenoj na ovom ročištu. Uskraćivanjem mogućnosti podnositelju da sudjeluje na raspravi za diobu, podnositelj je bio spriječen i u izjavljivanju žalbe na plan stečajnog upravitelja o diobi imovine i pokušaju ostvarenja prava na namirenje većeg dijela svoje tražbine s osnova neisplaćenih plaća.

Članak 13. Konvencije - pravo na učinkovito pravno sredstvo

Pored povrede čl. 6.1 Konvencije, Sud utvrđuje da je u svim fazama postupka povrijeđen i čl. 13. Konvencije, s obzirom na nepostojanje bilo kakvog djelotvornog pravnog lijeka putem kojeg bi podnositelj mogao tražiti da se njegov predmet riješi u razumnom roku.

ODLUKA SUDA

Sud je odlučio da je došlo do povrede čl. 6 Konvencije i čl. 13. Konvencije, te je oodnositelju dosuđen iznos od 12.500 EUR-a na ime pravične naknade i 2.500 EUR-a za troškove.

Pravo na slobodu izražavanja – Članak 10. Konvencije

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

IIM-ESLJP-2015-002

DELFI AS protiv ESTONIJE

Broj zahtjeva 64569/2009

Presuda od 16. lipnja 2015. (Veliko Vijeće)

KLJUČNE RIJEČI

Sloboda izražavanja na internetu- zaštita prava osobnosti - govor mržnje na internetu – odgovornost vlasnika internetskog portala

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Podnositelj zahtjeva je tvrtka u čijem vlasništvu je jedan od najvećih internetskih portala u Estoniji na kojem se dnevno objavljuju vijesti, članci i drugi sadržaj. U 2006. godini, nakon objavljenog članka u vezi jedne plovidbene kompanije, objavljen je niz uvredljivih i prijetećih komentara iza članka upućen vlasnicima te plovidbene kompanije. Naime, na internetskoj stranici čitatelji su mogli anonimno i bez prethodne registracije ostavljati komentare iza objavljenih članaka. Iako podnositelj zahtjeva nije mogao izmijeniti sadržaj komentara, mogao ih je ukloniti koristeći se sustavom automatskog filtriranja sadržaja po riječima ili po dojavama čitatelja. Sporne komentare podnositelj zahtjeva uklonio je šest tjedana kasnije na inzistiranje plovidbene kompanije. U postupku radi naknade štete zbog uvrede, domaći sud naložio je podnositelju zahtjeva platiti 320 EUR-a naknade štete vlasniku plovidbene kompanije.

Pravo

Članak 10. Konvencije – pravo na slobodu izražavanja

Ovo je prvi predmet u kojem je Sud morao zauzeti stajališta u vezi aktivnosti korisnika interneta. Prihvaćajući značajne pozitivne učinke u sferi slobode izražavanja koji proizlaze iz uporabe interneta, Sud je utvrdio kako postupci radi utvrđivanja odgovornost za uvrede i ostale oblike nezakonitog govora moraju postojati i biti učinkovito sredstvo u zaštiti prava osobnosti. Nadalje, Sud je utvrdio kako u ovom slučaju, komentari predstavljaju govor mržnje i direktno poticanje na nasilje, kako je portal podnositelja zahtjeva najveći internetski medij u Estoniji i kako je bilo javne zabrinutosti oko kontraverzne prirode komentara koji su se na njemu našli. Stoga je doseg odlučivanja o predmetu ograničio na utvrđenje obveza i odgovornosti internetskih portala, u smislu čl. 10. st.2. Konvencije, kada zbog ekonomskih razloga posjeduju internet platformu na koju korisnici mogu ostavljati svoje komentare i kada neki od korisnika nesumnjivo koriste zbranjene oblike izražavanja.

Prije svega, Sud je zadovoljan što domaći pravni instrumenti predviđaju mogućnost odgovornosti vlasnika internetskog portala, koji taj portal održava iz ekonomskih razloga, za objave jasno nezakonitih komentara na svojem portalu. Kao profesionalni izdavač, podnositelj zahtjeva bio je u mogućnosti ocijeniti rizike vezane uz svoje aktivnosti i morao je biti u mogućnosti predvidjeti pravne posljedice koje mogu nastati. Prema tome, miješanje je „propisano zakonom“, kako predviđa čl. 10. Konvencije.

Što se tiče nužnosti miješanja u pravo podnositelja zahtjeva na slobodu širenja informacije, Sud je posvetio posebnu pažnju profesionalnoj i komercijalnoj prirodi portalu podnositelja zahtjeva, kao i činjenici da je podnositelj zahtjeva imao ekonomski interes u objavljivanju komentara. Nadalje, samo je podnositelj zahtjeva imao tehnička sredstva izmijeniti ili izbrisati objavljene komentare na portalu. S tim u svezi Sud je utvrdio kako je uloga podnositelja zahtjeva bila više od pukog pasivnog i tehničkog pružatelja tehničkih usluga.

U odnosu na pitanje može li odgovornost autora komentara biti alternativa odgovornosti internetskog portala, Sud je podsjetio da anonimnost na internetu, premda ima veliki značaj, mora biti u ravnoteži sa ostalim pravima i interesima. U donošenju ovog zaključka, Sud je bio obziran prema interesima korisnika interneta da ne odaju svoj identitet, ali je isto tako skrenuo pozornost na ponekad vrlo negativne posljedice neograničenog širenja informacija internetom. U tom smislu, Sud se pozvao na presudu Europskog suda pravde u kojoj je ESP utvrdio kako su temeljna prava pojedinaca, u pravilu, iznad ekonomskih interesa internet pretraživača i interesa ostalih korisnika interneta. Nadalje, internet dozvoljava različite stupnjeve anonimnosti, gdje su pružatelji usluga ponekad jedini ti koji su u mogućnosti indentificirati korisnike interneta koji žele ostati anonimni prema javnosti. U konkretnom predmetu, nepouzdana učinkovitost mjera koje omogućavaju utvrđenje identiteta autora komentara zajedno sa nedostatkom instrumenata postavljenih od strane internetskog portala koji bi omogućili žrtvama govora mržnje da pokrenu postupak protiv autora komentara, idu u prilog utvrđenja domaćeg suda da oštećenik mora imati izbor tužiti ili podnositelja zahtjeva kao vlasnika internetskog portala ili autora komentara.

U odnosu na mjere koje je podnositelj zahtjeva poduzeo radi publikacije nezakonitih komentara na njegovom portalu, Sud je utvrdio kako je dužnost velikih internetskih portala poduzeti učinkovite mjere kako bi se ograničilo širenje govora mržnje i govora koji poziva na nasilje te da se takve mjere

ne mogu smatrati „privatnom cenzurom“. U biti, sposobnost potencijalnih žrtava govora mržnje da konstantno prate Internet više je ograničena nego mogućnost velikih internetskih portala da spriječe ili uklone takve komentare. Iako podnositelj zahtjeva ima određene mehanizme na svojem internet portalu za uklanjanje komentara koji sadrži govor mržnje, a koji mehanizmi bi se u mnogim situacijama mogli smatrati adekvatnim sredstvom za uspostavljanjem ravnoteže između prava i interesa svih uključenih, ti mehanizmi su u konkretnom slučaju bili nedovoljni s obzirom da su nezakoniti komentari ostali na portalu šest tjedana.

Konačno, sankcija od 320 EUR-a koju je morao platiti podnositelj zahtjeva ne može se smatrati neporporcionalnom utvrđenoj povredi od strane domaćih sudova. Također podnositelj zahtjeva nije morao mijenjati svoj način poslovanja, kao rezultat domaćeg postupka. Iz svega navedenog proizlazi da je utvrđenje odgovornosti podnositelja zahtjeva u domaćem postupku bilo utemeljeno i nije predstavljalo neporporcionalno ograničenje prava na slobodu izražavanja.

ODLUKA SUDA

Sa petnaest glasova protiv i dva glasa za presuđeno je kako nije došlo do povrede članka 10. Konvencije.

Pravo na poštivanje doma – Članak 8. Konvencije

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

ISD -ESLJP-2015-001

ZRILIĆ protiv HRVATSKE

Broj zahtjeva 46726/11

Presuda od 03. listopada 2013.g.

KLJUČNE RIJEČI

Pravo na poštivanje doma (čl.8. Konvencije) – poštena ravnoteža između privatnih interesa-razumnost i razmjernost mjere – supsidijarna uloga suda

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Podnositeljica zahtjeva tvrdi da je odlukom suda RH o diobi kuće, koja je bila u zajedničkom vlasništvu njezina bivšeg supruga i nje, povrijeđeno njeno pravo na poštivanje doma i mirno uživanje vlasništva na temelju čl. 8. Konvencije i čl. 1. Protokola br.1. uz Konvenciju. Naime, tijekom trajanja braka podnositeljica je sa suprugom 1992.g. sagradila kuću na dva kata, te su podnositeljica i njen suprug živjeli u prizemlju, dok je gornja etaža ostala u fazi grube gradnje. Podnositeljica se razvela 2005.g. ali je sa bivšim suprugom ostala živjeti u istoj kući. U postupku utvrđivanja bračne tečevine podnositeljica je utvrđena suvlasnicom kuće i zemljišta u 1/3 dijela, a njen suprug u 2/3 dijela. Bivši suprug podnositeljice podnio je zahtjev za diobom kuće, te je predložio da otkupi udio podnositeljice ili da se kuća sudski proda. Podnositeljica se takvom prijedlogu usprotivila tražeći diobu kuće u naravi. Tvrdila je da ona i suprug godinama žive u zasebnim dijelovima kuće, a čime da su faktično izvršili diobu. Provedeno je vještačenje koje je utvrdilo da fizička dioba nije moguća jer je kuća jedinstvena cjelina, odnosno da u kući nije moguće urediti dva zasebna stana bez dodatnog značajnog ulaganja. Stoga je rješenjem suda naložena civilna dioba, odnosno prodaja kuće. Nakon pravomoćnosti tog rješenja pokrenut je ovršni postupak sudske prodaje kuće i zemljišta, te je podnositeljici dodijeljen iznos kupovnine sukladno utvrđenom suvlasničkom omjeru.

Pravo

Sud je utvrdio da je zahtjev podnositeljice **dopušten** sa obrazloženjem da se u predmetu radi o diobi kuće koju je podnositeljica zahtjeva sagradila zajedno sa svojim bivšim suprugom i u kojoj su godinama živjeli, uključujući i godine nakon razvoda braka. Tijekom postupaka na domaćim sudovima podnositeljica zahtjeva protivila se diobi kuće sudskom prodajom, tvrdeći da su ona i njezin bivši suprug godinama živjeli u zasebnim dijelovima kuće čime da su izvršili faktičnu diobu nekretnine. Stoga je ustrajala na prijedlogu za fizičkom diobom nekretnine, jasno dajući do znanja domaćim vlastima da se nije željela iseliti iz kuće. Također je sud utvrdio da je podnositeljica zahtjeva, žaleći se u biti o učincima diobe na njezino pravo na poštivanje njezina doma i mirno uživanje njezina vlasništva, uobičajeno iskoristila domaća sredstva u skladu s člankom 35. st. 1. Konvencije prije nego što je iste prigovore iznijela pred Sudom.

Nadalje je sud utvrdio da je podnositeljica zahtjeva imala **dovoljne i trajne veze** s kućom o kojoj je riječ kako bi se ona mogla smatrati njezinim „domom” u smislu čl. 8. Konvencije iz razloga što je neosporno sa svojim bivšim suprugom izgradila predmetnu kuću (1992.g.) u kojoj su oboje živjeli do razvoda braka (2005.g.) i nakon toga. Podnositeljici zahtjeva naloženo je da se iseli iz kuće u 2012.g. što znači da navedena kroz to razdoblje (20 godina) nije imala drugi dom ili prebivalište. Sud pojašnjava da **koncept „doma”** ima prema Konvenciji autonomno značenje, odnosno da predstavljaju li određene prostorije „dom”, u smislu zaštite prema čl. 8. st. 1., ovisi o činjeničnim okolnostima tj. o postojanju **dovoljnih i trajnih veza s konkretnim mjestom**.

Nadalje je sud utvrdio da su odluke nacionalnih sudova bile utemeljene na mjerodavnom nacionalnom pravu, a miješanje u pravo podnositeljice zahtjeva na poštivanje njenog doma da je imalo legitiman cilj **„zaštite prava drugih”**, odnosno prava njenog bivšeg supruga da traži razvrgnuće suvlasništva.

Po sudu središnje pitanje u konkretnom slučaju je da li je **miješanje bilo „nužno u demokratskom društvu”**. Naime, prema stavu suda miješanje se smatra „nužnim u demokratskom društvu” ako za legitiman cilj postavlja odgovor na „neodgodivu društvenu potrebu” i posebno ako je razmjerno legitimnom cilju koji se teži postići, a o čemu moraju voditi računa nacionalni sudovi.

Također sud utvrđuje da su u konkretnom slučaju domaći sudovi bili suočeni s problemom **utvrđivanja poštene ravnoteže između privatnih interesa** podnositeljice zahtjeva i njenog supruga u diobi njihove obiteljske kuće. Ti su interesi obuhvaćali prava prema članku 8. Konvencije te je stoga, zbog prirode spora, miješanje odluka domaćih sudova u pravo jedne od stranaka, zajamčeno tom odredbom, bilo neizbježno. U takvim okolnostima, Sud mora preispitati je li proces odlučivanja koji je doveo do mjera miješanja bio pošten i takav da je mogao propisno poštivati interese koje pojedincu jamči čl. 8. Sud utvrđuje da podnositeljica zahtjeva, nakon što je njen suprug pokrenuo spor radi razvrgnuća suvlasništva nije prigovorila prijedlogu za diobu, čime je uklonila mogućnost rasprave o pitanju nužnosti i legitimnosti takva zahtjeva. Umjesto toga, podnositeljica zahtjeva prigovorila je predloženoj modelu diobe, tražeći fizičku diobu, a čemu se njen bivši suprug usprotivio.

Takvo neslaganje između podnositeljice zahtjeva i njenog supruga zahtijevalo je od domaćih sudova da pronađu model diobe koji bi bio ostvariv i primjeren okolnostima predmeta. Pri tom se ističe da svaka osoba izložena riziku miješanja u njezino pravo na dom treba u načelu imati mogućnost da **razmjernost i razumnost** te mjere odredi neovisan sud u svjetlu načela iz članka 8. Konvencije. Uzimajući u obzir navedeno sud utvrđuje da je odluka nacionalnog suda dostatno obrazložena i ne temelji se na proizvoljnim ili očigledno nerazumnim zaključcima, posebno imajući u vidu odredbe mjerodavnog domaćeg prava koje reguliraju razvrgnuće suvlasničke zajednice (čl. 47., čl. 50. st. 4., čl. 53. i čl. 67. ZV-a). Stoga sud, imajući na umu da vlastite utvrđene činjenice ne može zamijeniti onima domaćih sudova koji su u boljem položaju za ocjenjivanje dokaza koji su pred njima iznijeti, utvrđuje da je proces odlučivanja koji je doveo do mjera miješanja u prava podnositeljice zahtjeva bio pošten i takav da je omogućio dužno poštovanje interesa koje štiti članak 8.

Konačno, Sud primjećuje da, iako je podnositeljica zahtjeva pred njim iznijela važne tvrdnje, odnosno da novcem dodijeljenim sudskom prodajom ne bi mogla kupiti drugi prikladan stan, što bi moglo imati važnu ulogu u uravnoteženju interesa i u pogledu mjerodavnog domaćeg prava (čl. 47. st. 2. ZV-a), tu tvrdnju nikad nije iznijela pred domaćim sudovima. Imajući na umu da su domaća tijela propisno razmotrila prigovor podnositeljice zahtjeva o modelu diobe, Sud ne vidi razloga za sumnju u to bi li razmotrili tvrdnju podnositeljice zahtjeva o tome bi li ona mogla kupiti drugi stan. Međutim, s obzirom na to da to pitanje nije postavljeno na nacionalnoj razini, Sud ne može zamijeniti nacionalna tijela jer bi to prelazilo njegovu **supsidijarnu ulogu**.

ODLUKA SUDA

Sud je jednoglasno odlučio da nije došlo do povrede članka 8. Konvencije i članka 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju.

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

ISD -ESLJP-2015-002

BREŽEC protiv HRVATSKE

Broj zahtjeva 7177/10

Presuda od 18. srpnja 2013.g.

KLJUČNE RIJEČI

Pravo na poštivanje doma (čl.8. Konvencije) – prigovor poštivanja prava na dom – dovoljna i trajna veza- pošten postupak

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Podnositeljica zahtjeva je bila zaposlenica društvenog poduzeća Hoteli Mlini, te se 1970.g. uselila u stan u Mlinima (Dubrovnik) koji se nalazio u zgradi u društvenom vlasništvu. RH je tijekom 1997.g. prodala zgradu u kojoj se nalazio predmetni stan, nakon čega su Hoteli Mlini podnijeli tužbu Općinskom sudu u Dubrovniku radi iseljenja podnositeljice jer da stan koristi bez pravne osnove. Podnositeljica je u odnosu na tužbu podnijela protutužbeni zahtjev kojim je kao nositeljica stanarskog prava zahtijevala donošenje presude koja bi nadomjestila ugovor o prodaji predmetnog stana. Tijekom 2005.g. podnositeljica je kupoprodajom stekla pravo vlasništvo nad drugim stanom u Dubrovniku. Općinski sud u Dubrovniku je prihvatio tužbeni zahtjev tužitelja i naložio podnositeljici iseljenje iz predmetnog stana, dok je ujedno odbio protutužbeni zahtjev jer da prostorije koje su predmet spora ne predstavljaju stan u smislu odredbe čl. 6. st. 1. toč. 1. ZSO-a (NN 52/74 i 51/85), kao i da se radi o zgradi koja je bila namijenjena privremenom smještaju tužiteljevih radnika slijedom čega da podnositeljica nije mogla na prijepornim prostorijama steći stanarsko pravo u smilu odredbi čl. 8 st. 1. toč. 1. ZSO-a. Također je sud utvrdio da podnositeljica tijekom prvostupanjskog postupka nije dokazala da joj pripada stanarsko pravo nad predmetnim „stanom“, kojeg joj je tužitelj dao na privremeno korištenje do dodjele drugog stana, budući da joj nije dodijelio drugi stan, s time što je sud odbio provesti dokaze predložene po podnositeljici na te okolnosti (saslušanjem svjedoka - bivših stanara „personalne zgrade“ kojima su dodijeljeni drugi stanovi i saslušanjem same tuženice) smatrajući ih suvišnim i predloženim u cilju odugovlačenja postupka. Tijekom ovršnog postupka podnositeljica se dobrovoljno iselila iz predmetnog stana.

Pravo

Pred Sudom, Republika Hrvatska je isticala, između ostalog, da podnositeljica nije iscrpila domaća pravna sredstva jer da pred domaćim sudovima nije uložila **prigovor vezan za poštivanje prava na dom**. Međutim Sud smatra da je podnositeljica u svojim podnescima domaćim sudovima, u biti, prigovorila protiv svog iseljenja iz prostora u kojem je stanovala od 1970.g. do iseljenja. U tim okolnostima Sud je utvrdio da je podnositeljica iscrpila domaća pravna sredstva u odnosu na svoj prigovor temeljem članka 8. Konvencije vezano uz njeno pravo na poštovanje doma, slijedom čega da se ne može taj prigovor odbaciti zbog neiscrpljenja domaćih pravnih sredstava.

Nadalje, Sud je utvrdio da je podnositeljica temeljem nespornog korištenja predmetnog stana za stanovanje u razdoblju od 1970.g. do 2009.g. (kada se iselila) stekla **dovoljne i trajne veze** s predmetnim stanom da bi se isti mogao smatrati njenim "domom" u smislu članka 8. Konvencije. Također je sud utvrdio da je mješanje u podnositeljičino pravo na poštivanje doma imalo legitimni cilj zaštite prava vlasnika stana (uzimajući u obzir odredbu čl. 161. ZV-a). Ključnim pitanjem u ovome predmetu Sud smatra, je li miješanje **bilo razmjerno cilju koji se nastoji ostvariti i time "nužno u demokratskom društvu"**.

Sud ističe da, iako članak 8. ne sadrži nikakve izričite postupovne odredbe, postupak donošenja odluka kod mjera miješanja mora biti **pošten** i u njemu treba poštovati interese koje štiti članak 8. Konvencije. Tako bi svakoj osobi izloženoj opasnosti od miješanja u njezino pravo na dom, načelno trebalo omogućiti da nezavisni sud ocijeni razmjernost i razumnost mjere s obzirom na mjerodavna načela sadržana u članku 8. Konvencije, neovisno o tome što ta osoba nema, temeljem domaćeg prava, pravo na posjed stana. Međutim takvo se pitanje ne nameće automatski u svakom predmetu vezanom uz prisilno iseljenje, već je to pravo podnositelja, a obveza suda je da o takvom prigovoru odluči u smislu da istog prihvati ili odbije.

Sud je utvrdio da je u ovome predmetu podnositeljica postavila pitanje svog prava na poštivanje njenog doma jer je pred domaćim sudovima iznijela tvrdnje povezane s razmjernošću njenog iseljenja, kao što je činjenica da je uselila u stan na temelju ugovora sklopljenog između nje i nekadašnjeg vlasnika koji je nakon toga izgubljen tijekom rata u Hrvatskoj, da joj stan nije bio dodijeljen samo na privremenoj osnovi, da se u predmetu radi o za nju egzistencijalnom pitanju, da je živjela u stanu oko četrdeset godina, da je između stanara i predstavnika Hotela Mlini organizirano nekoliko sastanaka na kojima su Hoteli Mlini obećali osigurati smještaj stanarima, te da je ona ispunila svoje obveze kao stanar. Također je sud utvrdio da je predmetni stan dodijeljen podnositeljici u posebnim okolnostima koje su postojale u bivšoj Jugoslaviji (kao stan u društvenom vlasništvu) kada su zaposlenici uplaćivali obvezatne mjesečne doprinose u stambene fondove i kad su velikom broju zaposlenih osoba dodijeljeni stanovi u društvenom vlasništvu. Sud je cijenio i da tužena RH svakako ima široku slobodu izbora u kreiranju svojih socijalnih i stambenih politika, međutim u konkretnom slučaju da je postupak za podnositeljičino iseljenje započeo tek 2005.g., odnosno 8 godina nakon što su Hoteli Mlini kupili zgradu u kojoj se nalazi predmetni stan, a kroz koje vrijeme je podnositeljica u tom stanu stanovala i plaćala najamninu iz čega proizlazi da novi vlasnik nije na početku zauzeo čvrsto stajalište vezano uz podnositeljičino pravo na posjed tog stana.

Zaključno sud utvrđuje da su se domaći sudovi ograničili na utvrđenje da je posjed podnositeljice bez pravne osnove, ali nisu dalje analizirali **razmjernost mjere** koju je trebalo protiv podnositeljice primjeniti (iseljenje iz stana u kojemu je stanovala od 1970.g.). Sud smatra da domaći sudovi propustivši ispitati navedene tvrdnje podnositeljice, nisu podnositeljici osigurali odgovarajuća postupovna jamstva, odnosno da postupak donošenja odluke koji je doveo do mjere miješanja u takvim okolnostima nije bio pošten i da nije na odgovarajući način uzeo u obzir podnositeljici interese zajamčene člankom 8. Konvencije.

ODLUKA SUDA

Sud je jednoglasno odlučio da je došlo do povrede članka 8. Konvencije, te je naložio Republici Hrvatskoj platiti trošak postupka u iznosu od 1.500,00 EUR-a sa zateznim kamatama. Sud je odbio zahtjev za dosudom pravične naknade (iz procesnih razloga).

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

ISD -ESLJP-2015-003

BJEDOV protiv HRVATSKE

Broj zahtjeva 4215/10

Presuda od 29. svibnja 2012.g.

KLJUČNE RIJEČI

Pravo na poštivanje doma (čl.8. Konvencije) – sloboda procjene razloga za miješanje - razumnost i razmjernost mjere

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Podnositeljica je rođena 1933.g. i živi u Zadru od mirovine koja iznosi 1.787,10 kn i od socijalne pomoći u iznosu od 350,00 kn mjesečno. Suprug podnositeljice je 1975.g. stekao stanarsko pravo na stanu u Zadru, čime je podnositeljica stekla pravo sunositelja stanarskog prava. Podnositeljčin suprug je umro, a ista je 1994.g. proglašena njegovom jedinom nasljednicom. U kolovozu 1991. godine podnositeljica i njen suprug otišli su u selo Mokro Polje, između Obrovca i Knina gdje se njen suprug razbolio, a za vrijeme njihova odsustva treće osobe provalile su u njihov stan u Zadru i uselile su se u njega. Zbog tih okolnosti podnositeljica je sa suprugom odlučila ostati u Mokrom Polju. Nakon smrti supruga podnositeljica je otišla živjeti kod svoje kćeri u Švicarsku, a u Zadar se vratila 1998.g. te je živjela u stanu prijateljice do 2001.g. Kako su se tijekom 2001.g. treće osobe iselile iz njenoga stana, to se ona u isti ponovno uselila, s time što je prethodno 1995.g. podnijela Gradu Zadru zahtjev za kupnju predmetnog stana temeljem čl. 4. Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo. Budući da nije primila nikakav odgovor na svoj zahtjev za kupnju stana, podnositeljica je 2000.g. temeljem čl. 9. Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo, podnijela tužbu Općinskom sudu u Zadru protiv Grada Zadra, tražeći donošenje presude koja bi zamijenila kupoprodajni ugovor. Tuženik je podnio protutužbu tražeći iseljenje podnositeljice. Općinski sud u Zadru je 2006.g. donio presudu kojom je odbio tužbeni zahtjev podnositeljice, dok je istovremeno prihvatio protutužbeni zahtjev tuženika i naložio podnositeljici iseljenje iz predmetnog stana, te ju obvezao na snalažanje troškova postupka. Općinski sud u Zadru utvrdio je da podnositeljica nije koristila stan od 1991.g. do 2001.g. odnosno duže od 6 mjeseci, te da njeno odsustvo nije bilo

opravdano, te se pozvao i na činjenicu da podnositeljica nikada nije pokrenula postupak za iseljenje trećih osoba koje su provalile u njen stan, a čime da bi iskazala namjeru da živi u tom stanu.

Tijekom ovršnog postupka 2009.g. podnositeljica je tražila odgodu ovrhe navodeći da je njen prihod (mirovina) nedovoljan za pokrivanje troškova drugog smještaja, da ima 75 godina, da je slabog zdravlja i da hoda uz pomoć štaka, te da bi u tim okolnostima njeno iseljenje predstavljalo nečovječno i ponižavajuće postupanje i prouzročilo joj nepopravljivu štetu, jer bi izvjesno dovelo do brzog pogoršanja njenog zdravlja i konačno do njene smrti. U prilog tome je priložila medicinsku dokumentaciju. U vrijeme donošenja odluke ovršni postupak je još uvijek bio u tijeku.

Pravo

Sud je utvrdio da je podnositeljica nesporno živjela u stanu od 1975.g. do 1991.g. i onda ponovno od 2001.g. te da nema nikakav drugi dom temeljem čega zaključuje da podnositeljica ima dovoljne i trajne veze sa stanom o kojemu je riječ da bi ga se smatralo njenim "domom" u smislu čl. 8. Konvencije. Također sud smatra da obveza podnositeljice da napusti stan predstavlja miješanje u njeno pravo na poštivanje njenog doma, bez obzira na činjenicu da presuda kojom je naloženo iseljenje podnositeljice još nije izvršena.

Nadalje sud ističe da je na nacionalnim sudovima **sloboda procjene** da li su razlozi za miješanje relevantni i dostatni. To stoga što su nacionalni sudovi bolje upoznati sa ključnim čimbenicima u svojim zemljama, te mogu bolje procijeniti lokalne potrebe i uvjete od međunarodnog suda. Pri slobodi procjene treba voditi računa o pravu pojedinca te vrsti i prirodi aktivnosti koja se ograničava, kao i cilju koji se želi postići tim ograničenjem. Sloboda procjene bit će manja kada je predmetno pravo presudno za ključna prava pojedinca (njegovo samoodređenje, fizički i moralni integritet, održavanje odnosa s ostalima, sređen i siguran položaj u zajednici i dr.). S druge strane, u područjima koja se tiču primjene društvene ili gospodarske politike, postoje ovlasti za široku slobodu procjene (urbanistička politika i dr.). Sud ističe i da će u područjima poput stanovanja, koja igraju ključnu ulogu u socijalnoj sigurnosti i gospodarskoj politici suvremenih društava, poštovati prosudbu nacionalnog zakonodavstva o tome što je u općem interesu, osim ako je takva prosudba očevidno bez **razumnog temelja**.

Također Sud ističe da je u konkretnom slučaju odluka domaćih tijela bila ograničena na zaključak da podnositeljica nije temeljem primjenjivih nacionalnih zakona imala pravo nastaviti stanovati u predmetnom stanu zbog toga što od 1991.g. do 2001.g. nije bila u stanu bez valjanog razloga. Nacionalni sudovi nisu dalje ispitivali **razmjernost mjere** koju bi trebalo primijeniti protiv podnositeljice, a to je njeno prisilno iseljenje iz stana u državnom vlasništvu. Međutim, jamstva Konvencije zahtijevaju da miješanje u pravo podnositeljice na poštivanje njenog doma ne bude samo utemeljeno na zakonu nego i **razmjerno s legitimnim ciljem** iz stavka čl. 8. st. 2. Konvencije koji se mjerom želi ostvariti, vodeći računa o osobitim okolnostima predmeta. Pri tom niti jednu pravnu odredbu domaćeg prava ne bi trebalo tumačiti i primjenjivati na način nespojiv s obvezama Hrvatske iz Konvencije.

Stoga svakoj osobi kojoj prijeti rizik od miješanja u njezino pravo na dom, načelno bi trebalo biti omogućeno da nezavisni sud ocijeni razmjernost i razumnost mjere s obzirom na mjerodavna načela sadržana u članku 8. Konvencije, neovisno o tome što ta osoba nema, temeljem domaćeg prava, pravo stanovati u stanu. U konkretnom slučaju podnositeljica je postavila pitanje njenog prava na poštovanje doma, čime se nacionalni sudovi uopće nisu bavili, već su naložili iseljenje podnositeljice iz njezinoga doma bez utvrđivanja razmjernosti te mjere (nisu vodili računa o njenom lošem zdravstvenom stanju, da li će iseljnjem pretpjeti nenadoknadivu štetu, poodmaklu dob, te konačno da se radi o stanu u kojem je živjela mnogo godina), a također nisu dali nikakvo objašnjenje zbog čega je iseljenje podnositeljice potrebno. Sud ističe da je legitimni cilj države da štiti svoje vlasništvo, međutim od toga je važnije pravo podnositeljice na poštivanje njenog doma. Štoviše, kada država ne dokaže nužnost iseljenja podnositeljice radi zaštite svojih vlasničkih prava, Sud stavlja snažan naglasak na činjenicu da ne postoje niti nikakvi drugi interesi privatnih stranaka.

ODLUKA SUDA

Sud je jednoglasno odlučio da je došlo do povrede članka 8. Konvencije, te dosudio podnositeljici 2.000 EUR na ime nematerijalne štete i 6.150 EUR na ime troškova i izdataka sa zateznim kamatama.

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

ISD -ESLJP-2015-004

ĆOSIĆ protiv HRVATSKE

Broj zahtjeva 28261/06

Presuda od 15. siječnja 2009.g.

KLJUČNE RIJEČI

Pravo na poštivanje doma (čl.8. Konvencije) – osobite okolnosti predmeta- postupovna zaštitna sredstva

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Podnositeljica zahtjeva je tijekom 1966.g. počela službu u osnovnoj školi u Čaglinu. Kao samohrana majka dobila je stanarsko pravo na stanu u Čaglinu. Tijekom 1984.g. podnositeljica zahtjeva je premještena u osnovnu školu u Požegi, s time što joj je škola osigurala stan, koji je privremeno uzela u zakup od tadašnjeg vlasnika stana, JNA. Ugovor o zakupu istekao je 1990.g., a tijekom 1991.g. RH je preuzela svu imovinu JNA. Škola je u nekoliko navrata zatražila da se ugovor o zakupu produlji, ali su nadležne vlasti zanemarile te zahtjeve. Međutim budući da nitko nije tražio podnositeljčino iseljenje, niti joj je poslodavac osigurao drugi stan, to je podnositeljica zahtjeva ostala živjeti u spornom stanu i nastavila plaćati mjesečnu najamninu državi. Tijekom 1999.g. RH je pokrenula postupak protiv škole i podnositeljice zahtjeva radi iseljenja pred Općinskom sudom u Požegi. RH je tvrdila da podnositeljica zahtjeva nema nikakvu pravnu osnovu za stanovanje u stanu, budući de je podnositeljčin ugovor o najmu istekao. Tijekom 2002.g. sud je prihvatio tužbeni zahtjev, te je naložio podnositeljici zahtjeva da se iseli iz predmetnog stana.

Pravo

Pred Sudom RH je tvrdila da u konkretnom slučaju nije bilo miješanja u pravo podnositeljice zahtjeva na poštivanje njenoga doma, budući da ona i nadalje živi u predmetnom stanu, iako joj je sudskom odlukom naloženo iseljenje, odnosno da ovršni postupak još nije pokrenut. Međutim Sud je istakao da smatra kako obveza podnositeljice da isprazni stan predstavlja miješanje u njeno pravo na

poštivanje njenoga doma, bez obzira na činjenicu što presuda kojom se nalaže njeno iseljenje još nije ovršena.

Nadalje je Sud istakao da se u konkretnom slučaju radi o predmetu u kojem su odluke domaćih vlasti bile ograničene samo na zaključak da podnositeljica zahtjeva, prema primjenjivim domaćim zakonima, nije imala nikakvu pravnu osnovu za stanovanje u stanu. Tako je prvostupanjski sud izričito naveo da se njegova odluka temelji isključivo na pozitivnim propisima, unatoč činjenici da je podnositeljica zahtjeva u teškom položaju (podnositeljica nema gdje drugdje stanovati). Isto tako domaći sudovi su se ograničili na utvrđenje da je podnositeljica zahtjeva u stanu bez pravne osnove, ali nisu izvršili daljnju analizu glede **razmjernosti mjere** koju treba primijeniti protiv podnositeljice zahtjeva. Međutim, jamstva Konvencije traže da miješanje u pravo podnositeljice zahtjeva na poštivanje njenoga doma bude, ne samo osnovano na zakonu, nego i temeljeno na čl. 8. st. 2. Konvencije, odnosno razmjerno **legitimnom cilju** koji se nastoji ostvariti, s time da se uzmu u obzir **osobite okolnosti predmeta**. Tako se niti jedna odredba domaćega prava ne smije tumačiti i primijeniti na način nespojiv sa obvezama Hrvatske iz Konvencije. S tim u vezi Sud posebno ističe da je gubitak doma najekstremniji oblik miješanja u pravo na poštivanje doma. Svaka osoba izložena riziku miješanja takve važnosti treba u načelu imati priliku da razmjernost i razumnost mjere bude utvrđena od strane neovisnoga suda, u svjetlu mjerodavnih načela iz članka 8. Konvencije, bez obzira na to što prema domaćem pravu nema osnovu za korištenje stana. U konkretnom slučaju navedeno nije ispoštovano, odnosno podnositeljici zahtjeva nije bila dana takva prilika, pa je zbog takvog nepostojanja odgovarajućih **postupovnih zaštitnih sredstava**, u ovome predmetu došlo do povrede čl. 8. Konvencije.

ODLUKA SUDA

Sud je jednoglasno odlučio da je došlo do povrede članka 8. Konvencije, te je naložio tuženoj RH da podnositeljici isplati na ime naknade neimovinske štete iznos od 2.000,00 EUR-a i iznos od 369,97 EUR-a na ime troškova postupka sa zateznim kamatama.

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

ISD -ESLJP-2015-005

OLUJIĆ protiv HRVATSKE

Broj zahtjeva 61260/08

Presuda od 20. svibnja 2010.g.

KLJUČNE RIJEČI

Pravo na poštivanje doma (čl.8. Konvencije) – imisije kao oblici miješanja – nedjelotvornost domaćih tijela

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Podnositeljica zahtjeva je vlasnica dijela kuće u Rijeci gdje živi sa svojom obitelji. Od 1999.g. treća osoba u drugom dijelu kuće obavlja ugostiteljsku djelatnost (caffe bar). Tijekom 2001.g. podnositeljica zahtjeva obratila se Sanitarnoj inspekciji PGŽ u Rijeci navodeći da je njen stan stalno izložen pretjeranoj buci iz bara koji da radi svaki dan od 7,00 do 24,00 sati. Sanitarna inspekcija izvršila je mjerenje buke noću kojom prilikom je utvrđeno da je razina buke po noći premašila dozvoljenu razinu. Stoga je Sanitarna inspekcija naložila vlasniku caffe bara da smanji razinu buke iz njihove opreme za reprodukciju glazbe. Međutim navedena odluka je ukinuta od strane drugostupanjskog tijela (Ministarstvo zdravstva), te je predmet vraćen na ponovni postupak nakon čega je Sanitarna inspekcija ponovno po noći provela mjerenja buke i to u više navrata, a koja su pokazala da buka iz bara premašuje dozvoljenu razinu. Stoga je Sanitarna inspekcija naredila vlasniku bara da stavi zvučnu izolaciju na zidove i međukatnu konstrukciju, čemu je isti udovoljio, međutim i nakon toga daljnja su mjerenja pokazala da je buka prekomjerna. U međuvremenu se ugostiteljska djelatnost počela odvijati samo u prizemlju kuće gdje je mjerenje buke pokazalo da ista nije prekomjerna, pa je postupak obustavljen. Nakon toga je podnositeljica zahtjeva pokrenula i upravni spor koji je trajao 4 godine, a okončan je na način da je Upravni sud ukinuo odluke nižih upravnih tijela. Konačno je 2009.g. Sanitarna inspekcija naložila vlasniku bara da smanji buku.

Pravo

Sud ističe da čl. 8. Konvencije štiti pravo pojedinca na poštivanje njegovog privatnog i obiteljskog života, njegovog doma i njegovog dopisivanja. Dom je u pravilu mjesto, tj. fizički definiran prostor, gdje se razvija privatni i obiteljski život. Pojedinaac ima pravo na poštivanje svoga doma, što znači ne samo pravo na konkretni fizički prostor, nego i na tiho uživanje toga prostora. Povrede prava na poštivanje doma nisu ograničene samo na konkretne fizičke povrede, kao što je neovlašteni ulazak u dom neke osobe, nego **uključuju i one koje nisu konkretne ili fizičke, kao što je buka, imisije, mirisi ili drugi oblici miješanja**. Ozbiljna povreda može dovesti do povrede prava neke osobe na poštivanje njenog doma ako je sprječava u uživanju u udobnosti njenog doma.

Također sud ističe da iako ne postoji nikakvo izričito pravo u Konvenciji na čisti i tihi okoliš, kada je neki pojedinac izravno i ozbiljno pogođen bukom ili nekim drugim onečišćenjem, može se pojaviti pitanje temeljem članka 8. Konvencije. Naime, iako je u biti cilj čl. 8. zaštita pojedinca od arbitrarnog miješanja od strane javnih vlasti, ono može uključivati i situaciju kada vlasti poduzimaju mjere kojima je cilj osigurati poštivanje privatnog života čak i u sferi odnosa između pojedinaca. Sud ističe da je namjera Konvencije jamčiti prava koja su „praktična i djelotvorna“, a ne „teorijska i iluzorna“.

U konkretnom slučaju nije došlo do miješanja od strane javnih vlasti u pravo na poštivanje doma, nego se kao ključno pitanje postavilo što su tijela javne vlasti poduzele da zaustave povrede prava od strane treće osobe, na koje se poziva podnositeljica zahtjeva.

Sud utvrđuje da je stan podnositeljice zahtjeva predmet noćnog uznemiravanja, koje navodno uznemirava podnositeljicu zahtjeva. Stoga je bilo potrebno utvrditi je li uznemiravanje uzrokovano bukom doseglo **minimalnu razinu ozbiljnosti** koja se traži da bi predstavljalo povredu članka 8. Konvencije. Procjena te najmanje vrijednosti relativna je i ovisi o svim okolnostima predmeta, kao što su jačina i trajanje uznemiravanja te njegovi fizički ili psihički učinci.

Sud nadalje utvrđuje da je podnositeljica zahtjeva pokrenula upravni postupak pred Upravnim sudom RH 2003. godine, a da je sud o njenom zahtjevu odlučio nakon 4 godine. Dugotrajnost tog postupka po stavu suda učinila je pravno sredstvo koje je koristila podnositeljica zahtjeva nedjelotvornim i dovela je do toga da je ona trpjela produljenu noćnu izloženost prekomjernoj buci. Te činjenice pokazuju da je podnositeljica trpjela povredu svoga prava u odnosu na svoj dom, kao rezultat toga što vlasti nisu poduzele radnje da nešto učine u odnosu na noćna uznemiravanja.

Sud ističe i da je razina buke kojoj je podnositeljica bila izložena određeni broj godina dosegla potrebnu razinu ozbiljnosti i da se stoga čl. 8. Konvencije primjenjuje u okolnostima ovoga predmeta. Nadalje, nacionalne vlasti dozvolile su da situacija traje gotovo osam godina dok su bili u tijeku razni postupci pred upravnim vlastima i Upravnim sudom, te su time te postupke učinile nedjelotvornima. U takvim okolnostima Sud nalazi da RH nije ispunila svoju pozitivnu obvezu da jamči pravo podnositeljice zahtjeva na poštivanje njenoga doma i njenoga privatnoga života.

ODLUKA SUDA

Sud je jednoglasno odlučio da je došlo do povrede članka 8. Konvencije, te presudio da je tužena RH podnositeljici dužna isplatiti na ime naknade neimovinske štete iznos od 15.000,00 EUR-a i iznos od 3.700,00 EUR-a na ime troškova postupka sa zateznim kamatama.

Pravo na mirno uživanje vlasništva – Članak 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

NPB-ESLJP-2015-001

VESNA HASANI protiv HRVATSKE

Broj zahtjeva 20844/09

Odluka o dopuštenosti od 30. rujna 2010.g.

KLJUČNE RIJEČI

Povreda prava vlasništva po čl. 1. Protokola 1. uz Konvenciju – pravo na porodičnu naknadu – javni interes-retroaktivna primjena zakona

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Podnositeljica zahtjeva živi u Rijeci, a dana 21. rujna 2000.g. rodila je svoje treće dijete te joj je Odlukom Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, Područni ured Rijeka od 20. prosinca 2000. utvrđeno pravo na porodni dopust za razdoblje od 21. rujna 2001. do 20. rujna 2003. prema čl. 21. Zakona o zdravstvenom osiguranju. Taj je Zakon, kao i Zakon o radu, izmijenjen 24. rujna 2001. tako što se pravo na porodni dopust i porodičnu naknadu priznaje do navršene prve godine života djeteta te se ukida pravo na porodni dopust i naknada za treće dijete kroz dodatno razdoblje.

Sukladno navedenim izmjenama Ured za zdravstveno osiguranje Rijeka, Odlukom od 6. studenog 2001.g. ukinuo je pravo podnositeljice zahtjeva na porodni dopust i porodičnu naknadu od 29. studenog 2001. nadalje, a koju Odluku je potvrdio HZZO - Direkcija Zagreb 17. siječnja 2002. i Upravni sud RH dana 13. srpnja 2006. Ustavni sud RH dana 17. rujna 2008. odbio je Ustavnu tužbu podnositeljice zahtjeva.

Podnositeljica zahtjeva prigovara da su zbog zakonodavne intervencije iz 2001.godine ukidanjem njene porodične naknade povrijeđena njena vlasnička prava, a prigovara također i na temelju članka 6., stavka 1. Konvencije ishodu postupka.

Pravo

1. Je li postojalo "vlasništvo" u smislu članka 1. Protokola br. 1?

Načela koja se općenito primjenjuju na predmete na temelju članka 1. Protokola br. 1 jednako su mjerodavna kad se radi o naknadama iz područja socijalne skrbi. Ova odredba državama ugovornicama ne postavlja nikakvo ograničenje njihove slobode odlučivanja hoće li ili neće uvesti neki sustav socijalne sigurnosti ili odabrati vrstu ili iznos naknada koje će davati na temelju takvog sustava. Međutim, ako država ugovornica ima na snazi zakon koji propisuje isplatu naknade socijalne skrbi kao pravo – bez obzira je ono uvjetovano prethodnim uplatama doprinosa – treba se smatrati da taj zakon stvara vlasnički interes koji spada u doseg članka 1. Protokola br. 1, za osobe koji ispunjavaju njegove zahtjeve. Kad neki pojedinac tvrdit da na temelju domaćeg prava ima neko pravo na naknadu iz socijalne skrbi tada se taj interes odražava kroz primjenu članak 1. Protokola br. 1.

U ovome predmetu Odlukom od 20.12.2000.g. stvoreno je vlasničko pravo, temeljem koje je podnositeljica zahtjeva ostvarila mogućnost zahtijevati isplatu porodiljne naknade plative do treće godine života njenog trećeg djeteta. Na osnovi ove Odluke, podnositeljica zahtjeva imala je pravo na porodiljnu naknadu od 21. rujna 2000. do 21. rujna 2003. godine.

2. Je li bilo miješanja i je li ono bilo opravdano?

Članak 1. Protokola br. 1, koji u biti jamči pravo na vlasništvo, sadrži tri odvojena pravila. Prvo, koje je izraženo u prvoj rečenici prvog stavka i općenite je naravi, iznosi načelo mirnog uživanja vlasništva. Drugo pravilo, u drugoj rečenici istoga stavka, odnosi se na oduzimanje vlasništva i podvrgava ga određenim uvjetima. Treće pravilo, sadržano u drugom stavku, priznaje da države ugovornice imaju pravo, između ostalih stvari, kontrolirati upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom. Drugo i treće pravilo, koja se tiču osobitih slučajeva miješanja u pravo na mirno uživanje vlasništva, treba tumačiti u svjetlu općeg načela iznesenog u prvom pravilu.

Dana 24. rujna 2001.g. donijete su zakonske izmjene temeljem kojih upravno tijelo donosi Odluku 06. studenog 2001.g. kojom obustavlja pravo podnositeljice zahtjeva na porodiljni dopust i porodiljnu naknadu od 29.11.2001.g., dakle, navedena Odluka od 6. studenog 2001. godine stoga predstavlja miješanje u prethodno utvrđeno pravo na primanje porodiljne naknade do 21. rujna 2003.g., a time i miješanje u pravo podnositeljice zahtjeva na mirno uživanje njenoga vlasništva.

Prvi i najvažniji zahtjev članka 1. Protokola br. 1. je da svako miješanje od strane javne vlasti u mirno uživanje vlasništva mora biti zakonito: druga rečenica prvog stavka ovlašćuje lišenje vlasništva samo „uz uvjete predviđene zakonom“, a u drugom se stavku priznaje da države imaju pravo kontrolirati upotrebu vlasništva na način da provode „zakone“. U konkretnome predmetu miješanje je bilo propisano zakonom.

Članak 1. Protokola br. 1 traži i da lišenje vlasništva, bude u javnom interesu i teži ostvariti legitimni cilj sredstvima koja su razumno razmjerna cilju koji se teži ostvariti.

Sud utvrđuje postojanje dva legitimna cilja koje se težilo ostvariti; socijalna pravda i gospodarska dobrobit države. Međutim, bilo koje miješanje u vlasnička prava na temelju članka 1. Protokola br. 1 ne smije samo težiti ostvariti legitimni cilj „u javnom interesu“ već mora postojati i razumni odnos razmjernosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti. Tražena "poštena ravnoteža" neće se postići ako osoba ili osobe kojih se to tiče moraju podnijeti „pojedinačni i prekomjerni teret“.

Također, Sud je već presudio da zakonodavcu u načelu nije zabranjeno donošenje retroaktivnih odredbi u građanskim stvarima kako bi uredio prava koja nastaju na temelju postojećih zakona.

Sud utvrđuje da su zakonodavne izmjene utjecale na pravo podnositeljice ubuduće, nakon što je njezino dijete već bilo navršilo jednu godinu, čime ista nije bila u potpunosti lišena svoje porodiljne naknade već joj je ista samo bila ograničena. Sud zaključuje da je pravo na porodni dopust od godinu dana, kao i pravo na punu porodiljnu naknadu kroz to razdoblje, čak i u odnosu na treće dijete, zadovoljavajuće. Ne može se reći da je narušena sama bit prava podnositeljice zahtjeva na porodiljnu naknadu, pored činjenice da je podnositeljica zahtjeva, kao zaposlena žena, imala pravo vratiti se na svoje radno mjesto nakon što joj je bila obustavljena porodiljna naknada, dakle njena porodiljna naknada nije bio jedini mogući izvor prihoda.

Ocjenjujući pitanje razmjernosti Sud mora također voditi računa o slobodi procjene koju ima država. Ponavlja da je pojam „javnog interesa“ nužno širok, osobito, odluka o donošenju zakona koji se tiču naknada iz socijalnog osiguranja obično znači razmatranje gospodarskih i socijalnih pitanja, te će Sud poštovati prosudbu zakonodavca o tome što je „javni interes“, osim ako ta prosudba očigledno nema razumni temelj.

Nadalje da bi Sud utvrdio povredu prava podnositeljice zahtjeva iz članka 1. Protokola br. 1 treba biti prijedhen izvjestan „stupanj trpljenja“ tegoba, pa u okolnostima ovoga predmeta, Sud smatra da pobijane zakonodavne izmjene jesu unutar slobode procjene države koju ona ima kad uređuje pitanja svoje socijalne politike. Sud ne smatra da je dosegnut najniži stupanj trpljenja za podnositeljicu zahtjeva.

ODLUKA SUDA

Jednoglasno je odlučeno da je dio zahtjeva koji se odnosi na povredu čl. 1 Protokola 1. očigledno neosnovan u smislu članka 35., stavka 3. Konvencije te ga stoga treba odbaciti na temelju članka 35., stavka 4. Konvencije.

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

NPB-ESLJP-2015-002

BISTROVIĆ protiv HRVATSKE

Broj zahtjeva 25774/05

Presuda od 10. svibnja 2007.g.

KLJUČNE RIJEČI

Povreda prava vlasništva po čl. 1. Protokola 1. uz Konvenciju – pravo na izvlaštenje- naknada za izvlaštenu imovinu – iscrpljivanje domaćih pravnih lijekova po čl. 35. st. 1. Konvencije – javni interes – zaštita prava pojedinca

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Podnositelji zahtjeva su bračni supružnici koji su bili vlasnici kuće i čestica oko nje u Gojancu. J.P. Hrvatske ceste pokrenulo je postupak za izvlaštenje kod nadležnog upravnog tijela zahtijevajući izvlaštenje dijela zemljišne čestice podnositelja zahtjeva radi izgradnje autoceste. Podnositelji zahtjeva tražili su izvlaštenje njihove kuće sa okolnom zemljom u cijelosti jer da im djelomično izvlaštenje nikako ne koristi budući da su poljoprivrednici, da kuća i okolno zemljište čine nedjeljivu cjelinu, te da bez kolnog puta ne bi imali pristup za traktore i druga vozila za poljoprivrednu djelatnost i ne bi mogli koristiti svoju imovinu.

Osim toga, planirana bi autocesta prošla vrlo blizu kuće, uzrokujući time značajno zagađivanje bukom zbog velike gustoće prometa. Autocesta i izlazna cesta prolazile bi manje od dvadeset metara odnosno pet metara od njihove kuće, a izgradnja plastičnih zidova za zaštitu od buke od 4,5 m pretvorila bi njihovu kuću i njen okoliš u kavez, a ne bi ih djelotvorno zaštitila od buke i zagađenja, dok bi se cijelo prizemlje, terasa i dio tavana nalazili samo 2 - 3 m od zaštitnih zidova.

Tvrdili su da bi se znatno smanjila vrijednost preostale imovine, budući bi ih izgradnja autoceste lišila životnih uvjeta koje su do tada uživali, kao što je izravni pristup do ceste, ugodno okruženje, veliko dvorište i niska izloženost buci, što je sve njihovu imovinu činilo pogodnom za poljoprivrednu

djelatnost, radi čega podnositelji zahtjeva nemaju nikakav gospodarski interes zadržati kuću i okolišno dvorište.

Podnositelji zahtjeva osporili su predloženi iznos naknade, držeći da imaju pravo na tržišnu vrijednost svog izvlaštenog zemljišta, a koja tržišna vrijednost zemlje pogodne za građenje u tom području iznosi oko 180 kn/m², što je znatno više od predloženoga iznosa.

Odlukom od 16. travnja 2003. godine Županijski ured odlučio je da se izvlašćuje, radi izgradnje autoceste, dio nekretnine podnositelja zahtjeva, i to poljoprivredna čestica i tri čestice zemlje pogodne za građenje od 795 m², 221m² i 507m². Podnositelji zahtjeva zadržali su vlasništvo kuće i okolnog dvorišta. Određena je naknada u iznosu od 22,00 kn/m² za poljoprivredno zemljište i 70,00 kn/m² za zemlju pogodnu za građenje. Drugostupanjsko tijelo nije odlučilo po žalbi podnositelja zahtjeva.

Dana 16. prosinca 2003. godine podnositelji zahtjeva podnijeli su tužbu Županijskom sudu tražeći izvlaštenje cijele svoje nekretnine ponavljajući prije iznijete argumente te ističući da je mišljenje vještaka izrađeno bez da je vještak došao na lokaciju i bez ikakve studije učestalosti prometa na cesti koja prolazi kraj kuće podnositelja zahtjeva ili učinka zagađenja od prometa na kvalitetu njihovog života, već je bilo pripremljeno na osnovi karte zemljišta na kojoj je kuća podnositelja zahtjeva bila pogrešno ucrtana. Prigovorili su i iznosu naknade koji im je dosuđen i ponovili da nije bila utvrđena tržišna vrijednost izvlaštenih čestica.

Dana 30. prosinca 2003. godine Županijski sud odbio je zahtjev podnositelja zahtjeva jer nisu podnijeli ili od njega zatražili izvođenje bilo kakvih novih dokaza. Utvrđeno je da tužitelji u postupku pred sudom nisu ovlašteni iznositi nikakve nove činjenice, osim onih iznesenih u upravnom postupku, no, ovlašteni su u pogledu činjenica, koje su iznijeli u upravnom postupku, predložiti nove dokaze, a što nisu učinili, radi čega pobijano rješenje nije dovedeno u sumnju. Dana 16. prosinca 2004. godine Ustavni sud je odbio ustavnu tužbu podnositelja zahtjeva kao neosnovanu.

Pravo

Povreda čl. 1. Protokola br. 1. Konvencije – pravo na mirno uživanje vlasništva

Sud primjećuje da pravilo o iscrpljivanju domaćih pravnih lijekova sadržano u članku 35., stavku 1. Konvencije zahtijeva da podnositelj zahtjeva ima redovni put do pravnih sredstava koja su dostupna i dovoljna da osiguraju zadovoljštinu u odnosu na navodne povrede, te da se isto mora primjenjivati uz određeni stupanj fleksibilnosti, bez pretjeranog formalizma, jer ono nije ni apsolutno, niti se može primijeniti automatski; prilikom ispitivanja je li ono bilo poštivano, bitno je uzeti u obzir osobite okolnosti svakog pojedinog predmeta.

U ovome se predmetu radi o postupku za izvlaštenje u kojemu je dio nekretnine podnositelja zahtjeva bio podvrgnut izvlaštenju pa je normalno da se tijekom takvog postupka odredi iznos naknade, vodeći računa o svim mjerodavnim čimbenicima kao što je smanjenje vrijednosti preostale imovine zbog bilo kojih okolnosti. Sud stoga smatra da podnositelji zahtjeva, koji su bili stranka u

postupku za izvlaštenje i koji su iznijeli svoje prigovore u odnosu na naknadu utvrđenu tijekom toga postupka, nisu morali pokrenuti poseban građanski postupak u tom pogledu.

Stoga je taj prigovor očigledno neosnovan u smislu članka 35., stavka 3. Konvencije.

Sud primjećuje kako je u ovome predmetu nesporno da su podnositelji zahtjeva lišeni svoje imovine radi izgradnje autoceste u skladu s odredbama Zakona o izvlaštenju, i da je tako izvlaštenje imalo zakonit cilj u javnome interesu. Prema tome, na ovaj je predmet primjenjiva druga rečenica prvoga stavka članka 1. Protokola br. 1.

Bitni je cilj članka 1. Protokola br. 1. zaštititi pojedince protiv neopravdanoga miješanja od strane države u mirno uživanje njihovoga vlasništva. Međutim, na temelju članka 1. Konvencije, svaka ugovorna stranka „osigurat će svakoj osobi pod svojom jurisdikcijom prava i slobode određene u ... Konvenciji“. To znači, posebice, da države imaju obvezu osigurati sudske postupke koji nude potrebna postupovna jamstva i stoga omogućavaju domaćim sudovima da presuđuju djelotvorno i pošteno u svim predmetima koji se tiču pitanja vlasništva.

U svakome predmetu u kojemu se radi o navodnoj povredi ove odredbe, Sud mora utvrditi je li, zbog miješanja ili zbog pasivnosti države, postignuta poštena ravnoteža između zahtjeva općega interesa zajednice i zahtjeva za zaštitom temeljnih prava pojedinca. Uvjeti naknade na temelju mjerodavnoga zakonodavstva bitni su za procjenu poštuje li pobijana mjera traženu poštenu ravnotežu i, osobito, ne nameće li nerazmjeran teret podnositelju zahtjeva. S tim u vezi, oduzimanje imovine bez plaćanja iznosa koji je razumno povezan s njenom vrijednošću redovno će predstavljati nerazmjerno miješanje koje se ne može opravdati na temelju članka 1. Međutim, taj članak ne jamči pravo na potpunu naknadu u svim okolnostima, budući da legitimni ciljevi „javnoga interesa“ mogu tražiti manje od naknade pune tržišne vrijednosti.

Sud primjećuje da su podnositelji zahtjeva zatražili od Županijskog suda da ponovno razmotri upravnu odluku kojom je izvlašten dio njihove nekretnine i procijenjena naknada koju treba platiti za to izvlaštenje. Dakle, stvar o kojoj treba odlučiti predstavlja najozbiljnije miješanje u pravo podnositelja zahtjeva zajamčeno člankom 1. Protokola br. 1., budući se tiče izvlaštenja njihove imovine, pa Sud smatra da je bilo potrebno pažljivo ispitivanje svih mjerodavnih čimbenika od strane suda koji postupa u tom predmetu kako bi se osiguralo da se poštuju zahtjevi iz članka 1. Protokola br. 1.

U tom pogledu Sud također ponavlja da postupci pred sudovima moraju biti u skladu s vladavinom prava, koja se može poistovjetiti s dobrim radom pravosuđa te da bi prava zajamčena Konvencijom bila iluzorna i teorijska, kad ne bi postojala obveza sudskih vlasti da obrazlože svoje odluke. Iako ne traži podroban odgovor na svaku tvrdnju predočenu pred sudom, ova obveza ipak pretpostavlja pravo stranke u postupku da se njezine navode pažljivo ispita.

U ovome predmetu postojao je ozbiljan spor glede primarnih činjenica. Podnositelji zahtjeva su tvrdili tijekom postupka da je djelomično izvlaštenje značajno smanjilo gospodarsku vrijednost preostale

imovine kao i da im ju je učinila beskorisnom iz raznih razloga (nepostojanje kolnog pristupa imovini, vrlo velika blizina autoceste njihovoj kući i neodgovarajuća zaštita od buke i zagađenja). Međutim, iako je Županijski sud raspravio dio tvrdnji podnositelja zahtjeva, on nije odgovorio na njihove glavne prigovore koji se odnose na nalaze upravnih vlasti, među kojima i na presudno pitanje koje se tiče učinka djelomičnoga izvlaštenja na vrijednost preostale nekretnine podnositelja zahtjeva i pri procjeni naknade koju treba dosuditi nije uzeto u obzir moguće smanjenje ove vrijednosti.

U odnosu na posebno obeštećenje za imovinu koja je ostala njezinim vlasnicima nakon djelomičnoga izvlaštenja, (kao i u predmetu *Ouzounoglou v. Greece*), Sud primjećuje da su podnositelji zahtjeva tvrdili da će buduća autocesta prolaziti dva do tri metra od njihove kuće i da je nekretnina izgubila svoj do tada ugodan okoliš, jako veliko dvorište i nisku izloženost buci, a što je sve tu imovinu činilo vrlo pogodnom za poljoprivredne aktivnosti. Sud primjećuje da domaće vlasti nisu vodile računa o niti jednome od ovih čimbenika kad su odredile naknadu za izvlaštenu imovinu podnositelja zahtjeva.

Sud smatra da je bilo potrebno na precizan način utvrditi ove činjenice i tek nakon potvrde svih čimbenika koji se tiču učinaka izgradnje autoceste na preostalu imovinu podnositelja zahtjeva, kao što je smanjenje vrijednosti njihove nekretnine, mogućnost njene prodaje i interes podnositelja zahtjeva za daljnjim korištenjem preostalog dijela nekretnine, domaće vlasti su mogle odrediti odgovarajuću naknadu u postupku za izvlaštenje.

Sud stoga nalazi da time što nisu utvrdile sve mjerodavne čimbenike za utvrđivanje naknade za izvlaštenu imovinu podnositelja zahtjeva, i time što nisu dodijelile obeštećenje za smanjenu vrijednost njihove preostale nekretnine, nacionalne vlasti nisu postigle poštnu ravnotežu između uključenih interesa te da nisu uložile napore da osiguraju odgovarajuću zaštitu vlasničkih prava podnositelja zahtjeva u kontekstu postupka za izvlaštenje koji je uključivao krajnje miješanje države u ova prava.

S obzirom na naprijed rečeno, Sud nalazi da je došlo do povrede prava podnositelja zahtjeva na mirno uživanje njihovoga vlasništva, zajamčenog člankom 1. Protokola br. 1.

Sud primjećuje da je prema hrvatskom pravu županijski sud, kad ispituje tužbu, nadležan ispitati sve vidove stvari koja je pred njim te da nije ograničen na pravna pitanja nego može također ispitivanje proširiti na činjenična pitanja, uključujući ocjenu dokaza. Jedino ograničenje koje se odnosi na ispitivanje predmeta pred županijskim sudom je to da mu se ne mogu predlagati nove činjenice. Međutim, ako se županijski sud ne slaže s nalazima upravnih tijela, ima ovlast ukinuti odluke protiv kojih je uložena žalba. Stoga Sud zaključuje da pravila koja uređuju ovlasti županijskoga suda u postupku izvlaštenja ne lišavaju te sudove mogućnosti djelovati kao sudovi pune nadležnosti.

ODLUKA SUDA

Sud je jednoglasno presudio da je došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju, te je dosudio podnositeljima zahtjeva iznos od 5.000 EUR na pravične naknade i iznos od 2.800 EUR na ime troškova i izdataka.

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

NPB-ESLJP-2015-003

VAJAGIĆ protiv HRVATSKE

Broj zahtjeva 30431/03

Presuda od 20. srpnja 2006.g.

KLJUČNE RIJEČI

Povreda prava vlasništva prema čl. 1. Protokola 1. uz Konvenciju – primjena Konvencije ratione temporis – naknada za izvlaštenu imovinu - primjena čl. 63. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu RH u upravnom postupku

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Podnositelji zahtjeva su supružnici iz Virovitice kojima su godine 1976. lokalne vlasti izvršile izvlaštenje imovine (622m2 zemlje sa kućom, šupom, garažom, zahodom, bunarom i ogradom) radi izgradnje ceste. Postupak naknade za tu imovinu bio je u tijeku pred nadležnim sudskim tijelom od 1977 g. koji je prebačen upravnim vlastima 1994.g. zbog izmjena zakona. Ured za imovinsko-pravne poslove iz Virovitice, dana 1.12.1995.g., dodijelio je podnositeljima zahtjeva naknadu za njihovu imovinu u iznosu od 158.049,00 hrvatskih kuna (HRK), uključujući kamate plative od dana donošenja odluke, koja odluka je, dana 10. prosinca 1996. godine, po Ministarstvu pravosuđa ukinuta i predmet vraćen na ponovni postupak, u kojem je 5.05.1997.g. donijeta nova odluka kojom se podnositeljima zahtjeva dosuđuje naknadu u iznosu od 184.763,00 HRK s kamatom plativom od dana konačnosti odluke o izvlaštenju. Protiv te je odluke Grad Virovitica uložio žalbu, koja je dana 10.06.1997. godine utvrđena nedopuštenom, da bi dana 2.07.1997.g. Ured prihvatio žalbu i vratio predmet na ponovljeni postupak. Nakon toga, dana 14.04.1998.g. Ministarstvo pravosuđa je preinačilo prvostupanjsku odluku, utvrdivši niži iznos naknade koju treba platiti podnositeljima zahtjeva, te su obje stranke podnijele upravne tužbe protiv te odluke. Dana 13.10.1999.g. Upravni sud Republike Hrvatske ukinuo je odluku Ministarstva od 14.04.1998.g. i vratio predmet na ponovljeni postupak. Potom je 12.03.2000.g. Ministarstvo ukinulo prvostupanjsku odluku od 5.05.1997.g. i vratilo predmet na prvi stupanj utvrdivši da iznos naknade treba izračunati u skladu sa trenutnim tržišnim cijenama izvlaštene imovine, pa je u ponovljenom postupku Ured pribavio mišljenje vještaka o vrijednosti imovine i dana 20.11.2000.g. donio novu odluku kojom je utvrdio plativu naknadu u iznosu od

197.098,00 HRK. Međutim dana 12.03.2001.g. Ministarstvo je ponovo ukinulo tu odluku i vratilo predmet na ponovljeni postupak, naloživši prvostupanjskom tijelu pribavu dodatnog mišljenja vještaka o vrijednosti imovine, što je Ured učinio i dana 9.10.2001.g. donio je novu odluku, dosudivši podnositeljima zahtjeva na ime naknade 209.352,00 HRK. Ministarstvo je dana 15.10.2002.g. ukinulo i tu odluku utvrdivši da prvostupanjski organ nije utvrdio pravilan iznos naknade, te je dana 11.03.2004.g. Ured donio novu odluku dosudivši podnositeljima zahtjeva 209.107,00 HRK na koju su podnositelji zahtjeva uložili žalbu i dana 11.11.2004.g. Ministarstvo je još jednom ukinulo odluku i vratilo predmet na ponovljeni postupak, koji je još uvijek u tijeku pred prvostupanjskim tijelom, a Ustavni sud Republike Hrvatske još nije donio odluku po prijedlog za ocjenu ustavnosti određenih odredbi Zakona o izvlaštenju podnijetog od strane podnositelji zahtjeva dana 22.04.2002.g.

Pravo

Podnositelji zahtjeva su prigovorili da je trajno propuštanje domaćih vlasti donijeti odluku o iznosu naknade za mjeru izvlaštenja koja se dogodila 1976. godine plative podnositeljima zahtjeva povrijedilo njihova vlasnička prava zajamčena člankom 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

Vlada je tvrdila da Sud nije nadležan *ratione temporis* ispitati prigovor podnositelja zahtjeva koji se odnosi na vlasništvo. Također je tvrdila da je lišenje vlasništva bio trenutačni akt i da nije proizveo trajnu situaciju. Ukazali su da je bivše jugoslavensko zakonodavstvo bilo ono koje je dozvolilo da imovina podnositelja zahtjeva bude izvlaštena bez da im je određena ili dodijeljena naknada. Kasnije hrvatsko zakonodavstvo iz 1991. godine izmijenilo je ta pravila, ali nije moglo promijeniti situaciju podnositelja zahtjeva. U svakom slučaju, budući da su se sve te činjenice dogodile prije nego što je Hrvatska ratificirala Konvenciju, tj. prije 5. studenog 1997. godine, Sud nije nadležan *ratione temporis* postupati po ovome zahtjevu.

Sud primjećuje da se prigovor podnositelja zahtjeva ne tiče lišenja vlasništva, nego propusta da im se plati konačna naknada. Iako je istina da u ovome predmetu Sud nije ovlašten ispitivati pitanja povezana s lišenjem imovine kao takvim, budući su ta pitanja jasno izvan njegove nadležnosti *ratione temporis*, to se ne primjenjuje na odgode u procjeni i isplati konačne naknade (vidi predmet *Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão and Others v. Portugal*, br. 29813/96 i 30229/96, stavak 43., ECHR 2000-I).

U ovome predmetu podnositelji zahtjeva prigovaraju zbog toga što hrvatske vlasti nisu odredile odgovarajući iznos dužne naknade, a to je bio njihov zahtjev od kada se dogodila ta konkretna mjera izvlaštenja. Stoga, utoliko koliko je prigovor podnositelja zahtjeva usmjeren protiv činjenja i propusta države u odnosu na provedbu prava na mjeru kojom se daje naknada a na koju imaju pravo prema hrvatskom pravu – pravo koje je nastavilo postojati nakon 5. studenog 1997. godine i još i danas postoji – Sud je vremenski nadležan postupati po zahtjevu (vidi, *mutatis mutandis*, predmet *Broniowski v. Poland* (dec.) [GC], br. 31443/96, stavci 75.-76., ECHR 2002-X).

U pogledu iscrpljenosti domaćih pravnih sredstava, Sud je ponovio kako prema članku 35. stavku 1. Konvencije određeni predmet može rješavati tek nakon što su iscrpljena sva domaća pravna sredstva. Svrha pravila koje se odnosi na iscrpljenje domaćih pravnih sredstava je da se državama

ugovornicama dade prilika spriječiti ili ispraviti povrede za koje se navodi da su ih počinile, prije nego se ti navodi podnesu njemu (vidi, između mnogih drugih izvora prava, predmet *Selmouni v. France* [GC], br. 25803/94, stavak 74., ECHR 1999-IV). Obveza iscrpljenja domaćih pravnih sredstava podrazumijeva da se podnositelj zahtjeva treba poslužiti uobičajenim pravnim sredstvima koja su djelotvorna, dostatna i dostupna u odnosu na svoje prigovore prema Konvenciji.

Međutim, u svjetlu kasnije prakse Ustavnoga suda (prednje citirane) Sud nalazi da je potrebno ispitati sudske praksu u odnosu na upravni postupak (vidi predmete *Jeftić v. Croatia* (dec.), br. 57576/00, 3. listopada 2002., i *Barbača v. Croatia* (dec.), br. 63779/00, 18. rujna 2003.). Sud primjećuje, na temelju naprijed navedene sudske prakse, da Ustavni sud razmatra samo duljinu postupka do koje je došlo pred domaćim sudovima, ali ne i pred upravnim vlastima.

U ovome predmetu postupak podnositelja zahtjeva bio je u tijeku pred sudom, i to Upravnim sudom, između travnja 1998. i listopada 1999. godine, dok je ustavna tužba na temelju članka 63. postala dostupna u hrvatskom pravnom sustavu tek 22. ožujka 2002. godine. Slijedi da nisu imali mogućnost podnijeti ustavnu tužbu s razumnim izgledima za uspjeh. Stoga Vladin prigovor u tom smislu treba odbiti.

Sud primjećuje da podnositelj zahtjeva može tvrditi da je došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1. samo ukoliko se pobijane odluke odnose na njegovu „vlasništvo“ u smislu te odredbe. „Vlasništvo“ može biti „postojeće vlasništvo“ ili „imovina“, uključujući potraživanja, u odnosu na koja podnositelj zahtjeva može tvrditi da ima barem „legitimno očekivanje“ da će dobiti djelotvorno uživanje prava vlasništva. Kad je vlasnički interes po svojoj naravi zahtjev, može ga se smatrati „imovinom“ samo kad ima dovoljnu osnovu u nacionalnom pravu. Mjerodavni trenutak za utvrđenje ima li podnositelj zahtjeva „vlasništvo“ je datum stupanja na snagu Protokola br. 1. u odnosu na Hrvatsku, tj. 5. studeni 1997. godine. Na temelju Zakona o izvlaštenju iz 1994. godine, dana 5. studenog 1997. godine bilo je sigurno da podnositelji zahtjeva imaju pravo na naknadu u iznosu tržišne vrijednosti njihove imovine u trenutku donošenja odluke prvostupanjskog organa. U takvim okolnostima Sud smatra da je zahtjev podnositelja zahtjeva dovoljno određen da bi se kvalificirao kao „imovina“ u smislu članka 1. Protokola br. 1.

U ovome se predmetu miješanje u pravo podnositelja zahtjeva na uživanje vlasništva odnosi na trajno neplaćanje naknade, a ne na samo izvlaštenje, stoga potpada pod ispitivanje na temelju prve rečenice prvoga stavka članka 1. Protokola br. 1. koja općenito navodi načelo mirnog uživanja vlasništva.

Sud stoga treba utvrditi je li postignuta poštena ravnoteža između zahtjeva općega interesa zajednice i zahtjeva zaštite temeljnih prava pojedinca. U okolnostima ovoga predmeta, Sud je pozvan utvrditi je li vrijeme koje je bilo domaćim vlastima potrebno da odluče o iznosu i plate naknadu podnositeljima zahtjeva na koju imaju pravo narušilo tu ravnotežu i je li im nametnulo prekomjeran teret.

U ovome predmetu je prošlo 29 godina bez da je podnositeljima zahtjeva isplaćena bilo kakva naknada, od čega više od osam i pol godina spada u nadležnost Suda *ratione temporis*. Sud primjećuje da su odgode u postupku bile uzrokovane uglavnom sukcesivnim vraćanjima na

ponovljeni postupak. Kako se predmet radi preispitivanja vraća na ponovljeni postupak obično kao rezultat pogrešaka koje su počinile niže instance, Sud smatra da ponavljanje takvih naloga u okviru jednog sklopa postupaka pokazuje nedostatak postupovnog sustava kako je primijenjen u ovome predmetu.

Zaključno, Vlada nije dostavila nikakav uvjerljiv dokaz kojim bi opravdala to što domaće vlasti tako puno godina nisu odredile konačni iznos dužne naknade. Ta je činjenica dovela do miješanja u vlasnička prava podnositelja zahtjeva, što je po mišljenju Suda, na njih stavilo prekomjeran teret.

ODLUKA SUDA

Sud jednoglasno utvrtio da je došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju.

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

NPB-ESLJP-2015-004

GASHI protiv HRVATSKE

Broj zahtjeva 32457/05

Presuda od 13.12.2007.g.

KLJUČNE RIJEČI

Povreda prava vlasništva prema čl. 1 Protokola 1 – primjena Konvencije ratione temporis – ništetnost ugovora – test razmjernosti – opravdanost miješanja države u pravo vlasništva – prekomjerni teret pojedinca

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Podnositelj zahtjeva rođen je 1962. godine i živio je u Puli. Bio je zaposlenik tvornice stakla u Puli, koja je dana 20.07.1988. njemu i njegovoj obitelji dala na korištenje stan u Puli koji se sastoji od kuhinje, sobe i zajedničkoga sanitarnog čvora, površine 30.60 m². Dana 3.06.1991. donijet je Zakon o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo (dalje ZPS), temeljem kojeg su podnositelj zahtjeva, kao kupac, i Općina Pula, kao prodavatelj, dana 8.05.1996.g., sklopili ugovor o kupoprodaji navedenoga stana. Jedan primjerak ugovora dostavljen je na odobrenje Državnome pravobraniteljstvu koji je odobrenje dao 28.05.1996.g., a odlukom od 21.09.1998.g. Općinski sud u Puli izvršio je upis podnositeljevog vlasništva nad stanom u zemljišne knjige, te je jedan primjerak te odluke dostavljen na pozornost Državnome pravobraniteljstvu Istarske županije u Puli.

Dana 29.03.2000.g. Državno pravobraniteljstvo Istarske županije podnijelo je Općinskome sudu u Puli tužbu protiv podnositelja zahtjeva i Općine Pula kojom je tražilo utvrđenje ništavosti dotičnoga kupoprodajnog ugovora, tvrdeći da podnositelj zahtjeva nije mogao steći stanarsko pravo na stanu jer tvornica stakla u kojoj je radio nije imala pravo raspolagati tim stanom, već je to pravo imala samo Općina Pula. Općinski sud je prihvatio te argumente, a utvrdio je i da se stanarsko pravo nije moglo steći nad stanovima koji se koriste kao nužan smještaj, što je ovdje bio slučaj. Svojom presudom od 22.02.2001.g. općinski sud utvrdio ništavim kupoprodajni ugovor, a tu je presudu 15.12.2003.g. potvrdio Županijski sud u Puli.

Podnositelj zahtjeva je potom podnio ustavnu tužbu u kojoj je tvrdio da mu je povrijeđeno nekoliko ustavnih prava, uključujući i pravo vlasništva jer mu je presudama nižih sudova oduzeto vlasništvo na dotičnome stanu, a koju je Ustavni sud odbio dana 3.02.2005.g.

Pravo

Povreda čl. 1. Protokola br. 1. auz Konvenciju – pravo na mirno uživanje vlasništva

a) Sukladnost ratione temporis

Sud je istaknuo kako je na dan 5.11.1997.g., kad je Konvencija stupila na snagu u odnosu na tuženu državu, podnositelj zahtjeva bio vlasnik predmetnog stana. Njegovo je vlasništvo u konačnici prestalo na temelju presude Županijskoga suda u Zagrebu od 15.12.2003.g. kojom je potvrđena presuda Općinskoga suda u Puli od 22.02.2001.g. kojom je utvrđena ništavost kupoprodajnog ugovora na temelju kojega je vlasništvo preneseno na podnositelja zahtjeva. Budući da je podnositeljevo pravo vlasništva utvrđeno ništavim na temelju sudskih odluka donesenih nakon 5.11.1997.g., kada je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Hrvatsku, Sud smatra da je nadležan ispitati zahtjev *ratione temporis*.

b) Sukladnost ratione materiae

Uvodno, Sud je naveo kako prema sudskoj praksi tijela Konvencije "vlasništvo" u smislu članka 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju može biti bilo "postojeće vlasništvo" ili vrijedna imovina, uključujući i potraživanja, uz određene uvjete. S druge strane, nada u priznanje nekog prijašnjeg imovinskog prava koje nije moglo biti predmet djelotvornog uživanja kroz dulje vremensko razdoblje ne smatra se "vlasništvom". Prema sudskoj praksi hrvatskih sudova, podnositeljevo pravo vlasništva nad njegovim stanom *ab initio* se smatra ništavim, što ima za posljedicu da se podnositelj nikada nije niti smatrao njegovim vlasnikom.

Sud smatra da je podnositelj zahtjeva imao "vlasništvo" u smislu članka 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju, čak i ako je njegovo pravo bilo ništavo *ab initio*. Sud je naveo da je u razdoblju od oko četiri godine podnositelj zahtjeva bio u posjedu toga stana i da se smatrao njegovim vlasnikom za sve pravne svrhe. Osim toga, bilo bi nerazumno prihvatiti da država može donijeti propis koji dopušta *ab initio* poništenje ugovora ili drugih vlasničkih prava i tako izbjeći odgovornost za miješanje u vlasnička prava prema Konvenciji.

c) Je li bilo miješanja?

Nadalje, Sud je naveo kako je 1996. podnositelj zahtjeva kupio dotični stan i time nedvojbeno postao njegovim vlasnikom, koja je činjenica zabilježena i u zemljišnim knjigama. Sud nadalje primjećuje da je podnositelj zahtjeva lišen vlasništva na temelju utvrđenja Općinskoga suda u Puli i Županijskoga suda u Puli.

Sud stoga nalazi da je došlo do lišenja vlasništva u smislu druge rečenice članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju. Takvo lišenje vlasništva mora biti zakonito, u javnome interesu i mora se uspostaviti

pravičan odnos ravnoteže između potreba općega interesa zajednice i zahtjeva za zaštitu temeljnih prava pojedinca.

d) Je li miješanje bilo predviđeno zakonom?

Pravo vlasništva podnositelja zahtjeva domaći su sudovi proglasili ništavim na temelju hrvatskog građanskog prava koje se odnosi na ugovore i zakona koji je uređivao poslove Državnoga pravobraniteljstva. Konstatirajući da je njegova ovlast ispitivanja poštivanja domaćega prava ograničena, Sud ustanovljuje da je utvrđenje ništavosti podnositeljevog prava vlasništva bilo u skladu s domaćim pravom.

e) Legitiman cilj i test proporcionalnosti

Sud ponavlja da, zbog neposrednih spoznaja o svome društvu i njegovim potrebama, domaće vlasti u načelu mogu bolje od međunarodnoga suca ocijeniti što je "u javnome interesu". Stoga se, u sustavu zaštite uspostavljenom na temelju Konvencije, domaćim vlastima prepušta da naprave početnu ocjenu glede postojanja nekog pitanja od javnoga interesa koje opravdava mjere lišenja vlasništva. Ovdje, kao i na drugim područjima obuhvaćenim jamstvima iz Konvencije, domaće vlasti, prema tome, uživaju određenu slobodu procjene.

Sud mora ispitati i je li prilikom miješanja u mirno uživanje vlasništva uspostavljen traženi pravičan odnos ravnoteže između potreba javnoga interesa i zahtjeva zaštite temeljnih prava pojedinca, odnosno je li podnositelju zahtjeva nametnut nerazmjeran i prekomjeran teret. Unatoč slobodi procjene koju država ima, Sud u izvršavanju svoje ovlasti preispitivanja ipak mora odrediti je li potrebna ravnoteža održana na način koji je u skladu s podnositeljevim pravom vlasništva. Osobito treba postojati razuman odnos razmjernosti između upotrijebljenih sredstava i cilja što ga se željelo ostvariti kroz bilo koju mjeru kojom se neka osoba lišava svoga vlasništva. Tako će ravnoteža što ju treba održati između potreba općega interesa zajednice i zahtjeva temeljnih prava biti narušena ako je dotična osoba bila prisiljena nositi "nerazmjeran teret".

Sud je primijetio da su utvrđenja nacionalnih sudova koja su dovela do proglašenja ništavosti podnositeljevog prava vlasništva bila utemeljena na dvama glavnim razlozima. Prvo, dotični stan je bio samo nužni smještaj, a prema mjerodavnom zakonodavstvu podnositelj zahtjeva nije mogao steći stanarsko pravo na takvom smještaju. Drugo, tvornica stakla nije imala pravo raspolagati stanom i podnositelju zahtjeva dodijeliti stanarsko pravo, već je to pravo imala Općina Pula. U tom pogledu, Sud naglašava da njegova zadaća u ovome predmetu nije dovoditi u pitanje pravo države da donosi zakone s ciljem osiguranja vladavine prava kroz utvrđenje ništavosti manjkavih ugovora koji su u suprotnosti s prisilnim propisima, već da, u skladu sa svojim nadzornim ovlastima koje proizlaze iz Konvencije, ispita način na koji su ti zakoni primijenjeni u predmetu podnositelja zahtjeva i jesu li odluke što su ih donijela mjerodavna domaća tijela bile u skladu s načelima ugrađenim u članak 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju.

Podnositelj zahtjeva u ovome predmetu je običan građanin koji nije uživao nikakve posebne povlastice, a kupio je stan koji se sastojao od kuhinje, sobe i zajedničkog sanitarnog čvora. Ta se kupnja temeljila na zakonima koji su se primjenjivali na sve nositelje stanarskog prava na društvenim

stanovima i koji nipošto nisu bili rezervirani za neku povlaštenu kategoriju građana. Imajući na umu te specifičnosti ovoga predmeta, Sud, u svojoj ocjeni jesu li hrvatske vlasti željele ostvariti legitimni cilj u javnome interesu i jesu li uspostavile pošten odnos ravnoteže između općega interesa zajednice i podnositeljevog prava na mirno uživanje svoga vlasništva, daje odlučnu važnost sljedećim čimbenicima.

Kao prvo, dotični stan bio je *ab initio* društvena imovina. Stan o kojemu je riječ je podnositelju zahtjeva na korištenje dodijelila tvornica stakla u kojoj je radio, što je bila uobičajena praksa u bivšem jugoslavenskom socijalističkom režimu. Sud primjećuje da je taj stan prilično skroman jer se sastoji od samo jedne sobe, kuhinje i zajedničkoga sanitarnog čvora, a svrha mu je bila zadovoljiti osnovne stambene potrebe podnositelja zahtjeva i njegove obitelji, tj. njegove supruge i dvoje djece. Utvrđenje domaćih sudova da se stanarsko pravo nije moglo primijeniti na dotični stan budući da je to bio samo nužni smještaj potrebno je razmotriti u svjetlu činjenice da podnositeljeva obitelj u njemu živi od 1988.g. i da je time on postao njihovo uobičajeno boravište koje se po ničemu značajno ne razlikuje od bilo kojeg drugog manjeg stana. Stoga se ne može reći da je podnositelj zahtjeva iskoristio povlašteni položaj niti da je uopće uživao ikakav takav položaj u socijalističkom režimu ili da je na drugi način postupao nezakonito u cilju stjecanja određenih prava na dotičnome stanu.

Sud primjećuje da je kupoprodajni ugovor proglašen ništavim između ostalog i zbog toga što tvornica stakla, koja je podnositelju zahtjeva dopustila koristiti stan nije imala pravo raspolagati stanom, već da je takvo pravo imala Općina Pula. U tom pogledu Sud, ne dovodeći u pitanje ta utvrđenja domaćih sudova, primjećuje da je podnositelju zahtjeva dotični stan prodala Općina Pula. Pod pretpostavkom da je Općina Pula zapravo bila ono mjerodavno tijelo koje je moglo raspolagati dotičnim stanom, Sud smatra da je prodajom dotičnoga stana podnositelju zahtjeva ona priznala podnositeljeva prava u odnosu na taj stan. Stoga se ne može prihvatiti tvrdnja da je podnositelj zahtjeva dobio određena prava glede stana od tvornice stakla umjesto od Općine Pula, čak i ako je prvotno pravo podnositelju dodijelila tvornica.

Sud posebno naglašava činjenicu da je kupoprodaja dotičnoga stana bila pod kontrolom Državnoga pravobraniteljstva, jer su se, prema članku 21. Zakona o otkupu stanova na kojima postoji stanarsko pravo, svi kupoprodajni ugovori za stanove na kojima je postojalo stanarsko pravo trebali dostaviti tome tijelu na prethodno odobrenje. U konkretnome nije sporno da je dotični kupoprodajni ugovor, sklopljen između Općine Pula kao prodavatelja i podnositelja zahtjeva kao kupca dostavljen na odobrenje Državnome pravobraniteljstvu Istarske županije. Dakle, mjerodavna su tijela imala priliku provjeriti dotični ugovor i spriječiti njegovo stupanje na snagu da su našle bilo kakve razloge koji bi opravdavali takvu mjeru. Međutim, 28.05.1996.g. navedeno Državno pravobraniteljstvo dalo je svoju suglasnost ne stavivši nikakav prigovor. Sud smatra da bi greške ili propusti državnih tijela trebale ići u korist pogođenih osoba, osobito ako se time ne dovodi u pitanje kakav drugi suprotstavljeni privatni interes. Drugim riječima, rizik svake greške što ju napravi državno tijelo trebala bi snositi država, a propusti se ne smiju ispravljati na štetu dotičnoga građanina. Štoviše, utvrđenje ništavosti podnositeljevog prava vlasništva u postupku što ga je pokrenulo Državno pravobraniteljstvo Istarske županije, nakon što je isto to tijelo dalo svoju suglasnost na kupoprodajni ugovor kojim je podnositelju zahtjeva priznato pravo vlasništva, protivi se načelu pravne sigurnosti. Čini se da način

na koji je parnica okončana nije bio u skladu s obvezom države da podnositeljevu situaciju rješava na što je moguće dosljedniji način.

Sud ponavlja da da osoba koja je lišena svoga vlasništva u načelu mora dobiti naknadu u "razumnoj vezi s njegovom vrijednošću", čak i ako "legitimni ciljevi 'javnoga interesa' možda nalažu nadoknadu vrijednosti manje od njegove pune tržišne vrijednosti". Iz toga slijedi da je naprijed spomenuta ravnoteža općenito postignuta kad je naknada isplaćena osobi čija je imovina oduzeta u razumnom odnosu s njenom "tržišnom" vrijednošću, utvrđenom u trenutku izvlaštenja. Kad je riječ o ovome predmetu, Sud zapaža da Vlada nije iznijela niti jednu tvrdnju glede moguće naknade za podnositelja zahtjeva. S tim u vezi, Sud također primjećuje da se ne mogu ignorirati ni određena socijalna pitanja jer se ovaj zahtjev, nakon podnositeljeve smrti, sada tiče ranjivih pojedinaca, to jest udovice i dvoje djece od kojih je jedno još uvijek maloljetno dijete u dobi od četrnaest godina. Kad je riječ o pitanju jesu li domaći sudovi željeli ostvariti legitimni cilj, Sud primjećuje da tužena država nije iznijela nikakve tvrdnje s time u vezi. S obzirom na naprijed iznesena razmatranja Suda, Sudu je teško razabrati eventualni legitimni cilj što su ga domaća tijela željela ostvariti utvrđenjem ništavosti kupoprodajnoga ugovora o kojemu je riječ.

Sud smatra da prilikom miješanja u vlasnička prava podnositelja u određenim okolnostima ovoga predmeta nije uspostavljen pravičan odnos ravnoteže između javnoga interesa i podnositeljevih prava zaštićenih člankom 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

ODLUKA SUDA

Sud je jednoglasno presudio da je došlo do povrede čl. 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju.

Presudom Suda od 09.10.2008.g. određena je visina naknade nasljednicima podnositelja zahtjeva.

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

NPB-ESLJP-2015-005

GABRIJELA BIBIĆ protiv HRVATSKA

Broj zahtjeva 1620/10

Odluka o dopuštenosti od 28.01.2014.g.

KLJUČNE RIJEČI

Zahtjev za naknadu parničnog troška pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske – osnovanost troškova u postupku pred Ustavnim sudom RH – čl. 33. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu - Povreda prava vlasništva prema čl. 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Općinski sud je izdao rješenje o ovrsi kojim je podnositeljici naloženo platiti novčani iznos tužitelju, trgovačkom društvu T., u građanskom postupku koji je bio pokrenut protiv nje. Navedeno rješenje o ovrsi održano je na snazi te je postalo pravomoćno. Nakon pravomoćnosti, podnositeljica zahtjeva je sama podnijela ustavnu tužbu, a nakon toga, u njezino je ime, ustavnu tužbu podnio i njezin punomoćnik, odvjetnik S.R. Niti jedna od ustavnih tužbi nije sadržavala zahtjev za naknadu troškova postupka pred Ustavnim sudom RH. Ustavni sud je prihvatio tužbu podnositeljice i ukinuo je pobijane odluke, nalazeći da su niži sudovi pogrešno primijenili mjerodavne pravne propise i time povrijedili njezino pravo na jednakost svih pred zakonom, zajamčeno člankom 14. stavkom 2. Ustava RH. Ustavni sud je naveo da je podnositeljica bila zastupana po odvjetniku S.R.

U ponovljenom postupku pred redovnim sudovima trgovačko društvo - tužitelj povuklo je svoj tužbeni zahtjev te je podnositeljica zatražila naknadu troškova postupka. Općinski sud u Vukovaru utvrdio je da je tužbeni zahtjev povučen, a u pogledu troškova postupka, naložio je trgovačkom društvu - tužitelju da podnositeljici nadoknadi troškove koji su nastali u postupcima pred redovnim sudovima. Međutim, odbio je zahtjev podnositeljice u pogledu troškova njezinog pravnog zastupanja pred Ustavnim sudom uz obrazloženje da je o troškovima nastalim u povodu ustavne tužbe nadležan i ovlašten odlučivati Ustavni sud RH, te da troškovi ustavne tužbe nisu troškovi koji su učinjeni u tijeku ili u povodu ovog parničnog postupka. Ovo rješenje postalo je pravomoćno, a ustavna tužba podnositeljice protiv ovog rješenja proglašena je nedopuštenom jer se pobijano rješenje o

troškovima postupka nije ticalo merituma predmeta i kao takvo nije bilo podobno za ocjenu ustavnosti.

Pravo

Sud prvenstveno primjećuje da je spor u ovom predmetu nastao u svezi troškova zastupanja podnositeljice po odvjetniku pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske. U odnosu na odluku podnositeljice da bude zastupana po odvjetniku pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske, Sud takvu odluku ne smatra neopravdanom, imajući u vidu da Ustavni sud odlučuje o složenim pitanjima koja se tiču zaštite temeljnih prava i sloboda. Za osobe koje nemaju pravno obrazovanje i iskustvo, takva pitanja mogu biti teže shvatljiva. Sud nadalje smatra da Vlada nije dokazala da su naknade za zastupanje po odvjetniku koje su nastale bile previsoke. U stvari, one su fakturirane u skladu s primjenjivom Tarifom o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika, dok je Ustavni sud u svojoj odluci potvrdio da je podnositeljica bila zastupana po odvjetniku S.R. U takvim okolnostima, Sud smatra da troškovi zastupanja pred Ustavnim sudom nisu bili neopravdani.

Međutim, Sud nije zanemario činjenicu da podnositeljica nije podnijela zahtjev za naknadu tih troškova Ustavnom sudu. U vezi s time, Sud primjećuje da je članak 33. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske povjerio Ustavnom sudu jasno i isključivo pravo na donošenje odluka o troškovima koji su pred njim nastali. U ovom predmetu, izostanak zahtjeva za naknadu troškova značio je da Ustavni sud nije mogao dosuditi troškove podnositeljici.

Nakon što je Ustavni sud vratio predmet podnositeljice na ponovno suđenje te je u ponovljenom postupku donesena konačna odluka, podnositeljica je Općinskom sudu u Vukovaru podnijela zahtjev za naknadu svih troškova nastalih u postupku, uključujući i troškove njezina zastupanja po odvjetniku pred Ustavnim sudom. Općinski sud u Vukovaru odbio je zahtjev podnositeljice u spornom dijelu, navodeći da te troškove može dosuditi samo Ustavni sud. Imajući u vidu prethodno navedeni članak 33. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, Sud prihvaća obrazloženje Općinskog suda u Vukovaru.

ODLUKA SUDA

Sud je jednoglasno proglasio zahtjev nedopuštenim.

Pravo na poštivanje obiteljskog života – Članak 8. Konvencije

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

MPB-ESLJP-2015-001

RIBIĆ protiv HRVATSKE

Broj zahtjeva 50132/12

Presuda od 2. travnja 2015.

KLJUČNE RIJEČI

Povreda prava na obiteljski život (članak 8. Konvencije) – nepoduzimanje potrebnih mjera za osiguranje susreta oca i sina

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Podnositelj zahtjeva je hrvatski državljanin koji je sa Z.J. sklopio brak u travnju 1992. U njihovom braku u listopadu 1993. rođen je sin, a nedugo po rođenju sina prekinuta je životna zajednica podnositelja zahtjeva i Z.J. Postupak razvoda braka i odlučivanja o pitanjima skrbi o zajedničkom djetetu pokrenut je u veljači 1996., a do tada je podnositelj zahtjeva sina vidio dva puta. Tijekom postupka razvoda braka podnositelj zahtjeva je pred sudom zatražio da se privremenom mjerom odrede njegovi susreti sa sinom, ali istom zahtjevu nije udovoljeno jer je u to vrijeme (ožujak 1999.) privremeno reguliranje susreta bilo u nadležnosti centra za socijalnu skrb. Podnositelj zahtjeva susreo se sa sinom za vrijeme provođenja vještačenje u veljači 2000., i to prvi puta nakon 1995., a tada su podnositelj zahtjeva i Z.J. dogovorili način održavanja susreta oca i sina, koji dogovor je poduprlo i tijelo određeno za provođenje vještačenja. Prvostupanjski je sud odlukom iz listopada 2001. odredio susrete i druženja sina i oca, ali je ta odluka po višem sudu ukinuta. Za vrijeme trajanja ponovljenog postupka, Z.J. je od suda zatražila da se podnositelja zahtjeva liši prava na roditeljsku skrb u odnosu na zajedničkog sina, koji je zahtjev odbijen. Prvostupanjski je sud odlukom iz srpnja 2004. odredio susrete podnositelja zahtjeva sa sinom donoseći detaljan raspored istih, koja odluka je postala pravomoćna u travnju 2005. Budući da je Z.J., unatoč pravomoćnoj odluci, onemogućavala susrete

podnositelja zahtjeva i sina, podnositelj zahtjeva je u svibnju 2005. zatražio prisilno provođenje odluke, a isto je zatražio i centar za socijalnu skrb. U sklopu ovršnog postupka Z.J. i dalje nije omogućavala susrete podnositelja zahtjeva i sina, pa je u rujnu 2006. naloženo oduzimanje djeteta od Z.J. u prisutnosti pedagoga ili socijalnog radnika, sudskog ovršitelja i policijskog službenika u vrijeme određeno za susrete, međutim podnositelj zahtjeva nije predujmio troškove pa se ovrha nije provela, da bi podnositelj zahtjeva u studenom 2007. povukao svoj prijedlog za ovrhom. Podnositelj zahtjeva je u travnju 2007. ponovno zatražio od suda prisilno provođenje odluke o susretima, u prosincu 2007. sud je donio rješenje o ovrsi na koje se Z.J. žalila. U međuvremenu je podnositelj zahtjeva podnio i zahtjev za suđenje u razumnom roku kojem je udovoljeno. U ožujku 2012. viši je sud potvrdio rješenje o ovrsi, ali je još u listopadu 2011. sin podnositelja zahtjeva postao punoljetan, pa je cijeli postupak postao bespredmetan. Paralelno sa sudskim postupkom, vodio se i postupak pred centrom za socijalnu skrb koji je u 2003. dvama rješenjima privremeno regulirao susrete podnositelja zahtjeva sa sinom, na ista rješenja je Z.J. ulagala pravne lijekove, a u trenutku kada su postala pravomoćna nisu bila izvršena jer je postala pravomoćna sudska odluka o susretima. Centar za socijalnu skrb je također odredio i mjeru nadzora nad izvršavanjem roditeljske skrbi, ali niti u periodima trajanja te mjere podnositelj zahtjeva nije ostvario susrete sa sinom zbog nesuradnje Z.J., a voditelj nadzora je predlagao poduzimanje strožih mjera za zaštitu djeteta. Protiv Z.J. vođen je i kazneni postupak od prosinca 2005., a u istom je osuđena zbog počinjenja kaznenog djela sprječavanje i neizvršenje mjera za zaštitu djeteta i maloljetne osobe u siječnju 2011.

Pravo

Članak 8. Konvencije - pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života

Druženja djeteta i roditelja predstavljaju osnovni element obiteljskog života u sklopu članka 8. Konvencije. Iako je osnovna svrha članka 8. Konvencije zaštititi pojedinca od arbitrarnog postupanja javne vlasti, postoje i pozitivne obveze u „poštovanju“ obiteljskog života, a koje uključuju obvezu nacionalnih vlasti da poduzmu mjere u svrhu ujedinjenja roditelja sa svojom djecom i da olakšaju takva ujedinjenja, koja obveza se primjenjuje na sporove oko skrbništva te susreta i druženja do kojih dođe među roditeljima i drugim članovima obitelji djeteta. ESLJP je zaključio da činjenica što je podnositelj zahtjeva sina vidio tri puta tijekom cijelog njegovog djetinjstva *a priori* predstavlja povredu pozitivne obveze države u smislu članka 8. Konvencije. U slučajevima koji se tiču odnosa roditelja i djeteta postoji dužnost primijeniti iznimnu pažnju upravo s obzirom na činjenicu da protek vremena može dovesti do toga da cijeli postupak postane bespredmetan. Upravo ova dužnost odlučna je i u procjenjivanju da li je predmet riješen u razumnom roku u smislu odredbe članka 6. stavka 1. Konvencije, a čini i dio postupovnih pretpostavki sadržanih u članku 8. Kada se govori o provedbi odluka u području obiteljskog prava, prilikom ocjene ponašanja nacionalnih vlasti, odlučno je da li su poduzete sve potrebne mjere da se olakša provedba odluke, a koje se mogu razumno očekivati s obzirom na specifičnosti svakog slučaja. Da li je mjera odgovarajuća procjenjuje se prema brzini njezine primjene sve uvažavajući da protek vremena može imati nepopravljive posljedice za odnos djeteta i roditelja s kojim dijete ne živi. Obveza nacionalnih vlasti da poduzmu mjere za olakšanje susreta nije apsolutna. Susreti se ne moraju održati odmah i mogu zahtijevati pripreme

mjere pri čemu je važan sastojak suradnja i razumijevanje svih sudionika. Međutim, nedostatak suradnje razvedenih roditelja nije sama po sebi okolnost koja isključuje pozitivnu obvezu države prema članku 8. Konvencije, već nameće vlastima obvezu da pomiri suprotstavljene interese stranaka imajući prije svega u vidu najbolji interes djeteta. Dok je obveza nacionalnih vlasti da poduzmu sve potrebno da olakšaju suradnju, bilo kakva primjena prisile u ovog području mora biti ograničena, s obzirom da se interesi, prava i slobode svih zainteresiranih moraju uzeti u obzir, a posebice najbolji interes i prava djeteta. Iako prisilne mjere protiv djece nisu poželjne u ovom osjetljivom području, upotreba sankcija se ne može isključiti u slučaju nezakonitog ponašanja roditelja sa kojim dijete živi. Imajući u vidu iznijeto zadatak je ESLJP bio ispitati da li je trajanje postupka o skrbništvu i susretima dovelo do toga da je sam postupak postao bespredmetan i da li su nacionalne vlasti poduzele sve potrebne mjere koje su se mogle poduzeti uvažavajući okolnosti konkretnog slučaja da bi se omogućilo pravo podnositelju zahtjeva na viđanja sa sinom.

ESLJP je razmatrao razdoblje od studenog 1997. kada je Konvencija stupila na snagu u Hrvatskoj pa do listopada 2011. kada je sin podnositelja zahtjeva postao punoljetan, što znači da se radi o razdoblju od ukupno 13 godina i 11 mjeseci, od čega se 7 godina i 8 mjeseci odnosi na sudski postupak na dvije instance te 6 godina i 3 mjeseca na provedbu sudske odluke. ESLJP je zaključio da se tako dugo vrijeme trajanja postupka ne može opravdati, a posebice kada se ima u vidu da je i Vrhovni sud Republike Hrvatske u postupku radi zaštite prava na suđenje u razumnom roku zaključio da je postupak provedbe trajao nerazumno dugo. ESLJP je posebno zatečen činjenicom da centar za socijalnu skrb sve do ožujka 2003. nije našao potrebnim privremeno regulirati susrete podnositelja zahtjeva sa sinom iako je tada postupak pred sudom već trajao gotovo sedam godina u kojem razdoblju je podnositelj zahtjeva sina vidio samo tri puta. U svjetlu takvih okolnosti ESLJP primjećuje da se vjerojatnost ujedinjenja obitelji progresivno smanjuje, a konačno i u potpunosti nestaje, ako se biološki otac i sin uopće ne viđaju, odnosno ako se viđaju toliko rijetko da se povezanost među njima ne može razviti. ESLJP smatra da je samo opisana činjenica dovoljna za zaključak da nacionalne vlasti nisu poduzele sve potrebne mjere koje su se mogle očekivati da bi ujedinile podnositelja zahtjeva i sina te da je posljedično došlo do povrede prava na obiteljski život.

ODLUKA SUDA

Jednoglasno je odlučeno da je došlo do povrede članka 8. Konvencije.

Podnositelju zahtjeva dosuđen je iznos od 25.000,00 EUR-a na ime neimovinske štete i 1.500,00 EUR-a na ime troškova.

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

MPB-ESLJP-2015-005

GLUHAKOVIĆ protiv HRVATSKE

Broj zahtjeva 21188/09

Presuda od 12. travnja 2011.

KLJUČNE RIJEČI

Povreda prava na obiteljski život (članak 8. Konvencije) – održavanje susreta oca i sina – pozitivne obveze države prema članku 8.

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Podnositelj zahtjeva je u veljači 1999. sklopio je brak sa A. koja ga je u srpnju, dok je bila trudna, ostavila, te je u prosincu 1999. rodila kćerku. Pred sudom i centrom za socijalnu skrb provedeno je nekoliko postupaka koji se odnose na kontakte podnositelja zahtjeva i kćerke. Početkom 2000. podnositelj zahtjeva je od centra za socijalnu skrb zatražio donošenje odluke kojom će se odlučiti o njegovim susretima sa kćerkom, i to svakog četvrtog dana budući da radi u Italiji tri dana i onda je četvrti dan slobodan. U tom postupku pribavljeno je i mišljenje psihijatra iz kojeg proizlazi da predlagatelj ima zdravstvenih teškoća zbog kojih je preporuka da se susreti odvijaju pod nadzorom majke djeteta i još jedne osobe. U lipnju 2000. centar za socijalnu skrb odlučio je o susretima na način da se isti odvijaju utorkom u prostorijama Savjetovališta za brak, obitelj i mladež od 09,30 do 10,30 u nazočnost majke djeteta i zaposlenika savjetovališta. U siječnju 2003. centar za socijalnu skrb izmijenio je kontakte na način da se isti odvijaju u prostorijama savjetovališta, također utorkom, ali od 09,30 do 11,30 i samo u nazočnosti zaposlenika savjetovališta. Na ovu odluku se podnositelj zahtjeva žalio, ali je njegova žalba odbijena. U međuvremenu je supruga podnositelja zahtjeva A. u ožujku 2000. podnijela tužbu sudu radi razvoda braka, a u srpnju 2002. donijeta je sudska odluka o razvodu braka kojom je odlučeno i o kontaktima podnositelja zahtjeva sa kćerkom (utorkom od 09,30 do 11,30 u nazočnosti treće osobe). Podnositelj zahtjeva se žalio navodeći da mu je otežano dolaziti u Rijeku utorkom da vidi kćer zbog posla koji obavlja u Italiji, a povodom žalbe ukinuta je odluka o susretima. U ponovljenom postupku iz izvješća savjetovališta iz ožujka 2005. utvrđeno je da su se susreti podnositelja zahtjeva i kćerke odvijali redovito, ali da, s obzirom na dob i potrebe djeteta, prostorije savjetovališta više nisu odgovarajuće. Sud je u studenom 2006. odredio susrete i druženja

podnositelja zahtjeva i kćerke utorkom po dva sata u jutarnjim odnosno popodnevним terminima, ovisno o smjeni u kojoj kćerka pohađa nastavu, u prostorijama savjetovališta u nazočnosti jednog zaposlenika, obrazlažući razloge zbog kojih je potreban nadzor nad susretima, ali se ne osvrćući na tvrdnju podnositelja zahtjeva o vremenu za kontakte i njegovom radnom rasporedu. Podnositelj zahtjeva na takvu odluku suda ulaže žalbu opetovano se pozivajući na svoj radni raspored i predlažući susrete sa kćerkom svakog četvrtog dana u trajanju od deset sati, ili svaki osmi dan uz noćenje kod njega, koju žalbu viši sud odbija u ožujku 2007. ne osvrćući se na njegove tvrdnje o radnom rasporedu. Podnositelj zahtjeva je u lipnju 2007. podnio ustavnu tužbu ponavljajući iste tvrdnje o radnom rasporedu i neprikladnosti prostorija savjetovališta za susrete, koja tužba je odbijena bez da se sud osvrnuo na prigovore predlagatelja o njegovom radnom vremenu i neprikladnosti mjesta određenog za održavanje susreta. Podnositelj zahtjeva u kolovozu 2007. od suda traži izmjenu odluke o susretima i druženjima sa kćerkom sve imajući u vidu njegov radni raspored i neprikladnost prostorija u kojima se susreti odvijaju. U listopadu 2007. sud je donio odluku da se susreti podnositelja zahtjeva i kćerke odvijaju jedan dan u tjednu po dva sata, ovisno o školskim obvezama i aktivnostima djeteta i danu kada se otac nalazi u Rijeci u prostorijama centra za socijalnu skrb, sve budući da otac nije imao adekvatan prijedlog prostora gdje će se ti susreti odvijati. Viši sud je u studenom 2009. odredio točno određeni dan u tjednu i vrijeme kada će se susreti podnositelja zahtjeva i kćerke odvijati, potvrđujući da se isti moraju odvijati u prostorijama centra za socijalnu skrb. Podnositelj zahtjeva je u svibnju 2009. pokrenuo još jedan postupak radi izmjene odluke o susretima, te je odlukom iz ožujka 2010. određeno da će se ti susreti odvijati jednom tjedno kada je podnositelj zahtjeva slobodan u trajanju od tri sata u nazočnosti treće osobe, a roditelji su trebali naći rješenje za mjesto susreta.

Pravo

Članak 8. Konvencije - pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života

Druženja djeteta i roditelja predstavljaju osnovni element obiteljskog života u sklopu članka 8. Konvencije. Iako je osnovna svrha članka 8. Konvencije zaštititi pojedinca od proizvoljnog miješanja javne vlasti, postoje i pozitivne obveze koje su sastavni dio učinkovitog poštovanja obiteljskog života, a koje uključuju obvezu nacionalnih vlasti da poduzmu mjere u svrhu ujedinjenja roditelja sa svojom djecom i da olakšaju takva ujedinjenja, koja obveza se primjenjuje, ne samo na predmete u kojima se radi o prisilnom oduzimanju djece i stavljanju pod skrb države te provođenje mjera skrbi, već i na predmete u kojima dolazi do sporova između roditelja i/ili drugih članova obitelji o kontaktima i prebivalištu djece. Da li je mjera odgovarajuća procjenjuje se prema brzini njezine primjene sve uvažavajući da protek vremena može imati nepopravljive posljedice za odnos djeteta i roditelja s kojim dijete ne živi. Iako nacionalni sudovi nisu nikada podnositelju zahtjeva zapriječili kontakt s kćerkom te su opetovano nalagali da se susreti održavaju, istovremeno su zanemarili stvarnost situacije podnositelja zahtjeva s obzirom na njegov radni raspored, na koji je cijelo vrijeme ukazivao, kao i na prigovore na mjesto održavanja susreta, a što je dovelo do situacije da je podnositelj zahtjeva morao ulagati znatne napore da bi si organizirao zamjenu na poslu, kao i da su se susreti

odvijali na neprikladnom mjestu. Zbog opisane situacije podnositelj zahtjeva nije ostvario kontakt sa kćerkom od srpnja 2007., čime je povrijeđeno njegovo pravo na obiteljski život.

ODLUKA SUDA

Jednoglasno je odlučeno da je došlo do povrede članka 8. Konvencije.

Odlučeno je da je država dužna osigurati djelotvoran kontakt između podnositelja zahtjeva i njegove kćerke u vrijeme koje je spojivo s radnim rasporedom podnositelja zahtjeva i u prikladnim prostorijama na temelju odluke suda iz ožujka 2010.

Podnositelju zahtjeva dosuđen je iznos od 15.000,00 EUR-a na ime neimovinske štete.

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

MPB-ESLJP-2015-003

KRUŠKOVIĆ protiv HRVATSKE

Broj zahtjeva 27148/12

Presuda od 21. lipnja 2011.

KLJUČNE RIJEČI

Povreda prava na obiteljski život (članak 8. Konvencije) – priznanje očinstva od strane osobe lišene poslovne sposobnosti – pozitivne i negativne obveze države u smislu članka 8. Konvencije

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Podnositelj zahtjeva je u veljači 2003. lišen poslovne sposobnosti, a u razdoblju od 2003. do 2007. prvo mu je skrbnikom bila majka, zatim otac, i konačno zaposlenik centra za socijalnu skrb. U lipnju 2007. K.S. je rodila kćerku K. te je za oca djeteta navela podnositelja zahtjeva, u kolovozu 2007. podnositelj zahtjeva je u matičnom uredu priznao očinstvo K. uz suglasnost njezine majke pa je i upisan kao otac K. u matičnim knjigama rođenih. U listopadu 2007. centar za socijalnu skrb obavijestio je matični ured da je podnositelj zahtjeva lišen poslovne sposobnosti, matični ured je pokrenuo postupak za poništenje upisa podnositelja zahtjeva kao oca K., te je upis poništen u listopadu 2007. Odluka o poništenju upisa nije dostavljena podnositelju zahtjeva već njegovoj majci. U ožujku 2010. centar za socijalnu skrb podnio je tužbu sudu protiv podnositelja zahtjeva, K.S. i K. radi utvrđenja očinstva.

Pravo

Članak 8. Konvencije - pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života

Postupak radi utvrđenja očinstva i pravni odnos djeteta rođenog izvan braka i njegovog oca spada u opseg članka 8. Konvencije. Pojam obiteljskog života iz članka 8. nije ograničen na bračne odnose, već obuhvaća i druge obiteljske veze u kojima je u dovoljnoj mjeri prisutna trajnost. Iako je osnovni cilj članka 8. Konvencije zaštita pojedinca od proizvoljnog miješanja javnih vlasti, država se ne može uvijek suzdržati od takvog miješanja. Uz negativne obveze, postoje i pozitivne obveze države koja si

sadržane u djelotvornom poštivanju privatnog i obiteljskog života. Te obveze mogu uključivati donošenje mjera namijenjenih osiguranju poštivanja privatnog života čak i u području odnosa među samim pojedincima. Kada se utvrdi postoji li ili ne obveza, potrebno je uzeti u obzir pravičnu ravnotežu koju treba uspostaviti između općeg interesa i interesa pojedinca, a u oba konteksta država ima određenu slobodu procjene, ali ne i neograničenu ovlast procjene. ESLJP je odgovoran za osiguranje poštivanja obveza koju su države preuzele i ovlašten je donijeti konačnu odluku o tome je li „ograničenje“ u skladu sa člankom 8. Konvencije.

Ograničenja prava osoba lišenih poslovne sposobnosti nisu u načelu u suprotnosti sa zahtjevima članka 8. Konvencije, ali ta ograničenja trebaju biti podvrgnuta određenim procesnim jamstvima. Uloga ESLJP-a nije zamijeniti nadležne domaće vlasti u određivanju koji su načini najprimjereniji za utvrđivanje očinstva, već preispitati odluke koje su te vlasti donijele u vršenju svojih ovlasti procjenjivanja. Osobe u situaciji kao što je podnositelj zahtjeva imaju vitalan interes da se utvrdi biološka istina o važnom vidu njihovog privatnog i obiteljskog života, te da ona bude pravno priznata. Podnositelj zahtjeva nije imao nikakvu mogućnost priznati svoje očinstvo pred nacionalnim vlastima ili pokrenuti postupak za dokazivanje svog očinstva. Iako se to čini opravdanim budući da je podnositelj zahtjeva lišen poslovne sposobnosti kako bi ga se zaštitilo od davanja pravno obvezujućih izjava koje su suprotne njegovim interesima, ESLJP je vodio računa o tome da su podnositelj zahtjeva i majka djeteta suglasni u pogledu biološkog očinstva, da je podnositelj zahtjeva ubrzo po rođenju djeteta dao izjavu da je otac, da mjerodavne vlasti nisu pozvale skrbnika podnositelja zahtjeva da dade svoju suglasnost na priznanje očinstva, da centar za socijalnu skrb nije poduzeo bilo kakve radnje da podnositelju zahtjeva pomogne da upiše svoje očinstvo, da nacionalne vlasti nemaju nikakvu obvezu pokrenuti postupak radi utvrđenja očinstva i ne postoje rokovi u kojima bi nadležne vlasti trebale odgovoriti na tvrdnju podnositelja zahtjeva da je otac, što znači da centri za socijalnu skrb imaju neograničeno diskrecijsko pravo odlučiti da li će i kada će poduzeti bilo kakvu radnju da bi se upisalo očinstvo osobe lišene poslovne sposobnosti. Zbog opisanih okolnosti podnositelj zahtjeva bio je u pravnoj praznini dok nije pokrenut postupak za utvrđenje očinstva, a nije niti imao načina prisiliti centar za socijalnu skrb da pokrene takav postupak, pa su prošle više od dvije i pol godine od trenutka kada je podnositelj zahtjeva dao izjavu da je biološki otac K. i pokretanja sudskog postupka radi utvrđenja očinstva. ESLJP smatra da takva situacija nije u najboljem interesu bilo podnositelja zahtjeva bilo djeteta, te da nije postignuta ravnoteža između javnog interesa zaštite osoba lišenih poslovne sposobnosti od toga da daju izjave na štetu sebi ili drugima, i interesa podnositelja zahtjeva da pravno bude priznato njegovo očinstvo. Postupanjem javnih vlasti podnositelj zahtjeva je doveden u situaciju da je bez ikakvog očiglednog razloga njegov zahtjev za utvrđenjem očinstva bio zanemaren u razdoblju od dvije i pol godine, čime je povrijeđena pozitivna obveza države da podnositelju zahtjeva jamči pravo na poštovanje obiteljskog i privatnog života.

ODLUKA SUDA

Jednoglasno je odlučeno da je došlo do povrede članka 8. Konvencije.

Podnositelju zahtjeva dosuđen je iznos od 1.800,00 EUR-a na ime neimovinske štete i 100,00 EUR-a na ime troškova.

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

MPB-ESLJP-2015-004

MARIĆ protiv HRVATSKE

Broj zahtjeva 50132/12

Presuda od 12. lipnja 2014.

KLJUČNE RIJEČI

Povreda prava na privatni i obiteljski život (članak 8. Konvencije) – iscrpljivanje domaćih pravnih sredstava (članak 35. stavak 1. Konvencije) – opravdanost miješanje države u privatni i obiteljski život

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Podnositelj zahtjeva je hrvatski državljanin čija je supruga u kolovozu 2003. rodila mrtvo dijete u devetom mjesecu trudnoće u K.B.C.S. Nakon poroda podnositelj zahtjeva i njegova supruga nisu željeli preuzeti posmrtnu ostatku djeteta pa je bolnica preuzela odgovornost za tijelo. U kolovozu 2003. provedena je obdukcija i utvrđeno je da je dijete umrlo uslijed gestacijskih komplikacija. U listopadu 2003. bolnica je zbrinula djetetovo tijelo zajedno s drugim kliničkim otpadom. Ubrzo nakon toga podnositelj zahtjeva i supruga počeli su se raspitivati o tome gdje je dijete pokopano, ali nisu dobili konkretne informacije. U lipnju 2004. podnositelj zahtjeva i supruga podnijeli su tužbu protiv bolnice tražeći naknadu štete za duševne bolove prouzročene načinom na koji je bolnica zbrinula tijelo njihovog djeteta tvrdeći da su pristali na obdukciju i pokop, a bolnica nije dokazala da je izvršila pokop niti ih obavijestila o mjestu pokopa. Bolnica je tvrdila da je postupila sukladno nalogu Ministarstva zdravlja o postupanju s otpadom koji nastaje pri pružanju zdravstvene zaštite.

Prvostupanjski je sud u travnju 2005. odbio tužbeni zahtjev podnositelja zahtjeva i supruge uz obrazloženje da su odbili preuzeti odgovornost za tijelo, te je bolnica zbrinula djetetovo tijelo zajedno s kliničkim otpadom sukladno zakonu. Drugostupanjski je sud u svibnju 2007. potvrdio odluku suda prvog stupnja, međutim, naveo je da bolnica nije postupila sukladno zakonu budući da propisi na koje se poziva nisu primjenjivi u slučaju mrtvorodenog djeteta, već isključivo fetusa, ali kako odredbe bilo kojeg zakona ne obvezuju bolnicu kao zdravstvenu ustanovu da pokopa tijelo koje nije odveo najbliži rođak na njima poznato mjesto, nema odgovornosti bolnice za štetu. I Vrhovni sud Republike Hrvatske je potvrdio stajalište drugostupanjskog suda u studenom 2008., a i Ustavni sud Republike

Hrvatske u odluci iz veljače 2012. nije utvrdio da bi nadležni sudovi postupili suprotno ustavnim odredbama o ljudskim pravima i temeljnim slobodama niti da su proizvoljno tumačili mjerodavne zakonske odredbe, pa da nisu dovedena u pitanje ustavna prava podnositelja zahtjeva. Podnositelj zahtjeva je u lipnju 2005. podnio i kaznenu prijavu protiv zaposlenika bolnice i tvrtke L. koja je odbačena u veljači 2006., nakon čega je podnositelj zahtjeva preuzeo progon u svojstvu oštećenika kao tužitelja i sudu u siječnju 2007. podnio optužni prijedlog protiv djelatnika bolnice. U listopadu 2008. sud je odbio optužbu, a koja odluka je u ožujku 2009. potvrđena od strane višeg suda. U rujnu 2009. podnositelj zahtjeva je slučaj iznio medijima.

Pravo

Pravilo o iscrpljivanju domaćih pravnih sredstava u pravilu traži da se prigovori koji se namjeravaju postaviti na međunarodnoj razini prvo rasprave pred domaćim sudovima, barem u biti i u skladu s formalnim zahtjevima i rokovima propisanim domaćim pravom, a svrha tog pravila je omogućiti nacionalnim vlastima odlučiti je li došlo do povrede prava iz Konvencije i kada je to potrebno pružiti zadovoljštinu prije podnošenja tvrdnje ESLJP. Primjenjujući opisano na konkretan slučaj podnositelj zahtjeva je u parničnom i kaznenom postupku dao priliku nacionalnim tijelima da isprave povrede na koje se poziva, prije nego što je svoj zahtjev uputio ESLJP, čime je njegov zahtjev dopušten.

Članak 8. Konvencije - pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života

Koncepti privatnog i obiteljskog života su široki pojmovi koji nisu podložni iscrpnoj definiciji. ESLJP je zauzeo stajalište da je aspekt članka 8. Konvencije koji se odnosi na privatni život primjenjiv na pitanje je li majka djeteta imala pravo promijeniti prezime na nadgrobnoj ploči svojeg mrtvorođenog djeteta, na pitanje prekomjernog odugovlačenja domaćih vlasti da vrate tijelo podnositeljevog djeteta nakon obdukcije, na pitanje odbijanja istražnih vlasti da vrate tijelo osumnjičenog njegovim srodnicima. U koncept obiteljskog života prema članku 8. Konvencije ESLJP je uvrstio pravo majke na izvršavanje vjerskih dužnosti na grobu svojeg mrtvorođenog djeteta, odbijanje odobrenja za prijenos urne koja sadrži pepeo supruga podnositeljice, pravo podnositelja na prisustvovanje ukopu svog djeteta. Stoga ESLJP smatra da je članak 8. Konvencije primjenjiv i na zahtjev podnositelja, odnosno na njegov prigovor da je tijelo njegovog mrtvorođenog djeteta nepropisno zbrinuto što ga je spriječilo da dobije informaciju o tome gdje je dijete pokopano.

Bolnica je javna institucija te čini i propusti njezinog medicinskog osoblja povlače odgovornost države prema Konvenciji. U području koje je tako osobno i delikatno kao što je suočavanje sa smrću bliskog srodnika, u kojemu treba primijeniti osobito visok stupanj pažnje i razboritosti, ESLJP smatra da podnositelj zahtjeva nije, pouzdajući se na usmeni dogovor s bolnicom da će se pobrinuti o ukopu njegovog mrtvorođenog djeteta, prešutno prihvatio da se djetetovo tijelo odloži zajedno s ostalim kliničkim otpadom, ne ostavljajući trag ostataka ili njihova počivališta, čime je došlo do miješanja u pravo podnositelja zahtjeva na temelju članka 8. Konvencije. Da bi miješanje u ostvarivanje prava na privatni i obiteljski život bilo opravdano, potrebno je ispitati je li miješanje bilo u skladu sa zakonom, je li imalo cilj koji je legitiman i je li bilo potrebno u demokratskom društvu za prethodno navedeni cilj. U konkretnom slučaju ESLJP utvrđuje da na temelju mjerodavnog domaćeg prava tijelo djeteta

podnositelja zahtjeva nije trebalo odložiti zajedno s ostalim kliničkim otpadom, a što je dovoljno za zaključak da je miješanje u privatan i obiteljski život u suprotnosti s mjerodavnim domaćim pravom. Nadalje ukazuje da odgovarajući postupci glede posmrtnih ostataka mrtvorodne djece nisu bili dosljedno regulirani, a što upućuje na pitanje nedostatka izvjesnosti i predvidivosti mjerodavnog domaćeg prava i postavlja pitanje je li domaće zakonodavstvo propustilo pružiti primjerenu pravnu zaštitu protiv arbitrarnosti kako to nalaže zahtjev zakonitosti na temelju članka 8. Konvencije. Dakle, miješanje u podnositeljeva prava nije bilo u skladu sa zakonom, a zbog toga nije potrebno istražiti da li je miješanje služilo legitimnom cilju i je li bilo potrebno u demokratskom društvu.

ODLUKA SUDA

Jednoglasno je odlučeno da je došlo do povrede članka 8. Konvencije.

Podnositelju zahtjeva dosuđen je iznos od 12.300,00 EUR-a na ime neimovinske štete.

Pravo na poštivanje privatnog života – Članak 8. Konvencije

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

MPB-ESLJP-2015-002

IVINOVIĆ protiv HRVATSKE

Broj zahtjeva 13006/13

Presuda od 18. rujna 2014.

KLJUČNE RIJEČI

Povreda prava na privatni život (članak 8. Konvencije) – provođenje postupka za lišenje poslovne sposobnosti – nužnost lišenja poslovne sposobnosti – zastupanje osobe u odnosu na koju se vodi postupak lišenja poslovne sposobnosti

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Podnositeljica zahtjeva je hrvatska državljanka, rođena 1946., koja od ranog djetinjstva boluje od cerebralne paralize i koristi invalidska kolica. U 1968. je bila lišena poslovne sposobnosti zbog psihičke bolesti i nedovoljnog intelektualnog razvitka, a poslovna sposobnost joj je u potpunosti vraćena u srpnju 1979. U studenom 2009. centar za socijalnu skrb je sudu podnio zahtjev za djelomično lišenje poslovne sposobnosti podnositeljice zahtjeva kako bi se spriječilo da raspolaže svojom imovinom, pozivajući se na prijašnju odluku o lišenju poslovne sposobnosti, uz naglasak na njezina velika tjelesna oštećenja od ranog djetinjstva. Također su se pozivali na izjavu sina podnositeljice zahtjeva i socijalnog radnika da se njezino stanje pogoršalo nakon operacije glave u rujnu 2008. d kada pati od promjena osobnosti koje se očituju u neracionalnom raspolaganju novcem (nije plaćala režijske troškove i mjesečne rate otkupa stana, kupovala je telefonske kartice umjesto hrane) što je moglo dovesti do njezinog izbacivanja iz stana, a bilo je potkrijepljeno i pisanom dokumentacijom (računi i opomene). Podnositeljici zahtjeva postavljena je posebna skrbnica koja je istovremeno bila i djelatnica centra za socijalnu skrb i koja se složila sa prijedlogom za djelomično lišenje poslovne sposobnosti, a zastupao ju je i odvjetnik po vlastitom izboru. Sud je saslušao

podnositeljicu zahtjeva u njezinom domu i pritom je uspostavio sa njome adekvatnu komunikaciju, te utvrdio da je njezin životni prostor uredan, da se brine o sebi, da se kreće samostalno uz pomoć invalidskih kolica, da obavlja kupovinu i plaća račune. Podnositeljica zahtjeva je dugove obrazložila činjenicom da je za vrijeme boravka u bolnici povjerila plaćanje računa sinu koji to nije učinio te je predložila da ga sud sasluša. Tijekom postupka provedeno je i medicinsko vještačenje zaključak kojeg je bio da se podnositeljica zahtjeva ne može u cijelosti brinuti o osobnim potrebama, pravima i interesima, a potencijalno može ugroziti prava i interese drugih. Sud je temeljem nalaza i mišljenja vještaka djelomično lišio poslovne sposobnosti podnositeljicu zahtjeva na način da ne može samostalno raspolagati novcem i drugom imovinom, kao i donositi odluke o liječenju. Podnositeljica zahtjeva se na odluku žalila, drugostupanjski sud je odluku potvrdio također se oslanjajući prije svega na nalaz i mišljenje vještaka, a i njezina ustavna tužba je odbijena.

Pravo

Članak 8. Konvencije - pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života

Lišenje poslovne sposobnosti zadire u privatni život osobe, pa čak i kada se radi o djelomičnom lišenju poslovne sposobnosti. Članak 8. Konvencije ne sadrži izričite procesne pretpostavke, ali proces donošenja odluke mora biti pošten i takav da osigura interese koji se štite odredbom članka 8. Kada se donose mjere koje utječu na nečiju osobnu autonomiju, kao što je lišenje poslovne sposobnosti, potrebno je strogo ispitivanje postupka i mjera. Lišenje poslovne sposobnosti je ozbiljna mjera koja bi trebala biti rezervirana samo za iznimne okolnosti, a vodeći računa o dalekosežnim posljedicama na privatni život osobe potrebno je pažljivo ispitivanje svih relevantnih okolnosti od strane sudova koji se bave slučajem kako bi se osiguralo poštovanje pretpostavki iz članka 8. Konvencije. ESLJP upućuje da postupak pred sudovima mora poštovati vladavinu prava, te da bi u odsutnosti bilo kakve obveze sudske vlasti da obrazloži odluku, prava koja su zajamčena Konvencijom bila samo iluzorna i teoretska. Obveza obrazlaganja ne zahtijeva detaljno odgovaranje na svaki argument koji se prezentira sudu, ali pretpostavlja pravo stranke u postupku da se njezine bitne tvrdnje pažljivo ispituju. Mišljenje medicinskih vještaka svakako je važno u postupku lišenja poslovne sposobnosti i svaka odluka mora biti poduprta relevantnom medicinskom dokumentacijom. Međutim, sudac je taj koji treba ocijeniti sve relevantne činjenice i procijeniti da li je potrebna tako stroga mjera kao lišenje poslovne sposobnosti ili je moguće primijeniti neku manje strogu mjeru. Kada se radi o tako važnom interesu za privatni život pojedinca sudac mora pažljivo odvagati sve važne činjenice da bi ocijenio proporcionalnost mjere koju treba poduzeti. Potrebno je ispitati sve okolnosti uključujući i mogućnost poduzimanja blažih mjera intervencije u privatni život pojedinca, relevantne okolnosti dovoljno obrazložiti, i osobu lišiti poslovne sposobnosti, makar i samo djelomično, kao krajnju i nužnu mjeru razmjerno interesu koji se štiti. Također je nužno da države mentalno hendikepiranim osobama osiguraju neovisno zastupanje pred sudom ili drugim tijelom, a što isključuje da ih zastupaju djelatnici centra za socijalnu skrb koji se istovremeno pojavljuje kao pokretač postupka lišenja poslovne sposobnosti. U konkretnom slučaju ESLJP je zaključio da nacionalni sudovi nisu poštovali proceduru koja bi bila u skladu sa zahtjevima članka 8. Konvencije upravo jer nisu ispitali sve relevantne okolnosti na koje je podnositeljica zahtjeva ukazivala, i samim time nisu dali dovoljne

razloge koji bi opravdali mjeru djelomičnog lišenja poslovne sposobnosti koja zadire u njezin privatni život.

ODLUKA SUDA

Jednoglasno je odlučeno da je došlo do povrede članka 8. Konvencije.

Podnositeljici zahtjeva dosuđen je iznos od 7.500,00 EUR-a na ime neimovinske štete i 2.500,00 EUR-a na ime troškova.

Zabrana nečovječnog i ponižavajućeg postupanja – Članak 3. Konvencije

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

MM-ESLJP-2015-004

ĐORĐEVIĆ protiv HRVATSKE

Broj zahtjeva 41526/10

Presuda od 24. srpnja 2012. godine

KLJUČNE RIJEČI

Povreda prava na zabranu mučenja - nečovječno i ponižavajuće postupanje (čl. 3. Konvencije - pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života - pozitivne obveze države (čl. 8. Konvencije) - pravo na djelotvoran pravni lijek (čl. 13. Konvencije)

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Podnositelji zahtjeva, D.Đ. i R.Đ.sin i majka, hrvatski su državljani rođeni 1977. i 1956. godine koji žive u Zagrebu. D.Đ. je lišen poslovne sposobnosti zbog mentalnog i tjelesnog invaliditeta te se o njemu brine majka, a ta briga uključuje hranjenje, oblačenje i pranje. Majka mu također pomaže u kretanju jer su mu stopala teško deformirana. Podnositelji tvrde da su između srpnja 2008. i veljače 2011. godine D.Đ. kontinuirano zlostavljala djeca iz obližnje osnovne škole i da ih vlasti nisu adekvatno zaštitile. Zlostavljanje se odvijalo u obliku uvreda, povika, pljuvanja, udaranja, guranja i fizičkog nasilja (gašenja cigareta na ruci, udaranja D.Đ. glavom u ogradu, namjernog napucavanje loptom u nos, nemilosrdnog grudanja itd.). Podnositelji tvrde da su bili uznemiravani i tako što je balkon u njihovom prizemnom stanu učestalo vandaliziran, djeca su im zvonila na vrata u kasnim satima, stvarala nesusnu buku, a oko njihovog ulaza ispisivala uvredljive grafite.

D.Đ. majka R.Đ. je o incidentima višekratno obavještavala razne organe vlasti, uključujući i nadležne u školi koja se nalazila sedamdeset metara od njihove kuće i koju je pohađala većina djece koja je zlostavljala Dalibora, kao i Centar za socijalnu skrb te pravobranitelja za osobe s invaliditetom. Obavještavala je i policiju koja bi dolazila, iako ne uvijek blagovremeno, rekavši djeci da se raziđu i ne

stvaraju buku, često bez uzimanja podataka za njihovu identifikaciju. Kada je situacija s nasiljem prema D.Đ. postala učestala, policija je konačno i ispitala nekolicinu djece te je zaključila da su, iako su priznala počinjenje nasilničkog ponašanja prema D.Đ., kao osobe mlađe od 14 godina premladi da bi kazneno odgovarali. Odvjetnik predlagatelja je tijekom 2009. i 2010. godine uputio podnesak općinskog državnog odvjetniku požalivši se na dugotrajno zlostavljanje i okolnost što hrvatsko pravo ne predviđa nijedan djelotvoran pravni lijek za zaštitu od nasilnih akata čiji su počinitelji djeca, a podnositelji su putem odvjetnika zatražili pomoć i od pučkog pravobranitelja za osobe za invaliditetom, koji je pak odgovorio da nije nadležan za to pitanje. Centar za socijalnu skrb s druge je strane, odgovorio R.Đ. da protiv počinitelja može podnijeti građansku tužbu te je održao tek nekoliko razgovora s djecom uključenom u incidente i njihovim roditeljima, a o svemu je bilo govora i na roditeljskim sastancima održanim u obližnjoj osnovnoj školi, gdje je roditeljima djece od strane djelatnika škole skrenuta pozornost na neprihvatljivost zlostavljanja. Konačno, državno odvjetništvo odgovorilo je kako nije nadležno u toj pravnoj stvari te je podnositelje uputilo na pokretanje građanske parnice.

Međutim, fizičko nasilje, pogrдне riječi te psihičko zlostavljanje koje je trpio D.Đ. se i dalje nastavilo, a podnositelji su jedino od Grada Zagreba uspjeli ishoditi da se ukloni klupica ispred njihova prizemnog stana, gdje su se djeca uvečer okupljala. No i tome usprkos, djeca su i dalje D.Đ. pogotovo, ali i njegovoj majci, upućivala uvredljive i pogrдне riječi, aludiraju i na njihovo srpsko podrijetlo, penjala im se na balkon gdje su stvarala nered i zavirivala u stan. Zbog svega toga podnositelj D.Đ. je po ocjeni liječnika postao duboko uznemiren, uplašen i anksiozan, počeo je gristi usne i šake, razvio je tikove, a uslijed stresa pojavili su se znaci psorijaze, te mu je preporučen boravak u mirnom i prijateljskom okruženju. Konačno, D.Đ. i njegova majka obratili su se Sudu s obrazloženjem da im Republika Hrvatske nije pružila odgovarajuću zaštitu od zlostavljanja te je povrijedila čl. 2, 3., 8., 13. i 14. Konvencije.

Pravo

Članak 3. Konvencije - nečovječno i ponižavajuće postupanje

Sud je odlučio sve incidente promatrati kao jednu trajnu situaciju, naglasivši kako su oni bez sumnje imali utjecaja na psihičko i fizičko zdravlje D.Đ., koji je opisan kao miroljubiva osoba koja nije sposobna obraniti se od nasilja. Vlada RH u odgovoru nije navela koje vlasti se mogu smatrati odgovornima za poduzimanje adekvatnih mjera za zaustavljanje zlostavljanja. Prema ocjeni Suda, RH nije ukazala niti na jedan pravni put koji bi mogao neposredno pomoći D.Đ. i spriječiti daljnje zlostavljanje, pa je zaključeno da D.Đ. i njegova majka nisu morali iskoristiti sve pravne putove koje bi sugerirala Vlada i njihove su pritužbe oglašene prihvatljivima. U vezi D.Đ., sud je utvrdio da nasilničko ponašanje koje spada pod čl. 3. Konvencije u pravilu zahtjeva kazneni progon protiv počinitelja. Sud je prihvatio da je uzimajući u obzir mladu životnu dob D.Đ. zlostavljača, bilo nemoguće kazneno ih sankcionirati, no ukazano je kako se neovisno o tome, takva djela promatrana u cjelini, mogu pokazati protivnim čl. 3. Konvencije.

Posebno je naglašeno kako je već u srpnju 2008. godine Daliborova majka prijavila policiji da je njezin sin kontinuirano zlostavljan te je i nakon toga, opetovano kontaktirala policiju s novim pritužbama, izvijestivši o tome i pravobranitelja i socijalne službe. Prema tome, stav je Suda da su vlasti svakako bile svjesne situacije.

Sud navodi kako okolnost što je policija ispitala neku djecu o incidentima, nije bila praćena ijednim ozbiljnim pokušajem procjene problema, te je izostao bilo kakav konkretni postupak koji bi pomogao žrtvi. Policija nije donijela nikakve odluke i nisu uspostavljeni mehanizmi praćenja koji bi prepoznali i spriječili daljnje zlostavljanje. Sud je iskazao osobito zaprepaštenje činjenicom što socijalne službe ni na koji način nisu bile uključene i da D.Đ. nije primio nikakvu psihološku podršku. Zaključio je da, pored slabašnog odgovora na specifične incidente, nikakav postupak opće prirode nije poduzet od strane relevantnih vlasti, bez obzira što su znali da je D.Đ. sistematski napadan i da će se zlostavljanje vjerojatno događati i u budućnosti. Iz tih razloga, utvrđeno je da je podnositelju D.Đ. povrijeđeno pravo zajamčeno čl. 3. Konvencije.

Članak 8. Konvencije - zaštita privatnog i obiteljskog života

Ocjenjujući postojanje povrede čl. 8. Konvencije, naglašeno je kako su države dužne ne samo same se suzdržati od nanošenja štete pojedincu, već i aktivnim mjerama štititi pojedinca od drugih. Stav je suda da je na privatni i obiteljski život podnositeljice R.Đ. negativno utjecalo zlostavljanje njezinog sina D.Đ., pa kako vlasti nisu poduzele odgovarajuće mjere za sprečavanje daljnjeg zlostavljanja njezinog sina, one nisu zaštitile ni R.Đ., čime je prekršen čl. 8. Konvencije.

Članak 14. Konvencije - zabrana diskriminacije

Sud je utvrdio da Zakon o suzbijanju diskriminacije na snazi u Republici Hrvatskoj, sadrži specifične odredbe koje se odnose na diskriminaciju na osnovi zdravstvenog stanja ili invaliditeta kao i na temelju etničke pripadnosti, pa imajući u vidu ustavne i konvencijske odredbe, u tom je dijelu Sud ukazao da su podnositelji mogli pokrenuti sudski postupak te u slučaju da ne ostvare svoja prava, pokrenuti i postupak pred Ustavnim sudom. Obje instance predstavljaju djelotvorno pravno sredstvo i pravilno korištenje tih sredstava moglo je dovesti do priznanja navodne povrede i dosude naknade štete, no kako podnositelji nisu pokušali iskoristiti te pravne putove, njihov zahtjev za utvrđenje povrede čl. 14. Konvencije ocijenjen je neosnovanim.

Članak 13. Konvencije - pravo na učinkovito pravno sredstvo

Obzirom da je sud utvrdio da Dalibor i njegova majka nisu bili u mogućnosti podnijeti pritužbu zbog zlostavljanja i nasilja, sud je utvrdio da nisu imali na raspolaganju učinkovito pravno sredstvo u vezi svog zahtjeva za povredu čl. 3. i 8. Konvencije, zbog čega je utvrđena i povreda čl. 13. Konvencije.

ODLUKA SUDA

Jednoglasno je odlučeno da je došlo do povrede čl. 3. Konvencije u odnosu na podnositelja D.Đ., a čl. 8. Konvencije u odnosu na podnositeljicu R.Đ., kao i čl. 13. Konvencije u odnosu na oba podnositelja u mjeri u kojoj se odnosi na prigovore temeljem članak 3. i 8. Konvencije.

Ostatak zahtjeva za utvrđenje povrede čl. 13. Konvencije, te čl. 14. Konvencije u cijelosti, jednoglasno je ocijenjen nedopuštenim.

Podnositeljima je dosuđen iznos od 11.500 EUR-a na ime pravične naknade i 3.856 EUR-a za troškove.

Pravo na slobodu i sigurnost – Članak 5. Konvencije

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

DD-ESLJP-2015-001

KRASNIQI protiv HRVATSKE

Broj zahtjeva 4137/10

Presuda od 10. srpnja 2012.

KLJUČNE RIJEČI

Povreda prava na slobodu i sigurnost (čl. 5.) – najdulji zakonski rok tijekom kojega je podnositelj zahtjeva mogao biti pritvoren nakon odluke kojom je osuđen – ispitivanje zakonitosti pritvora nakon odluke kojom je osuđen

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Podnositelj zahtjeva živi u Hrvatskoj. Pritvoren je 06. siječnja 1992. godine nakon što je protiv njega podnijeta kaznena prijava zbog počinjenja četiri ubojstva. Presudom vojnog suda od 05. listopada 1992. godine oslobođen je optužbe i pušten na slobodu. Tu je presudu 07. srpnja 1993. godine ukinuo Vrhovni sud Republike Hrvatske i predmet vratio na ponovno suđenje. Nakon što je županijsko državno odvjetništvo protiv njega podiglo optužnicu za četiri kaznena djela ubojstva, podnositelj zahtjeva je 25. ožujka 1999. godine u odsutnosti osuđen za ta kaznena djela na jedinstvenu kaznu zatvora od dvadeset godina, a koju presudu je, također u odsutnosti podnositelja zahtjeva, potvrdio Vrhovni sud. Po raspisivanju međunarodne tjeralice, podnositelj zahtjeva uhićen je u Njemačkoj 08. travnja 2006. godine, a Hrvatskoj je izručen 01. veljače 2007. godine. Dana 21. veljače 2007. godine dopuštena je obnova kaznenog postupka protiv podnositelja zahtjeva, a 01. ožujka 2007. godine županijski sud odredio je protiv njega pritvor iz osnova predviđenih čl. 102. st. 1. toč. 1. (opasnost od bijega) i toč. 4. ZKP/97 (osobito teške okolnosti djela) koji je redovito produljivan po tim osnovama. Dana 07. svibnja 2008. godine prijašnja presuda ostavljena je na snazi, a pritvor protiv podnositelja zahtjeva produljen je do 01. lipnja 2009. godine ili do pravomoćnosti presude. Protiv presude Vrhovnog suda od 03. prosinca 2008. godine kojom je potvrđena prvostupanjska presuda, podnositelj zahtjeva podnio je 17. ožujka 2009. godine žalbu Vrhovnom sudu kao

trećestupanjskom sudu, a 20. ožujka 2009. godine županijskom sudu podnio je prijedlog za ukidanje pritvora tvrdeći da je najduži zakonski rok pritvora u slučaju donošenja presude po žalbi, a protiv koje je dopuštena žalba, tri mjeseca i da je isti istekao 03. ožujka 2009. godine pa da je pritvor nakon toga nezakonit. Njegov je prijedlog odbijen 27. ožujka 2009. godine bez da se županijski sud osvrnuo na te tvrdnje, a u međuvremenu mu je, i to 01. lipnja 2009. godine, isti sud produljio pritvor na temelju čl. 109. st. 3. ZKP/97 za daljnjih devet mjeseci, tj. do 01. ožujka 2010. godine. To je rješenje 22. srpnja 2009. godine potvrdio Vrhovni sud koji je kao sud trećeg stupnja 22. listopada 2009. godine potvrdio osuđujuću presudu. Ustavni sud je glede pitanja zakonitosti pritvora prihvatio obrazloženje Vrhovnog suda.

Pravo

Članak 5. stavak 1. Konvencije – pravo na slobodu i sigurnost

Konvencija u odnosu na pitanje „zakonitosti“ pritvora, uključujući pitanje je li bio poštovan „zakonom propisani postupak“, u biti, upućuje na nacionalno pravo i postavlja obvezu da pritvor bude u skladu s materijalnim i procesnim pravilima tog prava. Svako uhićenje mora imati pravnu osnovu u domaćem pravu, a „kvaliteta prava“ pod kojom se podrazumijevaju situacije u kojima nacionalno pravo dozvoljava lišenje slobode, mora biti precizna i predvidljiva u svojoj primjeni, kako bi se izbjegao svaki rizik arbitrarnosti. Konvencijom postavljeni standard „zakonitosti“ traži da cijelo pravo bude dovoljno precizno kako bi omogućilo nekoj osobi, u slučaju potrebe dajući joj ujedno i odgovarajući savjet, da predvidi, u mjeri koja je u danim okolnostima razumna, posljedice koje neko djelovanje može povući za sobom. Međutim, uz poštovanje nacionalnog prava, čl. 5. st. 1. Konvencije traži da svako lišenje slobode bude u skladu sa svrhom zaštite pojedinca od arbitrarnosti.

U konkretnom slučaju čl. 109. ZKP/97 propisuje najdulje trajanje pritvora koje je dozvoljeno prije nego što osuđujuća presuda postane pravomoćna i ovršna pri čemu stavci 1. i 2. propisuju opća pravila za izračun najduljeg trajanja pritvora, dok stavak 4. govori o pitanju najduljeg trajanja pritvora nakon donošenja presude po žalbi protiv koje je dopuštena daljnja žalba. Iako je izričaj članka 109. stavka 4. ZKP/97 dvojben i mogao bi se shvatiti kao da navodi na zaključak, kao što to tvrdi podnositelj zahtjeva, da najdulje trajanje pritvora nakon što je donesena presuda po žalbi ne može prelaziti tri mjeseca, svaki mogući nedostatak jasnoće glede najduljeg razdoblja pritvora ispravljen je detaljnim smjernicama donesenim na sastanku Kaznenog odjela Vrhovnog suda 23. ožujka 2006. godine koje je Vrhovni sud objavio i koje potvrđuju postojeću praksu, a taj je pristup potvrđen i naknadnim odlukama Vrhovnog suda. Podnositelj zahtjeva imao je odvjetnika tijekom cijelog kaznenog postupka koji se vodio protiv njega, a od odvjetnika se treba očekivati da poznaje mjerodavnu sudsku praksu Vrhovnog suda, praksa Vrhovnog suda koja je pojasnila način primjene članka 109. ZKP/97 bila je dostupna podnositelju zahtjeva i primjenu te odredbe učinila je dovoljno predvidljivom pa nije nađeno ništa što bi ukazivalo da je tumačenje domaćeg prava koje je dao Vrhovni sud na bilo koji način proizvoljno.

Članak 5. stavak 4. Konvencije

Nadzor koji se traži člankom 5. stavkom 4. Konvencije ugrađen je u odluku suda o lišavanju slobode donesenu na završetku dokaznog postupka. Nakon što je nadležni sud osudio podnositelja zahtjeva, njegove prigovore glede zakonitosti naknadnog pritvora ispitali su Županijski sud, Vrhovni sud i Ustavni sud i ne postoji nikakav razlog iz kojega bi proizlazilo da ispitivanje koje su proveli domaći sudovi ne ispunjava zahtjeve toga članka Konvencije.

ODLUKA SUDA

Presuđeno je da nije došlo do povrede čl. 5. stavka 1. Konvencije.

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

DD-ESLJP-2015-002

DRAGIN protiv HRVATSKE

Broj zahtjeva 75068/12

Presuda od 24. srpnja 2014.

KLJUČNE RIJEČI

Povreda prava na slobodu i sigurnost (čl. 5.) – zakonitost pritvora – predugo trajanje pritvora

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Podnositelj zahtjeva je 08. listopada 2008. godine uhićen pod sumnjom poticanja na teško ubojstvo. Dana 10. listopada 2008. godine protiv njega pokrenuta je istraga pri županijskom sudu i istoga dana istražni sudac toga suda odredio mu je pritvor iz osnova predviđenih člankom 102. st. 1. toč. 2. (opasnost od utjecaja na svjedoke), toč. 3. (opasnost od ponavljanja kaznenog djela) i toč. 4. ZKP/97 (osobito teške okolnosti kaznenog djela). Pritvor je podnositelju zahtjeva produljen 07. studenoga 2008. godine iz osnova predviđenih čl. 102. st. 1. toč. 3. i 4. ZKP/97, 14. studenoga 2008. godine istraga je proširena na kazneno djelo nezakonitog posjedovanja vatrenog oružja i eksploziva, a 31. prosinca 2008. godine protiv njega je podnijeta optužnica zbog tih kaznenih djela. Vrhovni sud Republike Hrvatske je 04. veljače 2009. godine preinačio odluku županijskog suda na način da je podnositelju zahtjeva odredio pritvor samo iz osnove predviđene čl. 102. st. 1. toč. 3. ZKP/97 i od tada je isti redovito produljivan pozivanjem na namjeru podnositelja zahtjeva da počini kaznena djela i okolnosti u kojima su kaznena djela navodno počinjena. Dana 08. lipnja 2010. godine županijski sud proglasio je podnositelja zahtjeva krivim zbog tih kaznenih djela i osudio na jedinstvenu kaznu zatvora od šest godina i tri mjeseca, a tu je presudu 10. svibnja 2011. godine ukinuo Vrhovni sud Republike Hrvatske. Dana 07. listopada 2011. godine županijski sud produljio je pritvor podnositelju zahtjeva za još devet mjeseci na temelju čl. 109. st. 2. ZKP/97, a 06. srpnja 2012. godine Vrhovni je sud produljio pritvor podnositelju zahtjeva za jednu godinu pozivom na odredbu čl. 109. st. 3. ZKP/97. Podnositelj zahtjeva je u podnijetim pravnim lijekovima prigovarao da se pritvor protiv njega nije mogao kumulativno produljiti, kao i da prvostupanjski sud nije provodio predmet uz dužnu revnost. Vrhovni sud RH je 03. listopada 2012. godine prihvatio žalbu podnositelja zahtjeva i naložio njegovo puštanje na slobodu budući da je podnositelj zahtjeva bio u pritvoru od 08. listopada 2008.

godine, a od ukinuća prvostupanjske presude nije održana rasprava u predmetnom postupku niti je bilo sigurno kada će se rasprava održati, sve kako bi se spriječilo pretvaranje pritvora u zatvorsku kaznu.

Pravo

Članak 5. stavak 1. Konvencije

Članak 109. ZKP/97 propisuje maksimalno dopustivo trajanje pritvora prije nego što presuda postane pravomoćna i ovršna pri čemu se stavcima 1. i 2. propisuju opća pravila o izračunu maksimalnog trajanja pritvora, dok se stavkom 3. uređuje pitanje maksimalnog razdoblja trajanja pritvora kada je prvostupanjska presuda ukinuta nakon žalbe. Čak i kad bi se prihvatilo da formulacija čl. 109. ZKP/97 stvara sumnju u način izračuna maksimalnog dopustivog trajanja pritvora, mogući nedostatak nejasnoće glede maksimalnog razdoblja trajanja pritvora ispravljen je detaljnim smjernicama usvojenim na sastanku Kaznenog odjela Vrhovnog suda 23. ožujka 2006. godine koje je objavio Vrhovni sud, a prema kojima, ako su prvostupanjska presuda i drugostupanjska odluka kojom je ukinuta prvostupanjska presuda donesene unutar razdoblja trajanja pritvora iz čl. 109. st. 1. ZKP/97, kao u konkretnom slučaju, ukupno trajanje pritvora može se produljiti po čl. 109. st. 2. ZKP/97, a nakon proteka ovog roka i po čl. 109. st. 3. ZKP/97. Taj je pristup potvrđen i dosljedno provođen u praksi Vrhovnog suda i sukladno tome primijenjen u predmetu podnositelja zahtjeva. Podnositelj zahtjeva imao je branitelja tijekom kaznenog postupka protiv njega i za očekivati je da je odvjetnik bio svjestan mjerodavne sudske prakse Vrhovnog suda. Stoga je praksa Vrhovnog suda kojom je pojašnjen način primjene članka 109. ZKP/97 bila dostupna podnositelju zahtjeva te je bilo dovoljno predvidljivo da će se primijeniti ta odredba pa nije bilo proizvoljnosti u tumačenju i primjeni mjerodavnog domaćeg prava.

Članak 5. stavak 3. Konvencije

Razumnost duljine pritvora ne može se procjenjivati *in abstracto*, već isto treba ocjenjivati u svakom predmetu prema posebnim značajkama tog predmeta. Kontinuirani pritvor može biti opravdan u nekom predmetu samo ako javni interes koji, ne dovodeći u pitanje predmnjevu nevinosti, prevladava nad pravilom o poštovanju slobode pojedinca pri čemu razlozi za takvo što trebaju biti obrazloženi u odlukama o zahtjevima za puštanje na slobodu. Trajno postojanje osnovane sumnje da je uhićena osoba počinila djelo jest *conditio sine qua non* valjanosti kontinuiranog pritvora, ali sama po sebi nakon određenog proteka vremena nije dostatna, već sud treba utvrditi da li je lišavanje slobode i dalje opravdano drugim „mjerodavnim“ i „dovoljnim“ osnovama i jesu li nadležne nacionalne vlasti pokazale „posebnu revnost“ u vođenju postupka.

Razdoblje trajanja pritvora podnositelja zahtjeva razmatrano u sklopu ove odredbe ukupno iznosi tri godine i 23 dana (umanjeno za zadržavanje u pritvoru „nakon osude nadležnog suda“ u smislu čl. 5. st. 1. toč. (a) Konvencije od 08. lipnja 2010. godine kada je donijeta prvostupanjska presuda do 10. svibnja 2011. godine kada je ukinuta), a duljina pritvora više od tri godine pretjerana je, zabrinjavajuća i mora imati vrlo dobro opravdanje. Prilikom produljenja pritvora podnositelju zahtjeva na osnovu opasnosti od ponavljanja kaznenog djela domaći sudovi oslonili su se na navodnu

namjeru podnositelja zahtjeva da počini kaznena djela i na okolnosti u kojima su kaznena djela navodno planirana i organizirana, a ti su razlozi, imajući na umu osobito ozbiljnu prirodu kaznenih djela za koja je optužen, barem na početku bili „mjerodavni“ i „dovoljni“ da bi opravdali pritvor podnositelja zahtjeva. Optužnica protiv podnositelja zahtjeva prvostupanjskom je sudu podnijeta 31. prosinca 2008. godine, prva rasprava održana je 19. i 20. listopada 2009. godine, tj. više od deset mjeseci nakon toga, podnositelj zahtjeva zadržan je u pritvoru cijelo to razdoblje, a prvostupanjska presuda donijeta je nakon još sedam mjeseci 08. listopada 2010. godine. Nakon donošenja prvostupanjske presude kojom je podnositelj zahtjeva osuđen Vrhovnom sudu je trebala gotovo jedna godina da razmotri žalbe nakon čega je ukinuo prvostupanjsku presudu i predmet uputio na ponovno suđenje, a u daljnjem tijeku postupka nekoliko je rasprava odgođeno i nije bilo napretka ili razvoja u postupku sljedećih godinu dana i pet mjeseci do puštanja podnositelja zahtjeva na slobodu u listopadu 2012. godine. Istodobno je podnositelj zahtjeva cijelo to razdoblje zadržan u pritvoru, a pritvor protiv njega produljen je dva puta nakon proteka maksimalnog zakonskog roka iako se odugovlačenje nije moglo pripisati neprimjerenom ponašanju podnositelja zahtjeva ili opravdati drugim mjerodavnim i ozbiljnim okolnostima. Osim toga, u niti jednoj fazi postupka nije uopće razmotrena mogućnost izricanja alternativnih, manje strožih mjera opreza (jamstvo ili policijski nadzor). Sve iznijeto se stoga može smatrati nespojivim sa zahtjevom „posebne revnosti“.

ODLUKA SUDA

Presuđeno je da nije došlo do povrede čl. 5. stavka 1. točke (c) Konvencije. Presuđeno je da je došlo do povrede čl. 5. st. 3. Konvencije.

Podnositelju je dosuđen iznos od 3.100,00 EUR-a na ime nematerijalne štete.

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

DD-ESLJP-2015-003

ORBAN protiv HRVATSKE

Broj zahtjeva 56111/12

Presuda od 19. prosinca 2013.

KLJUČNE RIJEČI

Povreda prava na slobodu i sigurnost (čl. 5.) – predugo trajanje pritvora – mjerodavni i dostatni razlozi pritvora (posebno teške okolnosti djela)

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Podnositelj zahtjeva je državljani RH. Uhićen je i pritvoren 22. ožujka 2011. godine nakon što je protiv njega pokrenuta istraga zbog sumnje na zlouporabu položaja i ovlasti, prijevaru, krivotvorenje službenih isprava i povredu obveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga i to iz osnova predviđenih odredbom čl. 102. st. 1. toč. 2. (zbog opasnosti od mogućeg utjecaja na svjedoke) i toč. 4. ZKP/97 (zbog posebno teških okolnosti djela). Dana 21. travnja 2011. godine istražni je sudac podnositelju zahtjeva produljio pritvor zbog posebno teških okolnosti djela ponavljajući svoje prethodne tvrdnje da navodno stečena imovinska korist ukazuje na to da su okolnosti kaznenih djela bile osobito teške. Nakon što je protiv podnositelja zahtjeva 19. rujna 2011. godine podignuta optužnica zbog zlouporabe položaja i ovlasti, podnositelju zahtjeva je produljen pritvor iz iste osnove koji je redovito produljivan do 09. studenoga 2012. godine kada mu je ukinut zbog povrede načela razmjernosti. Podnositelj zahtjeva je podnoseći pravne lijekove isticao da domaća tijela nisu provodila postupak s dovoljnom pozornošću, da je njegov pritvor bio pretjerano dugačak i da nije bio utemeljen na mjerodavnim i dostatnim razlozima.

Pravo

Članak 5. stavak 3. Konvencije

Razdoblje podnositeljeva pritvora počelo je 22. ožujka 2011. godine kada je sproveden u pritvor i završilo 09. studenoga 2012. godine kada je podnositelj zahtjeva pušten iz pritvora što ukupno iznosi

jednu godinu, sedam mjeseci i osamnaest dana. Pritvor određen 21. ožujka 2011. godine iz osnove opasnosti od mogućeg utjecaja na svjedoke te zbog ozbiljnosti optužbi mogao se opravdati razlozima koje su navela domaća tijela. Međutim, od 21. travnja 2011. godine pritvor je podnositelju zahtjeva produljivan isključivo zbog posebno teških okolnosti djela. Težina okolnosti djela ne može sama po sebi opravdati duga razdoblja boravka u pritvoru. Optužbe za zlouporabu položaja i ovlasti bile su ozbiljne i navodno su rezultirale značajnom imovinskom koristi i kaznenom namjerom, ali nijedan od razloga koje su naveli nacionalni sudovi nije ukazivao da je podnositelj zahtjeva i dalje predstavljao prijetnju ili da bi njegovo puštanje na slobodu na bilo koji način naštetilo vođenju kaznenog postupka protiv njega, a osim toga domaći su se sudovi prilikom produljivanja pritvora podnositelju zahtjeva pozivali ne samo na iste razloge, već su u nekim slučajevima koristili gotovo istovjetan izričaj u rješenjima. Osim toga, ne proizlazi da bi se u bilo kojoj fazi postupka razmatrala mogućnost nametanja alternativnih, manje ozbiljnih preventivnih mjera podnositelju zahtjeva nakon što je pritvor prestao biti razuman. Nacionalni sudovi u svojim rješenjima uopće nisu razmotrili zaštitu javnog reda kao pritvorsku osnovu, nisu objasnili zašto je bilo nužno zadržati podnositelja zahtjeva u pritvoru kako bi se spriječila javna uznemirenost te nisu razmotrili da li je podnositelj zahtjeva predstavljao opasnost za javnu sigurnost. Pozivajući se samo na težinu optužbi prilikom produljenja pritvora podnositelju zahtjeva u razdoblju između 21. travnja 2011. godine i 09. studenoga 2012. godine, domaći su sudovi produljivali pritvor na temelju razloga koji se ne mogu smatrati dostatnim.

ODLUKA SUDA

Presuđeno je da je došlo do povrede čl. 5. stavka 3. Konvencije.

Podnositelju je dosuđen iznos od 3.000,00 EUR-a na ime troškova i izdataka.

Pravo na pošteno suđenje (kazneni aspekt) – Članak 6. Konvencije

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

TČ -ESLJP-2015-001

ERKAPIĆ protiv HRVATSKE

Broj zahtjeva 51198/08

Presuda od 25. travnja 2015. godine

KLJUČNE RIJEČI

Pravo na pošteno suđenje – povreda članka . 6. stavka. 1. Konvencije – dopuštenost dokaza

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Dana 19. listopada 2000. godine istražni sudac Županijskog suda u Zagrebu ispitao je svjedoka M.S. o navodnoj nedopuštenoj trgovini heroinom u Zagrebu. M.S. je svjedočio da je u travnju 2000. godine prevezao jedan kilogram heroína od B.S. drugoj osobi koja mu je poznata kao Mario. Djelatnici policije ispitali su osumnjičenika I.G.H. koji je izjavio da je kupio heroin od podnositelja. Tijekom ispitivanja bio je nazočan njegov branitelj H.B. Policija je ispitala i osumnjičenika, N.S. koji je izjavio da je godinama ovisnik o heroinu te da je kupovao heroin od podnositelja. Tijekom ispitivanja bio je nazočan njegov branitelj Ž.S. Nastavno policija je ispitala i osumnjičenika, V.Š., koji je izjavio da je ovisnik o heroinu i da je kupovao heroin od podnositelja. Tijekom ispitivanja bio je nazočan njegov branitelj N.D. Nakon toga podnositelj je uhićen pod sumnjom da je nabavljao heroin. Policija je ispitala podnositelja, ali se on odlučio braniti šutnjom. Podnositelj je sljedećeg dana doveden pred istražnog suca Županijskog suda u Zagrebu. Odbio je sve optužbe, branio se šutnjom i nije dao nikakav iskaz. Nakon toga otvorena je istraga u odnosu na podnositelja i još osam osoba, uključujući I.G.H. i V.Š., u vezi sa sumnjom da su se udružili radi opskrbe heroinom u Zagrebu u razdoblju od 1998. do 2001. godine. Istražni sudac ponovno je ispitao svjedoka M.S. koji je povukao svoj iskaz od 19. listopada 2000. godine, navodeći da je taj iskaz bio dan pod prisilom istražnog suca i policije. Izjavio je kako nije istina da je prevezio jedan kilogram heroína "Mariu". Također je izjavio da ne

poznaje podnositelja. Ispitani pred istražnim sucem I.G.H. i V. Š. branili su se šutnjom, dok je N.S. pred istražnim sucem tvrdio da je iskaz pred policijom dao pod prisilom kao i da ga je zastupao odvjetnik kojega nije sam odabrao. Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu optužilo je podnositelja i dvanaest drugih osoba pred Županijskim sudom u Zagrebu. Podnositelj je optužen za zavjeru u svrhu opskrbljivanja heroinom u razdoblju od sredine 1998. godine do srpnja 2001. godine, time da su neki od suoptuženika optuženi za opskrbljivanje i posjedovanje heroina. Podnositelj je zatražio da sve službene bilješke policijskih razgovora budu izuzete iz spisa predmeta, kao i zapisnik o usmenom iskazu I.G.H.-a danom policiji. Tvrdio je da je I.G.H. ovisnik o heroinu te da je svoj iskaz dao dok je bio u apstinencijskoj krizi. Izvanraspravno vijeće izdvojilo je iz spisa službene zabilješke policije o obavljenim obavijesnim razgovorima, ali ne i zapisnik o iskazu I.G.H. Vrhovni sud odbio je žalbu podnositelja protiv te odluke kao neosnovanu. Tijekom rasprave podnositelj je negirao kaznenu odgovornost. Svjedok M.S. na raspravi je ustvrdio da je svoj prvi iskaz istražnom sucu 19. listopada 2000. godine dao pod prisilom i u strahu od policijskog zlostavljanja te je tvrdio da nikada nije prevezio opojnu drogu.

Na raspravi obrane su iznosili podnositelj, V.Š. i I.G.H. Podnositelj je ponovno zanijekao sve optužbe i prigovorio da ga je policija zlostavljala, dok je V.Š. iskazivao da ne poznaje ostale suokrivljenike. I.G.H. je tvrdio da ga je zlostavljala policija i da je njegov iskaz rezultat zlostavljanja. Istovjetno se branio i N.S. uz napomenu da nije sam izabrao branitelja. Nakon što je podnositelj dao iskaz, njegov je branitelj zatražio da se iz spisa izdvoje zapisnici o usmenim iskazima V.Š., I.G.H. i N.S. koje su dali policiji kao nezakonito pribavljeni dokazi. Branitelj drugog suokrivljenika postavio je isti zahtjev. Raspravni sud odbio je njihove zahtjeve jer iz zapisnika o iskazima policiji nije bio razvidan nikakav razlog za njihovo izuzimanje iz spisa predmeta. Županijski sud u Zagrebu proglasio je podnositelja krivim prema optužnici i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od osam godina te mu je oduzeto protupravna imovinska korist. Podnositelj u žalbi ističe da je sud u odnosu na njega donio osuđujuću odluku osnovom iskaza suokrivljenika danih pred policijom koje je valjalo izuzeti iz spisa kao nezakonite dokaze, obzirom su ih djelatnici policije zlostavljali, odnosno bili su u apstinencijskoj krizi. Vrhovni sud odbio je podnositeljevu žalbu dok je od strane Ustavnog suda odbijena podnositeljeva ustavna tužba.

Pravo

Sud je u ovome predmetu ispitivao jesu li zadovoljeni zahtjevi poštenog suđenja glede dopuštenosti kao dokaza inkriminirajućih iskaza koje su dali podnositeljevi suokrivljenici policiji, a onda ih povukli pred raspravnim sudom uz ozbiljne optužbe da su ti iskazi dobiveni protiv njihove volje i pod pritiskom policije. Sud je već presudio kako pojam poštenog i kontradiktornog postupka pretpostavlja da u načelu sud treba dati više težine iskazu svjedoka danom pred sudom nego zapisniku o njegovom ispitivanju u predkaznenom postupku koji je izradio tužitelj, osim ako postoje dobri razlozi da se smatra drugačije. Uz ostale razloge, to je zato što je ispitivanje u predkaznenom postupku prvenstveno proces u kojemu tužitelj prikuplja informacije kao pripremu za suđenje u prilog svog predmeta pred sudom, dok je sud koji vodi postupak pozvan odlučiti o okrivljenikovoj krivnji nakon

poštene ocjene svih dokaza koji su zaista bili izvedeni na suđenju, na osnovi izravnog ispitivanja dokaza pred sudom.

Međutim u konkretnom slučaju domaći su se sudovi tek ograničili na zaključak da se u zapisnicima sa obranama suokrivljenika ne nalaze nikakve naznake nezakovitosti, bez ikakve daljnje ocjene okolnosti policijskog ispitivanja. Stoga Sud smatra kako nacionalni sudovi nisu proveli propisno ispitivanje tvrdnji podnositelja i suokrivljenika bez predrasuda pa stoga u nedostatku odgovarajućeg objašnjenja domaćih vlasti, Sud ima ozbiljne dvojbe o pouzdanosti i točnosti iskaza koje su policiji dali I.G.H., V.Š. i N.S kao i o kvaliteti takvih dokaza. U svojem iskazu koji je dao istražnom sucu u podnositeljevom predmetu, svjedok M.S. je povukao svoj prethodni iskaz i izričito izjavio kako ne poznaje podnositelja koji iskaz je ponovio i na suđenju. Stoga Sud smatra kako su iskazi koje su I.G.H., V.Š. i N.S. dali policiji bili ako ne jedini, barem odlučni dokazi protiv podnositelja, bez kojih donošenje presude kojom se podnositelj oglašava krivim ne bi bilo moguće ili bi to bilo vrlo teško. Sud nastavno zaključuje kako nacionalni sudovi nisu propisno ispitali sve mjerodavne okolnosti vezane uz policijsko ispitivanje suokrivljenika, te kako zasnivajući osuđujuću presudu na zapisnicima o ispitivanju suokrivljenika pred djelatnicima policije, nisu osigurali podnositelju pošteno suđenje.

ODLUKA SUDA

Sud je jednoglasno presudio da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije; Sud je podnositelju dosudio pravičnu naknadu u iznosu 1.500 eura, te 2.500 eura na ime troškova i izdataka.

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

TČ-ESLJP-2015-002

LUČIĆ protiv HRVATSKE

Broj zahtjeva 5699/11

Presuda od 27. veljače 2014. godine

KLJUČNE RIJEČI

Pravo na pošteno suđenje - kontradiktorno ispitivanje svjedoka optužbe - članak 6. stavk 1. i 3 (d) Konvencije

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Dana 3. svibnja 1999., oko 20 sati, J.N. je podnijela kaznenu prijavu policiji navodeći da ju je podnositelj prethodne noći silovao. Ponudio je da ju poveze kući iz kafića A., u kojem je radila, ali ju je tada odvezao u obližnju šumu i silovao u svojem automobilu. Nakon toga je zatražila da ju odveze u noćni klub „S.“, gdje ju je ostavio i otišao. Podnositelj je bio uhićen iste večeri, a J.N. ga je identificirala kao silovatelja. Tijekom noći 4. svibnja 1999. J.N. je pregledao liječnik koji nije pronašao ozljede na njezinom tijelu ili spolnim organima. Podnositelj je također odveden liječniku koji je pronašao ogrebotine na njegovoj desnoj nadlaktici, desnom laktu i desnom koljenu. Ispitan pred istražnim sucem podnositelj je priznao da je imao spolni odnos sa J.N. no tvrdi da je to bilo uz njezin pristanak.

U istrazi je istražni sudac saslušao nekoliko svjedoka i proveo medicinska vještačenja. Svjedočila je S.S., kolegica J.N., navodeći da je radila s J.N. predmetnoga dana, a kada je J.N. željela ići kući, S.S. je zamolila podnositelja da je odveze. Sljedećeg dana J.N. joj je rekla da ju je podnositelj silovao. S.S. je kasnije vidjela i podnositelja, koji je negirao optužbu za silovanje, navodeći da je J.N. s njime imala dobrovoljni spolni odnos. Medicinskim vještačenjem od 10. studenog 1999. utvrđeno je da nalazi ginekoloških i psihijatrijskih pretraga J.N. nisu upućivali na objektivni dokaz o postojanju ozljeda. Istražni sudac je saslušao K.N., koji je naveo da je predmetne noći radio kao glazbenik u noćnom klubu u koji je došla J.N. koju je potom odvezao kući, no nije na istoj uočio ništa neobično niti je spominjala silovanje. Svjedočkinja, J.M., prilikom ispitivanja pred istražnim sucem navodi da je sljedećeg jutra nakon tog događaja J.N. došla u kafić u kojem je radila te joj rekla da je večer prije bila

silovana pri čemu je bila vrlo uznemirena i uplašena. Forenzički nalaz od 23. studenog 2000. utvrdio je postojanje bioloških tragova J.N. na donjem rublju podnositelja. Medicinskim vještačenjem utvrđeno je da su ogrebotine na desnoj nadlaktici podnositelja mogle nastati od noktiju na prstima ruke, dok su ozljede na njegovom laktu i desnom koljenu mogle nastati kao posljedica pada ili trenja. Županijsko državno odvjetništvo podiglo je optužnicu protiv podnositelja zbog kaznenog djela silovanja. Podnositelj je pred sudom negirao kaznenu odgovornost, dok se J.N. nije odazvala pozivima suda, te je po izdavanju dovedbenog naloga utvrđeno da ista živi u inozemstvu na nepoznatoj adresi nakon čega je pročitana iskaz koji je dala istražnom sucu, te je osnovom takvog iskaza te iskaza ispitanih svjedoka S.S. i K.N. podnositelj oglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora. Podnositelj je protiv prvostupanjske presude podnio žalbu Vrhovnom sudu Republike Hrvatske, navodeći da sud nije osigurao prisutnost i ispitivanje J.N. na suđenju. Vrhovni sud je ukinuo prvostupanjsku presudu i predmet vratio na ponovno suđenje. U ponovljenom suđenju sud je utvrdio adresu oštećene J. N. u inozemstvu no ista iako uredno pozvana nije pristupila na raspravu. Sud je pročitao raniji iskaz oštećene J.N. dan pred istražnim sucem na kojemu je zasnovao osuđujuću presudu obrazlažući da je potkrijepljen drugim dokazima. Vrhovni sud je odbio žalbu podnositelja i potvrdio prvostupanjsku presudu. Ustavni sud je odbio ustavnu tužbu podnositelja kao neosnovanu, potvrđujući obrazloženja nižih sudova.

Pravo

Članak 6. stavak 3. (d) Konvencije sadrži načelo da prije nego što se optuženi osudi, svi dokazi koji mu idu na teret moraju se izvesti u njegovoj prisutnosti, na javnoj raspravi u svrhu kontradiktornosti rasprave. Mogući su izuzeci od ovoga načela, ali oni ne smiju povrijediti prava obrane, koja traže da se optuženiku pruži primjerena i odgovarajuća mogućnost osporavanja i ispitivanja svjedoka suočavanjem, bilo kada taj svjedok daje svoj iskaz ili u kasnijoj fazi postupka. Prethodno pitanje koje Sud treba ispitati u ovom predmetu jest je li postojao dobar razlog za prihvatanje iskaza J.N. kao dokaza bez njezina ispitivanja tijekom suđenja. U tom pogledu Sud prvo primjećuje da je teško utvrditi točan razlog zašto se J.N. nije pojavila na suđenju, iako je bila uredno pozvana najmanje u dva navrata. U takvim postupcima mogu se poduzeti određene mjere u svrhu zaštite žrtve, pod uvjetom da su one spojive s prikladnim i učinkovitim korištenjem prava na obranu. Međutim, to ne znači da su takve mjere, posebice nedolazak svjedoka na suđenje radi davanja iskaza, automatski primjenjive na sve kaznene postupke koji se odnose na kaznena djela protiv spolne slobode. Sud primjećuje kako je točno da je J.N. u početnim fazama postupka tvrdila da joj je podnositelj prijetio i da je tražila da ga se pritvori, ali domaće vlasti ove navode nisu smatrale dovoljno čvrstima da odrede njegov pritvor. U daljnjem tijeku postupka, iako je bila zastupana po odvjetnici te je komunicirala sa svojom odvjetnicom, pa je prema tome bila upoznata s time da se treba pojaviti na ročištu radi davanja iskaza, J.N. nikada nije obavijestila domaće sudove da je zastrašena zbog podnositelja ili da ne želi svjedočiti zbog nekog drugog razloga. Sud primjećuje da su u ovom predmetu domaća tijela poduzela razumne napore kako bi uputile poziv J.N. na sve adrese koje su im bile dostupne.

Međutim, opis događaja od strane J.N. predstavljao je odlučni dokaz na kojem su se temeljila utvrđenja suda, budući da ostali svjedoci koje je sud saslušao nisu bili svjedoci očevici te su iskazivali

ili o onome što im je J.N. rekla ili o njihovoj percepciji J.N. nakon počinjenja navodnog kaznenog djela. Sud stoga mora ispitati je li podnositelju pružena odgovarajuća mogućnost korištenja njegovih prava na obranu u smislu članka 6. Konvencije u odnosu na iskaz koji je dala J.N. U konkretnom slučaju ni podnositelj niti njegov branitelj nisu ispitali J.N. tijekom istrage. Sukladno članku 198. stavku 4. Zakona o kaznenom postupku, stranke u postupku mogu biti prisutne ispitivanju svjedoka u istrazi, ako je vjerojatno da se svjedok neće pojaviti na suđenju, ili ako istražni sudac smatra to svrhovitim, ili ako jedna od stranaka to zatraži, dok daljnji stavak istoga članka propisuje da je istražni sudac dužan obavijestiti stranke o mjestu i vremenu saslušanja. U ovom predmetu nije bilo naznaka tijekom istrage da se J.N. neće pojaviti na suđenju. Sud primjećuje da nema dokaza da je istražni sudac obavijestio podnositelja ili njegovog branitelja o vremenu i mjestu ispitivanja J.N. U tim okolnostima, imajući u vidu da je podnositelj tijekom cijelog postupka ustrajao na ispitivanju J.N., Sud ne smatra da se podnositelj odrekao svog prava na ispitivanje svjedoka. U skladu s time, Sud nalazi da ni podnositelj, niti njegov branitelj nisu imali mogućnost suočiti se i ispitati J.N. ili je usmeno ispitati u prisutnosti podnositelja u nekoj od faza postupka. Stoga su domaći sudovi, pri ocjeni dokaza, trebali dati potrebnu težinu činjenici da je iskaz J.N. prihvaćen kao dokaz, a da ona nije bila neposredno saslušana i trebali su pristupiti takvom dokazu s osobitim oprezom. Iako su domaći sudovi dali određene razloge za prihvaćanje iskaza J.N. te iako su omogućili podnositelju da komentira taj dokaz, odlučujuća priroda tog dokaza u odsutnosti bilo kojeg drugog jakog i jasnog potvrđujućeg dokaza u predmetu, značila je da domaći sudovi nisu mogli provesti poštenu i pravilnu ocjenu pouzdanosti iskaza J.N. bez njezina ispitivanja na suđenju.

ODLUKA SUDA

Sud je jednoglasno odlučio da je došlo do povrede članka 6. stavaka 1. i 3. (d) Konvencije te je podnositelju dosudio pravičnu naknadu u iznosu od 4000 EUR-a, , te 10.200 eura na ime troškova i izdataka.

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

TČ -ESLJP-2015-003

LISICA protiv HRVATSKE

Broj zahtjeva 20100/06

Presuda od 25. veljače 2010. godine

KLJUČNE RIJEČI

Povreda prava na pošteno suđenje - način korištenja dokaza u postupku

SAŽETAK ODLUKE

Činjenice predmeta

Dana 24. svibnja 2000. oko 8.00 sati u jednoj ulici u Zadru tri osobe, koje su bile odjevene u crno i imale crne maske, upotrijebile su osobno vozilo VW Golf II kako bi presrele vozilo u vlasništvu jedne banke iz Zadra koje je prevozilo novac. Počinitelji, koji su bili naoružani, prisilili su vozača vozila banke da ga napusti, uzeli novac, te se u vozilu banke odvezli s mjesta događaja. Došavši do obale koja se nalazila u blizini, napustili su vozilo i bijeg nastavili u motornom čamcu u smjeru mjesta Bibinja. Motorni su čamac ostavili nekoliko metara od obale u Bibinju. U međuvremenu je pozvana policija i policijsko se vozilo na putu prema marini u Bibinju mimoišlo s crnim BMW-om kojim je upravljala druga podnositeljica zahtjeva, krećući se od obale u smjeru središta Bibinja. Policija je zabilježila registracijski broj vozila. Kasnije se ispostavilo da je riječ o vozilu u vlasništvu prvog podnositelja zahtjeva. Policija je pronašla napušteni čamac koji je plutao uz obalu. Ubrzo nakon toga, policija je zaustavila prvog podnositelja zahtjeva i drugu podnositeljicu zahtjeva dok su se vozili na motorkotaču. Policija je primijetila da je sjedište motorkotača mokro. U prethodnom postupku koji je provodila policija pretraženo je osobno vozilo VW Golf II, koje je prethodno bilo ukradeno, te osobno vozilo podnositelja BMW i to bez nazočnosti podnositelja zahtjeva ili njihovih zastupnika kojom pretragom je utvrđeno da nedostaje plastični štitnik jedne od brava u vozilu marke VW Golf II. Potom je izvršena još jedna pretraga obaju vozila s time da je pretraga vozila VW Golf II i ovaj put obavljena bez nazočnosti podnositelja zahtjeva ili njihovog branitelja. Vrata vozila s kojih je nedostajao plastični štitnik izuzeta su radi daljnjeg vještačenja. Pretraga vozila BMW ovaj put obavljena je na temelju naloga za pretragu koji je izdao istražni sudac, te u nazočnosti branitelja podnositelja zahtjeva. U zapisniku o pretrazi, između ostalog se navodi da je tom prigodom na podu vozila pronađen plastični štitnik automobilske brave. Podnositelji u istrazi negiraju kaznenu

odgovornost i brane se šutnjom. Županijsko državno odvjetništvo u Zadru podignulo je optužnicu protiv podnositelja zahtjeva i još četiri osobe, uključujući i T.J., jednog od službenika koji su obavljali pretragu vozila prvoga podnositelja zahtjeva 24. svibnja 2000., stavljajući im, između ostalog, na teret pljačku banke i krađu vozila VW Golf II. Optužnica se ni na koji način nije temeljila na dokazu pronađenom u vozilu prvoga podnositelja zahtjeva tijekom pretrage to jest, plastičnom štitniku automobilske brave. Sud je odbio prijedlog podnositelja zahtjeva da se zapisnik o pretrazi vozila BMW prvog podnositelja zahtjeva izdvoji iz spisa predmeta. Sud je podnositelje zahtjeva proglasio krivima za razbojništvo, te je prvoga podnositelja zahtjeva osudio na kaznu zatvora od četiri godine i pet mjeseci, a drugu podnositeljicu zahtjeva na kaznu zatvora od tri godine. U žalbi na odluku suda podnositelji tvrde da je prvostupanjska presuda donesena na temelju dokaza pribavljenih tijekom pretrage vozila BMW, čime im je povrijeđeno pravo na pošteno suđenje, jer je policija prethodno već bila ušla u vozilo BMW bez nazočnosti obrane ili neutralnih svjedoka, što je pak otvorilo mogućnost da je policija podmetnula dokaze u vozilo. Vrhovni sud odbio je žalbu podnositelja zahtjeva te im je povećao kazne. Ustavni sud Republike Hrvatske odbio je ustavnu tužbu.

Pravo

Načelno, uloga Suda nije utvrđivati može li se određena vrsta dokaza – na primjer, nezakonito pribavljeni dokaz – smatrati dopuštenom niti pak je li podnositelj zahtjeva bio kriv ili nije, već je u konkretnom slučaju potrebno utvrditi da li je postupak u cjelini, uključujući i način pribavljanja dokaza, bio pošten. Pritom je potrebno uzeti u obzir da li su poštivana prava obrane te da li je podnositelju zahtjeva bila pružena prilika osporiti vjerodostojnost dokaza i usprotiviti se njegovoj uporabi, pri čemu se uzima u obzir i kvaliteta dokaza, odnosno da li je zbog okolnosti u kojima je dokaz pribavljen dovedena u pitanje njegova pouzdanost ili točnost. Sud je prvo ispitao je li podnositeljima zahtjeva pružena mogućnost osporiti vjerodostojnost dokaza i usprotiviti se njihovoj uporabi. U vezi s time, Sud primjećuje da su podnositelji zahtjeva imali mogućnost, posredstvom izabranog branitelja podnijeti prigovor o vjerodostojnosti dotičnoga dokaza, te da su to i učinili na početku suđenja u postupku, u kontradiktornom postupku pred prvostupanjskim sudom, a kasnije i u žalbenim navodima. Iako se samo po sebi razumije da obavljanje više pretraga istoga prostora ni u kojem slučaju nije protivno načelima poštenog suđenja, u svakoj od tih pretraga potrebno je poštovati minimalni zahtjev, a to je da se okrivljeniku u kaznenom postupku na primjeren način omogućiti da bude nazočan tijekom pretrage. Međutim, podnositelji zahtjeva u ovome predmetu nisu bili obaviješteni o pretrazi obavljenoj između 24. i 27. svibnja 2000. g., pa nisu imali mogućnost ni biti nazočni. Sud naglašava da je policija dio državnoga aparata, te da u kaznenim postupcima nastupa kao saveznik državnoga odvjetništva. Stoga se, prema mišljenju Suda, obzirom na okolnosti pretrage vozila BMW ne može potpuno isključiti sumnja glede pouzdanosti rezultata pretrage obavljene 27. svibnja 2000. Naime, pretraga vozila VW Golf II u jutarnjim satima 24. svibnja 2000. obavljena je bez nazočnosti podnositelja zahtjeva ili branitelja, te se čini da oni o njoj nisu bili ni obaviješteni. U zapisniku o toj pretrazi utvrđeno je da nedostaje plastični štitnik jedne od brava. Taj je element imao težinu u kaznenom postupku protiv podnositelja zahtjeva jer je raspravni sud zaključio da je riječ upravo o onom plastičnom štitniku koji je naknadno pronađen u vozilu prvoga podnositelja zahtjeva .

Imajući u vidu svrhu Konvencije, a to je zaštita prava koja su praktična i djelotvorna, te važno mjesto koje pravo na pošteno vršenje pravde zauzima u demokratskom društvu, u smislu Konvencije, Sud smatra da nikakvo restriktivno tumačenje članka 6. ne bi odgovaralo cilju i svrsi te odredbe. U ovome je predmetu posljedica pretrage vozila VW Golf II koju je policija obavila 24. svibnja 2000. godine, te ulaska policije u vozilo podnositelja zahtjeva 26. svibnja 2000. godine, što je oboje učinjeno bez nazočnosti, pa čak i bez obavješćavanja podnositelja zahtjeva i njihovih branitelja o tim radnjama, te bez naloga za pretragu BMW-a dana 26. svibnja 2000. godine – bila pronalazak važnog dokaza. Sud naglašava da je to bio jedini dokaz koji je izravno povezivao vozilo prvoga podnositelja zahtjeva s osobnim vozilom VW Golf II koje su vozili razbojnici, dok su svi ostali dokazi imali svojstva indicija. Međutim, okolnosti u kojima je taj dokaz pribavljen ne mogu ukloniti svaku sumnju glede njegove pouzdanosti, pa su utjecale na kvalitetu dotičnoga dokaza. Sud zaključuje da je način na koji je taj dokaz upotrijebljen u postupku protiv podnositelja zahtjeva utjecao na postupak u cjelini, zbog čega u postupku nisu ispunjeni zahtjevi poštenog suđenja.

ODLUKA SUDA

Sud je jednoglasno odlučio da je došlo do povrede članka 6. Konvencije, te je dosudio svakom podnositelju pravičnu naknadu u iznosu od 2000 EUR-a te 2000 EUR-a na ime troškova i izdataka.

PRESUDE SUDA EUROPSKE UNIJE

Zaštita potrošača – nepoštene odredbe ugovora

OPĆINSKI SUD U RIJEČI

6 Su-696/15

BB-EU-2015-001

BANCO ESPAGNOL DE CRÉDITO SA

protiv

JOAQÍN CALDERÓN CAMINO

C-618/10

Presuda od 14. lipnja 2012.

KLJUČNE RIJEČI

Zahtjev za prethodnu odluku-Direktiva 93/13/EEZ-Potrošački ugovori-Nepoštene ugovorne odredbe u odnosu na stopu zatezne kamate-Izdavanje platnog naloga-Ovlasti nacionalnih sudova

SAŽETAK ODLUKE

Direktiva 93/13 EEZ već u svojoj preambuli proklamira obvezu država članica osigurati da u ugovorima koje sklapaju prodavatelj robe ili pružatelj usluga s potrošačem nema nepoštenih odredbi, s time da ako unatoč tome ugovor sadrži takvu odredbu, tada ona ne obvezuje potrošača, dok ugovor i dalje obvezuje ugovorne strane ako može valjano opstati bez te odredbe.

Pred španjolskim sudom banka je podnijela prijedlog za izdavanje platnog naloga protiv svog komitenta, radi naplate potraživanja po ugovoru o kreditu, uz obrazloženje da je ugovor o kreditu u cijelosti dospio na naplatu zbog neplaćanja rata kredita. Taj ugovor je, između ostalog, sadržavao odredbu o visini kamatne stope u slučaju zakašnjenja u plaćanju koja je iznosila 29%. Sud koji je odlučivao o prijedlogu za izdavanje platnog naloga, zauzeo je stajalište da je stopa zatezne kamate od 29% nepoštena te da je ništava, te je (po službenoj dužnosti) naložio banci da izvrši obračun duga po stopi od 19 %.

Odlučujući povodom žalbe o navedenoj odluci, španjolski žalbeni sud u zahtjevu za prethodno odluku postavlja Sudu EU, između ostalog, dva temeljna pitanja; 1. može li sud tijekom postupka, po službenoj dužnosti, proglasiti pojedinu odredbu ugovora nepoštenom u slučaju da protivna strana

nije podnijela prigovor protiv platnog naloga te, 2. je li sud ovlašten izmijeniti ugovornu odredbu u slučaju kada utvrdi da je ta odredba nepoštena i ništetna.

U odnosu na ovlast nacionalnog suda da u postupku povodom izdavanja platnog naloga odlučuje po službenoj dužnosti je li pojedina odredba potrošačkog ugovora nepoštena i ništetna, Sud je odgovorio da bi nacionalno zakonodavstvo bilo u suprotnosti s Direktivom 93/13 EEZ ako ne bi omogućilo sudu da već u postupku izdavanja platnog naloga, po službenoj dužnosti, prije nego dužnik podnese prigovor, odlučuje o nepoštenosti pojedine odredbe potrošačkog ugovora. Naime, Sud je naveo da je postupak povodom izdavanja platnog naloga reguliran nacionalnim zakonodavstvom kao i drugi postupci radi zaštite prava i interesa, te da je zahtjev načela ekvivalencije pojedinih postupaka da sud već u tom stadiju postupka odlučuje o ništetnosti pojedine (nepoštene) ugovorne odredbe. Osim toga, nacionalna odredba koja sudu ne daje ovlast ispitivanja nepoštene odredbe po službenoj dužnosti u ovom stadiju bila bi u suprotnosti s načelom djelotvornosti zaštite u skladu s Direktivom 93/13/EEZ, posebno u situaciji kada sud raspolaže svim pravno odlučnim činjenicama za donošenje odluke o tome.

S druge strane, u odnosu na pitanje izmjene ugovora odnosno pojedine njegove nepoštene odredbe, Sud je zauzeo stajalište da su nacionalni sudovi prema čl. 6 st. 1 Direktive 93/13 ovlašteni jedino isključiti iz primjene nepoštenu ugovornu odredbu, a ne i vršiti izmjenu ugovora. U suprotnom bilo bi narušeno načelo djelotvornosti jer bi prodavatelji ili pružatelji usluga mogli rabiti takvu nepoštenu ugovornu klauzulu, koja bi se iznimno tj. u najgorem slučaju mogla izmijeniti odlukom suda.

ODLUKA SUDA

Nacionalni sudovi su ovlašteni ispitivati tijekom postupka, po službenoj dužnosti, ništetnost pojedine odredbe iz potrošačkog ugovora i isključiti primjenu nepoštenih odredbi, te ugovor ostaje na snazi ako može opstati bez nepoštene ugovorne odredbe. Međutim, nacionalni zakoni koji dopuštaju sudu da izmijeni ugovor u odnosu na nepoštene odredbe u suprotnosti su sa dosegom zaštite predviđene čl. 6. st. 1. Direktive 93/13/EEZ.

NEMZETI FOGYASZTÓVÉDELMI HATÓSÁG

protiv

INVITEL TÁVKÖZLÉSI ZRT.

C-472/10

Presuda od 26. travnja 2012.

KLJUČNE RIJEČI

Zahtjev za prethodnu odluku - Direktiva 93/13/EEZ - potrošački ugovori - nepoštene ugovorne odredbe - jednostrana izmjena ugovora od strane prodavatelja ili dobavljača - tužbe za zaštitu kolektivnih interesa potrošača - pravni učinci proglašenja ništetnosti ugovorne odredbe

SAŽETAK ODLUKE

Direktiva 93/13/EEZ predviđa da potrošači nisu vezani nepoštenom odredbom u ugovoru sklopljenim s prodavateljem ili pružateljem usluga, a u prilogu sadrži netaksativnu listu primjera nepoštenih ugovornih odredbi, tzv. sivu listu.

U postupku kolektivne zaštite potrošača pred mađarskim sudom pokrenutom protiv telekomunikacijskog operatera, spor se vodio oko pitanja nepoštenosti ugovorne odredbe sadržane u općim uvjetima poslovanja teleoperatera koja se odnosi na dodatno zaračunavanje naknada s obzirom na način plaćanja usluge operateru, a koju naknadu je teleoperater naknadno, jednostrano uveo.

Mađarski sud koji je u ovom sporu odlučivao, uputio je Sudu zahtjev za prethodnu odluku koja se u bitnom svodi na pitanje jesu li potrošači koji su sklopili ugovor s operaterom vezani odlukom iz kolektivnog spora, iako nisu sudjelovali u tom postupku. Također, pitanje je postavljeno i u odnosu na ocjenu nepoštenosti odredbe u općim uvjetima poslovanja mađarskog operatera koju je naknadno jednostrano donio bez navođenja razloga za to i bez jasnih parametara za određivanje tih naknada.

U odnosu na potonje, Sud je naveo da nacionalni sud treba prosuditi je li pobijana ugovorna odredba nepoštena u smislu kriterija navedenih u Direktivi 93/13/EEZ (čl. 3. st. 1. i 3.), pri čemu treba ocijeniti

ne samo pobijanu odredbu, već i sadržaj općih uvjeta ugovora u cijelosti, uzimajući u obzir i odredbe nacionalnog zakonodavstva koje se mogu primijeniti u odnosu na prava i obveze ugovornih strana u slučaju da se ne primjenjuju opći uvjeti poslovanja, te tako procijeniti je li pobijana odredba o plaćanju naknade za pruženu uslugu jasna i razumljiva, vodeći računa i o tome ima li potrošač pravo na raskid ugovora.

Dakle, Sud je uputio nacionalni sud da treba ocijeniti poštenost pobijane standardne odredbe ugovora prema testu navedenom u Direktivi 93/13, s naglaskom da je potrebno razmotriti jesu li razlozi za izmjenu i metoda izmjene cijene dovedeni u vezu s pruženom uslugom i predloženi na jasan i nedvosmislen način tako da potrošač ima mogućnost predvidjeti moguće izmjene cijene, te je ključno, procijeniti ima li potrošač pravo na raskid ugovora.

U odnosu na temeljno pitanje pravnih posljedica odluke donijete u postupku kolektivne zaštite potrošača, odnosno ima li utvrđenje nepoštenom i ništetnom pojedine odredbe *erga omnes* učinak, Sud je naveo da su odredbe nacionalnog zakonodavstva koje proširuje učinak presude u kolektivnom sporu u skladu s Direktivom 93/13/EEZ (čl. 6 st. 1 i čl. 7 st. 1. i 2.). To dakle znači da, kada je u sporu kolektivne zaštite potrošača pojedina ugovorna odredba, pa tako i ona sadržana u općim uvjetima ugovora, utvrđena nepoštenom i ništetnom, tada takva odredba ne obvezuje sve (ostale) potrošače koji su sklopili ugovor uz iste opće uvjete ugovora prodavatelja ili pružatelja usluga.

ODLUKA SUDA

Država članica može propisati da nepošteni uvjet ugovora koji je bio proglašen ništavim u okviru tužbe koju je u javnom interesu protiv prodavača ili dobavljača podnijelo tijelo nadležno za sigurnost potrošača ne obvezuje potrošače koji su s tim prodavačem ili dobavljačem sklopili ugovor za koji vrijede isti uvjeti poslovanja.

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

BB-EU-2015-003

RWE VERTRIEB AG

protiv

VERBRAUCHERZENTRALE NORDRHEIN-WESTFALEN EV.

C-92/11

Presuda od 21. ožujka 2013.

KLJUČNE RIJEČI

Zahtjev za prethodnu odluku - Direktiva 2003/55/EZ - unutarnje tržište prirodnog plina-Direktiva 93/13/EEZ - ugovori sklopljeni između dobavljača i potrošača - Opći uvjeti poslovanja - nepoštena odredbe - jednostrana izmjena cijene usluge od strane dobavljača - primjena prisilnih nacionalnih propisa u odnosu na drugu kategoriju potrošača - obveza korištenja jasnih i razumljivih izraza te transparentnosti

SAŽETAK ODLUKE

Njemačko trgovačko društvo za dobavu prirodnog plina sklopilo je s potrošačima ugovore o opskrbi prirodnim plinom po načelu slobode ugovaranja (ugovor s posebnom tarifom), s time da je prema njemačkom zakonodavstvu općenito obavezan s potrošačima sklopiti ugovor o opskrbi plinom (ugovor s općom tarifom). U tim posebnim ugovorima, unijete su odredbe općih uvjeta propisane zakonom za ugovore s općom tarifom kojima je dobavljaču plina dana mogućnost izmjene cijene prirodnog plina bez navođenja razloga za izmjenu, uvjeta ili opsega tih izmjena, s time da potrošač treba biti obaviješten o izmjeni cijene i imati mogućnost raskida ugovora. Pri tome, odredbe o promjenama cijena plina iz općih uvjeta umetnutih u te ugovore su upućivale na nacionalno zakonodavstvo koje uređuje ugovore o univerzalnoj opskrbi, a koje nije govorilo ništa o okolnostima pod kojima se može dopustiti promjena cijene. Njemački distributer je u razdoblju od više od 2 godine povišio cijenu plina u četiri navrata, a u to vrijeme potrošači nisu imali mogućnost promijeniti dobavljača plina. Stoga je u sudskom postupku potrošačima naknađen iznos od 16.128,63 EUR-a s kamatama, a njemački dobavljač podnosi pravne lijekove na odluku njemačkog suda. Povodom odlučivanja o pravnom lijeku, Federalni sud upućuje zahtjev za prethodnu odluku Sudu i postavlja dva pitanja.

Ponajprije, postavlja se pitanje (ne)primjene Direktive 93/13 u slučaju da se ugovor sklopljen po načelu autonomije stranaka poziva na opće uvjete propisane zakonom za drugu kategoriju ugovora. Također, Sud je trebao pojasniti značenje zahtjeva transparentnosti iz Direktive 93/13 u vezi s Direktivom 2003/55 u odnosu na pitanje razloga i načina promjene cijene plina.

U odnosu na razlog zbog kojeg su iz područja primjene Direktive 93/13 isključeni ugovorni uvjeti koji sadrže odredbe nacionalnog zakonodavstva koje uređuju određenu vrstu ugovora, Sud je naveo da je opravdano pretpostaviti da je kod tih ugovora nacionalni zakonodavac uspostavio ravnotežu između prava i obveza ugovornih strana.

Međutim, taj izuzetak ne može se primijeniti u slučaju kada se neki drugi ugovor poziva na takve uvjete i u sadržaj ugovora unosi nacionalne odredbe koje uređuju točno određenu vrstu ugovora jer bi sustav zaštite potrošača prema Direktivi 93/13 bio doveden u pitanje. U suprotnom, dobavljač bi imao mogućnost izbjeći ocjenu poštenosti ugovornih odredbi o kojima se nije pojedinačno pregovaralo, a postavlja se i pitanje je li uspostavljena ravnoteža između prava i obveza ugovornih strana što je bila intencija zakonodavca u odnosu na reguliranje prava i obveza ugovornih strana u pojedinim ugovorima.

Nadalje, Sud je ukazao na primjereno mjerilo kojim se treba rukovoditi prilikom ocjene nepoštenosti ugovornih odredbi na način da ugovor na transparentan način određuje razlog i način promjene pojedinih naknada, konkretno cijene plina. Tako potrošač ima mogućnost da na temelju jasnog i razumljivog mjerila predvidi promjene koje mogu nastati u odnosu na te troškove. Pored toga, Sud je zauzeo stajalište da je za procjenu toga jesu li takvi standardni ugovorni uvjeti poštteni bitno razmotriti i pravo na raskid ugovora.

Sud je naveo da je nacionalni sud dužan ocijeniti poštenost standardnih uvjeta, s time da je ukazao da obveza obavješćavanja potrošača o razlogu i načinu promjene tih troškova i njegovom pravu na raskid ugovora nije ispunjena time što se u općim uvjetima samo upućuje na zakonodavstvo koje uređuje prava i obveze strana, već je potrebno da je dobavljač prije sklapanja ugovora obavijestio potrošača o sadržaju predmetnih odredbi i pravima koja proizlaze iz tih odredbi. Dakle, samo upućivanje na odredbe ugovora vraćanjem na odredbe nacionalnog zakonodavstva bez daljnjeg pojašnjenja njihovog sadržaja nije u skladu sa zahtjevom transparentnosti sadržanim u člancima 3. i 5. Direktive 93/13 u vezi s člankom 3. stavkom 3. Direktive 2003/55.

ODLUKA SUDA

Odredba općih uvjeta ugovora koja se poziva na opće uvjete propisane zakonom za drugu vrstu ugovora podliježe testu poštenosti prema Direktivi 93/13/EEZ, a nacionalni sud je dužan u konkretnom slučaju ocijeniti je li standardna odredba ugovora koja dobavljaču omogućuje da jednostrano povisuje cijenu plina u skladu s načelom dobre vjere, ravnoteže prava i obveza ugovornih strana te zahtjevom transparentnosti.

ÁRPADKÁSLER, HAJNALKAKÁSLERNÉRÁBAI

protiv

OTP JELZÁLOGBANKZRT

C-26/13

Presuda od 30. travnja 2014.

KLJUČNE RIJEČI

Zahtjev za prethodnu odluku – Direktiva 93/13/EEZ – Nepoštene odredbe u ugovorima sklopljenim između poslovnog subjekta i potrošača – Članak 4. st. 2. i čl. 6. st. 1. – Ocjena nepoštenog karaktera ugovornih odredbi – Izuzimanje odredbi koje se odnose na glavni predmet ugovora ili primjernost cijene ili naknade pod uvjetom da su te odredbe jasno i razumljivo sastavljene – Ugovor o potrošačkom kreditu u stranoj valuti – Ugovorne odredbe u vezi s tečajem – Razlika između kupovnog tečaja, mjerodavnog za isplatu i prodajnog tečaja, mjerodavnog za otplatu kredita – Ovlasti nacionalnog suda u slučaju kada utvrdi da je neka odredba nepoštena – Zamjena nepoštenih ugovornih odredbi dispozitivnom odredbom nacionalnog prava – Dopustivost

SAŽETAK ODLUKE

Zahtjev za prethodnu odluku u ovom predmetu odnosi se na tumačenje čl. 4. st. 2. i čl. 6. st. 1. Direktive 93/13 prema kojim je moguće ocjenjivanje nepoštenosti odredbi koje definiraju glavni predmet ugovora i primjerenost cijene i naknade, s jedne strane i isporučene robe ili usluge, s druge strane, ako te odredbe nisu jasno i razumljivo sastavljene.

Pred mađarskim sudom vođen je spor između korisnika kredita i banke vezano uz ocjenu nepoštenom ugovorne odredbe o tečaju mjerodavnog za otplatu kredita izraženog u stranoj valuti (CHF). Naime, korisnici kredita su podnijeli tužbu zbog toga što je banka dopuštala obračun dospjelih mjesečnih rata kredita na temelju prodajnog tečaja banke za stranu valutu, dok je s druge strane kredit isplaćen po kupovnom tečaju banke za istu valutu. Korisnici kredita su uspjeli u prvom i drugom stupnju, a sud drugog stupnja posebno se očitovao na okolnost da banka klijentima nije stavila na raspolaganje devize te da je iznos mjesečne rate u mađarskim forintama vezala za važeći

tečaj švicarskog franka, a da banka korisnicima kredita nije pružala financijsku uslugu vezano za kupnju ili prodaju deviza, pa nije ni bilo razloga da se primjenjuje drugi devizni tečaj od onoga koji je primijenio prilikom isplate kredita kao eventualna naknada za pružanje takve usluge. Također, ocijenjeno je da takva odredba nije jasna ni razumljiva jer ne sadrži obrazloženje za razliku u obračunu kredita kada je riječ o isplati.

U postupku revizije mađarski sud uputio je zahtjev za prethodnu odluku te je najprije postavljeno pitanje u odnosu na tumačenje odredbe čl. 4. st. 2. Direktive 93/13, da li se sporna odredba o primjeni prodajnog tečaja za otplatu kredita odnosi na glavni predmet ugovora odnosno odnosu između kvalitete i cijene činidbe.

Sud je na postavljeno pitanje odgovorio navodeći da se izraz glavni predmet ugovora odnosi na odredbu ugovora o kreditu u stranoj valuti, sklopljenog između poslovnog subjekta i potrošača, poput sporne odredbe o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo, prema kojoj se prodajni tečaj za tu valutu primjenjuje na obračun rata otplate kredita samo ako se utvrdi da ta odredba predstavlja bitnu činidbu tog ugovora koja ga kao takva bitno određuje. Navedeno je dužan ocijeniti nacionalni sud s obzirom na narav, opću strukturu i odredbe ugovora kao i činjenični i pravni kontekst te odredbe. U odnosu na pitanje da li se sporna odredba odnosi na pitanje omjera kvalitete i cijene činidbe, Sud je naveo se ne može smatrati da takva odredba, zbog toga što sadrži novčanu obvezu potrošača za plaćanje iznosa koji proizlaze iz razlike između prodajnog i kupovnog tečaja strane valute u sklopu otplate kredita, sadrži naknadu koja kao protučinidba za činidbu davatelja kredita ne bi bila podložna testu poštenosti na temelju članka 4. stavka 2. Direktive 93/13.

Naime, Sud je ukazao da odredba čl. 4. st. 2. Direktive 93/13 predviđa iznimku od mehanizma ocjene nepoštenih odredbi pa se ta odredba mora usko tumačiti, a ponajprije se to odnosi na glavni predmet ugovora. Svakako da ocjenu o tome daje nacionalni sud, međutim Sud navodi kriterije koje nacionalni sudac treba imati u vidu prilikom ispitivanja ugovorne odredbe s obzirom na odredbe Direktive 93/13. Pri tome navodi da prema čl. 3. st. 1. Direktive i dvanaestoj uvodnoj izjavi, ugovorne odredbe o kojima se pojedinačno pregovaralo u pravilu nisu obuhvaćene područjem primjene te direktive, a prema odredbi čl. 4. st. 2. Direktive 93/13 pod ugovornim odredbama koje su obuhvaćene pojmom „glavnog predmeta ugovora“ treba razumjeti one odredbe koje utvrđuju bitne činidbe tog ugovora koje ga određuju kao takvog. Nacionalni sud stoga treba ocijeniti je li odredba kojom se određuje važeći tečaj za mjesečne rate bitan dio činidbe dužnika otplate rata kredita. Nadalje, Sud ukazuje da ispitivanje nepoštenosti sporne odredbe ne može biti isključeno ni zbog toga što se ta odredba odnosi na primjerenost cijene i kvalitete budući da u ugovoru nije predviđeno da banka pruža uslugu zamjene deviza za koju bi se u tom slučaju trebala platiti naknada, pa financijski teret korisnika kredita koji proizlazi iz razlike tečaja se ne može tretirati kao protučinidba za pruženu uslugu.

Sljedeće pitanje u odnosu na tumačenje odredbe čl. 4 st. 2 Direktive 93/13 odnosi se na način ocjenjivanja kada je pojedina ugovorna odredba jasno i razumljivo sastavljena , tj. je li dostatno da konkretna odredba potrošaču bude gramatički jasna i razumljiva ili da su potrošaču također jasni i razumljivi ekonomski razlozi koji se nalaze u pozadini primjene te ugovorne odredbe kao i odnos između te odredbe i ostalih odredbi ugovora, Sud ukazuje da konkretna odredba potrošaču treba biti ne samo gramatički razumljiva, već u ugovoru treba biti prikazano funkcioniranje konkretnog

mehanizma konverzije u stranu valutu na koji se poziva navedena odredba kao i odnos između tog mehanizma i mehanizma propisanog drugim odredbama koje se tiču isplate kredita, tako da potrošač na temelju točnih i razumljivih kriterija bude u stanju procijeniti ekonomske posljedice koje iz toga za njega proizlaze.

Dakle, Sud je zaključio da kada je riječ o ugovornoj odredbi prema kojoj poslovni subjekt može obračunati razinu mjesečnih rata otplate koje mu duguje potrošač na temelju važećeg prodajnog tečaja tog poslovnog subjekta za stranu valutu te se time povećavaju troškovi financijske usluge na teret potrošača, tada treba razmotriti čl. 3. i 5. Direktive 93/13 te točke 1. podtočka (j) i (l) i točke 2. podtočka (b) i (d) Priloga toj direktivi koje predviđaju da je za poštovanje obveze transparentnosti od bitne važnosti činjenica jesu li u ugovoru o kreditu na transparentan način objašnjeni razlog i pojedinosti mehanizma zamjene u stranu valutu kao i odnos tog mehanizma s mehanizmom koji se nalazi u drugim odredbama o isplati kredita, tako da potrošač na temelju točnih i razumljivih kriterija može predvidjeti ekonomske posljedice koje iz toga za njega proizlaze.

Konačno, treće pitanje se svodi na tumačenje čl. 6. stavak 1. Direktive 93/13 na način da se u situaciji kao što je ona u glavnom postupku, u kojoj se ugovor sklopljen između poslovnog subjekta i potrošača ne može održati na snazi nakon uklanjanja nepoštene odredbe, a koja odredba se protivi nacionalnom propisu prema kojem nacionalni sudac može otkloniti ništetnost te odredbe zamjenjujući je dispozitivnom odredbom nacionalnog prava.

Ovdje je Sud naveo da članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da se u situaciji kao što je ona u glavnom postupku te kada ugovor sklopljen između poslovnog subjekta i potrošača ne može opstati nakon uklanjanja nepoštene odredbe, ta odredba se ne protivi pravilu nacionalnog prava prema kojem nacionalni sudac može otkloniti ništetnost te odredbe zamjenjujući je dispozitivnom odredbom nacionalnog prava. Ovakvo postupanje bilo bi opravdano u konkretnom slučaju te je zamjena nepoštene odredbe ugovora dispozitivnom odredbom nacionalnog prava u skladu s člankom 6. stavkom 1. Direktive 93/13, s obzirom na to da prema ustaljenoj sudskoj praksi navedena odredba ima za cilj zamijeniti ugovorom utvrđenu formalnu ravnotežu između prava i obveza ugovornih strana stvarnom ravnotežom kojom se ponovno uspostavlja jednakost stranaka, a nema za cilj učiniti sve ugovore s nepoštenim klauzulama ništetnima. Kada to ne bi bilo dopušteno, tada bi sudac morao ugovor utvrditi ništetnim, a potrošač bi mogao biti izložen osobito štetnim posljedicama te bi bila ugrožena preventivna funkcija utvrđivanja takvog ugovora ništetnim.

ODLUKA SUDA

1. Članak 4. stavak 2. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima treba tumačiti na sljedeći način:

– izraz „glavni predmet ugovora“ odnosi se na odredbu ugovora o kreditu u stranoj valuti, sklopljenog između poslovnog subjekta i potrošača, poput odredbe u glavnom postupku, o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo, na temelju koje se prodajni tečaj za tu valutu primjenjuje na obračun rata otplate kredita samo ako se utvrdi da ta odredba predstavlja bitnu činidbu tog ugovora koja ga

kao takva bitno određuje, što je sud koji je uputio zahtjev dužan provjeriti s obzirom na narav, opću strukturu i odredbe ugovora kao i činjenični i pravni kontekst te odredbe;

– ne može se smatrati da takva odredba, zbog toga što sadrži novčanu obvezu potrošača za plaćanje iznosâ koji proizlaze iz razlike između prodajnog i kupovnog tečaja strane valute u sklopu otplate kredita, sadrži „naknadu“ koja kao protučinidba za činidbu davatelja kredita ne bi podlijevala procjeni nepoštenosti na temelju članka 4. stavka 2. Direktive 93/13.

2. Članak 4. stavak 2. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da, kada je riječ o ugovornoj odredbi kao što je ona u glavnom postupku, zahtjev prema kojem ugovorna odredba mora biti jasno i razumljivo sastavljena podrazumijeva obvezu ne samo da konkretna odredba potrošaču bude gramatički razumljiva nego i da ugovor razvidno izloži funkcioniranje konkretnog mehanizma konverzije u stranu valutu na koji se poziva dotična odredba kao i odnos između tog mehanizma i mehanizma propisanog drugim odredbama koje se tiču isplate kredita, tako da potrošač na temelju točnih i razumljivih kriterija bude u stanju procijeniti ekonomske posljedice koje iz toga za njega proizlaze.

3. Članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da se u situaciji kao što je ona u glavnom postupku, u kojoj se ugovor sklopljen između poslovnog subjekta i potrošača ne može održati na snazi nakon uklanjanja nepoštene odredbe, ta odredba ne protivi pravilu nacionalnog prava prema kojem nacionalni sudac može otkloniti ništetnost te odredbe zamjenjujući je dispozitivnom odredbom nacionalnog prava.

JANA PERENIČOVÁ I VLADISLAV PERENIČ

protiv

SOS FINANC SPOL. S R. O.

C-453/10

Presuda od 15. ožujka 2012. godine

KLJUČNE RIJEČI

Zaštita potrošača-Ugovori o potrošačkom kreditiranju-Netočno navedena stopa godišnje kamatne stope-Utjecaj nepoštene poslovne prakse i nepoštenih odredbi na valjanost cijelog ugovora

SAŽETAK ODLUKE**Činjenice predmeta**

Zahtjev za prethodnu odluku u ovom postupku odnosi se na tumačenje odredbe čl. 6. st. 1. Direktive 93/13/EEZ, odredbi Direktive 2005/29/EC o nepoštenoj poslovnoj praksi kao i učinak primjene tih odredbi u odnosu na Direktivu 93/13.

U postupku pred slovačkim sudom zajmoprimci su pobijali ugovor o zajmu sklopljen s nebankarskom institucijom tražeći da se isti utvrdi ništavim. Radilo se o standardnom ugovoru zajmodavca kojim je odobren iznos od 4.969,00 EUR, te se zajam vraća u 32 obroka u iznosu od po 199 EUR, dok je 33. obrok jednak iznosu pozajmljene glavnice, tako da ukupni iznos koji se na kraju vraća zajmodavcu iznosi 11.352,00 EUR. Nadalje, u ugovoru o zajmu je navedena godišnja kamatna stopa od 48,63%, dok je slovački sud utvrdio da ona stvarno iznosi 58,76 %. Konačno, sud smatra da taj ugovor sadrži nekoliko odredbi na štetu zajmoprimaca te da bi ugovor u cijelosti bio ništav zbog nekoliko odredbi koje su ocijenjene nepoštenima, kao i da je proglašenje ugovora ništavim u cijelosti povoljnije za potrošača jer u tom slučaju plaća znatno nižu zateznu kamatu od 9%.

Pitanja upućena Sudu su slijedeća; 1. je li moguće zaključiti da je potrošački ugovor, u kojem se nalaze nepoštene ugovorne odredbe u cjelini neobvezujući za potrošača, ako je to pogodnije za potrošača, i

2. je li moguće ustvrditi da je u slučaju da dobavljač u ugovoru navodi nižu godišnju kamatnu stopu od stvarne, moguće smatrati takav postupak dobavljača prema potrošaču nepoštenom poslovnom praksom? Ako se utvrdi da je riječ o nepoštenoj poslovnoj praksi, dopušta li Direktiva 2005/29/EZ bilo kakav učinak na valjanost ugovora o kreditu i na ostvarenje ciljeva iz članka 4. stavka 1. i članka 6. stavka 1. Direktive 93/13, ako je nevaljanost ugovora pogodnija za potrošača?

Pravo

U odnosu na prvo pitanje, Sud je ukazao na odredbu čl. 6. st. 1. Direktive 93/13 prema kojoj ugovor koji sadrži nepoštene odredbe obvezuje stranke ako može opstati bez tih odredbi te za ocjenu može li ugovor nastaviti važiti za ugovorne strane, izuzev nepoštenih odredbi u njemu, ne treba biti odlučna situacija jedne ugovorne strane, konkretno potrošača te jedini kriterij za ništetnost tog ugovora. Ovu odredbu Direktive potrebno je stoga objektivno tumačiti radi osiguranja pravne sigurnosti i nesmetanog djelovanja na tržištu. Slijedom toga, kada nacionalni sud prosuđuje može li ugovor nastaviti važiti za ugovorne strane, ne može se rukovoditi kao jedinim kriterijem okolnošću da je za potrošača povoljnije proglasiti ugovor ništavim.

Dakle, čl. 6 st. 1 Direktive 93/13 se ne može tumačiti na način da sud koji odlučuje o ništavosti pojedinog ugovora uzima kao ključni kriterij okolnost što je ništavost ugovora u cijelosti povoljnija za potrošača. Nadalje, Direktiva 93/13 ne sprječava zakonodavstvo država članica da, u skladu s pravom Unije, donesu propise prema kojima će ugovor biti ništav ako sadrži jednu ili više nepoštenih odredbi te ako je time osigurana bolja zaštita potrošača.

U odnosu na drugo pitanje, Sud najprije ukazuje na široku definiciju poslovne prakse u Direktivi 2005/29 koja se primjenjuje na nepoštenu poslovnu praksu u B2C (business to consumer) ugovorima. U konkretnom slučaju, naznaka niže godišnje kamatne stope od stvarne može se smatrati zavaravajućom, a time i nepoštenom u slučaju da prosječni potrošač sklopi ugovor pouzdajući se u takvu odredbu i zbog toga i odluči ući u takvu transakciju. Takve okolnosti u svakom pojedinom slučaju mora ocijeniti nacionalni sud. Međutim, ocjena da se radi o nepoštenoj poslovnoj praksi ne utječe na valjanost ugovora u smislu čl. 6 st. 1 Direktive 93/13, već je to jedna od okolnosti koje nacionalni sud uzima u obzir prilikom ocjenjivanja valjanosti ugovora.

ODLUKA SUDA

Nacionalno zakonodavstvo može propisati da će potrošački ugovor biti ništav ako sadrži jednu ili više nepoštenih odredbi ako je time osigurana bolja zaštita potrošača jer prema čl. 6. st 1. Direktive 93/13 okolnost da je ništavost cijelog ugovora povoljnija za potrošača nije dostatna kao jedini razlog za proglašenje ugovora ništavim.

JUAN CARLOS SÁNCHEZ MORCILLO I MARÍA DEL CARMEN

ABRIL GARCÍA

protiv

BANCO BILBAO VIZCAYA ARGENTARIA SA

C-169/14

Presuda od 17. srpnja 2014. godine

KLJUČNE RIJEČI

Zahtjev za prethodnu odluku – Direktiva 93/13/EEZ – Članak 7. – Povelja Europske unije o temeljnim pravima – Članak 47. – Potrošački ugovori – Ugovor o hipotekarnom zajmu – Nepoštene odredbe – Ovršni postupak na temelju hipoteke – Pravo žalbe

SAŽETAK ODLUKE

Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje čl. 7. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. godine o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (u daljnjem tekstu: Direktiva 93/13), kao i čl. 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja). Zahtjev je upućen u okviru spora između J. C. Sáncheza Morcilla i M. C. Abril Garcíje, protiv Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (u daljnjem tekstu: Banco Bilbao), povodom njihovog prigovora na ovršni postupak na temelju hipoteke na njihovom stanu.

U konkretnom sporu, tužitelji su 9. lipnja 2003. godine potpisali javnobilježnički akt o zajmu s Banco Bilbao u iznosu od 300.500,00 EUR-a s hipotekarnim jamstvom na svojem stanu, kojeg su se u mjesečnim anuitetima obvezali vratiti do 2038. godine. U slučaju da dužnici uredno ne izvršavaju obvezu plaćanja, Banco Bilbao ovlaštena je potraživati povrat cjelokupnog zajma, a ugovorena je i zatezna kamata po stopi od 19 % godišnje, iako zatezna kamata u Španjolskoj iznosi 4 % godišnje. Kako tužitelji nisu ispunjavali obvezu plaćanja mjesečnih rata, Banco Bilbao je 15. travnja 2011. zatražila plaćanje cjelokupnog zajma te redovnih i zateznih kamata, kao i prisilnu prodaju nekretnine opterećene hipotekom u svoju korist. Tužitelji su podnijeli prigovor protiv ovrhe koji je odbijen

19. lipnja 2013. odlukom suda prvog stupnja u Castellónu, nakon čega su izjavili žalbu Audiencia Provincial de Castellón (regionalnom sudu u Castellónu). Nacionalni sud izražava sumnju u prikladnost nacionalnog propisa prema kojem se dopušta podnošenje žalbe na odluku, koja usvajajući dužnikov prigovor, okončava postupak ovrhe na temelju hipoteke, dok dužniku čiji je prigovor odbijen ne dopušta podnošenje žalbe na odluku prvog stupnja kojom se nalaže nastavak ovršnog postupka. Nadalje, navodi da bi dopuštanje podnošenja žalbe dužnicima moglo biti tim više odlučujuće jer bi se neke odredbe ugovora o zajmu koji je predmet glavnog postupka mogle smatrati „nepoštenima“ u smislu čl. 3. st. 1. Direktive 93/13.

Nacionalni sud uputio je Sudu slijedeća prethodna pitanja:

1) Protivi li se čl. 7. st. 1. Direktive 93/13, koji državama članicama nameće obvezu osiguravanja postojanja primjerenih i djelotvornih sredstava u interesu potrošača za sprječavanje stalnog korištenja nepoštenih odredaba, postupovnoj odredbi kao što je čl. 695. st. 4. LEC-a, koja, što se tiče prava na pravni lijek protiv odluke o prigovoru protiv ovrhe na imovini opterećenoj hipotekom ili založnim pravom, dopušta žalbu samo na rješenje kojim se odlučuje okončati postupak ili ne primijeniti nepoštenu klauzulu te isključuje žalbu u drugim slučajevima, što za neposrednu posljedicu ima to da, iako se ovrhovoditelj može žaliti kada je usvojen ovršenikov prigovor na ovrhu i kada je odlučeno okončati postupak ili ne primijeniti nepoštenu klauzulu, ovršenik potrošač ne može podnijeti žalbu kada je njegov prigovor odbijen?

2) U području primjene propisa Unije u pitanjima zaštite potrošača sadržanih u Direktivi 93/13, protive li se načela prava na djelotvornu sudsku zaštitu i na pravični postupak te ravnopravnosti stranaka, uspostavljena čl. 47. Povelje, odredbi nacionalnog prava kao što je čl. 695. st. 4. LEC-a, koja, što se tiče prava na pravni lijek protiv odluke o prigovoru protiv ovrhe na imovini opterećenoj hipotekom ili založnim pravom, dopušta žalbu samo na rješenje kojim se odlučuje okončati postupak ili ne primijeniti nepoštenu klauzulu te isključuje žalbu u drugim slučajevima, što za neposrednu posljedicu ima to da, iako se ovrhovoditelj može žaliti kada je usvojen prigovor ovršenika i kada je odlučeno okončati postupak ili ne primijeniti nepoštenu klauzulu, ovršenik ne može podnijeti žalbu kada je njegov prigovor odbijen?

Odgovarajući na postavljena prethodna pitanja, Sud prije svega podsjeća da Direktiva 93/13 počiva na ideji da se potrošač nalazi u slabijem položaju u odnosu na prodavatelja ili pružatelja što se tiče pregovaračke snage i razine informacija, zbog čega u čl. 6. st. 1. predviđa da nepoštene odredbe nisu obvezujuće za potrošača. U tom kontekstu nacionalni sud dužan je po službenoj dužnosti procijeniti nepošteni karakter ugovorne odredbe koja ulazi u područje primjene Direktive 93/13 i time ispraviti neravnotežu između potrošača i prodavatelja ili pružatelja, i to čim raspolaže potrebnim pravnim i činjeničnim elementima. Podsjeća i da Direktivu 93/13 treba tumačiti na način da se protivi propisu države članice koji sucu kojem je podnesen zahtjev za platni nalog ne dopušta da po službenoj dužnosti, *in limine litis* ili u kojem drugom trenutku postupka i onda kada raspolaže potrebnim pravnim i činjeničnim elementima, ispita nepošteni karakter odredbe o zateznim kamatama u potrošačkim ugovorima, i kada potrošač nije iznio prigovor (presuda *Banco Español de Crédito*), ili pak u postupku hipotekarne ovrhe ne predviđa razloge za prigovor koji se temelje na nepoštenom karakteru ugovorne odredbe koja čini temelj naloga za izvršenje (presuda *Aziz*), odnosno ne

omogućuje sudu procjenu nepoštenog karaktera ugovorne odredbe iz koje proizlazi potraživani dug, bilo po službenoj dužnosti ili na zahtjev potrošača, kao ni donošenje privremenih mjera, među kojima osobito odgodu ovrhe, kada je nametanje tih mjera potrebno radi osiguranja potpune učinkovitosti konačne odluke suda pred kojim se vodi odgovarajući postupak o meritumu, nadležnog za ispitivanje nepoštenog karaktera te odredbe (odluke u slučajevima *Banco Popular Español* i *Banco de Valencia*).

U konkretnom slučaju, Sud podsjeća da je prema nacionalnom propisu žalba moguća samo u slučaju kada je prigovor ocijenjen osnovanim, što znači da prodavatelj ili pružatelj usluga raspolaže pravom žalbe protiv odluke koja mu ne ide u korist, dok u slučaju odbijanja prigovora potrošač nema tu mogućnost. Iako postupak žalbe protiv odluke o legitimitetu ugovorne odredbe koji su dopušteni u postupku hipotekarne ovrhe potpada pod unutarnji pravni poredak država članica, Sud naglašava da taj postupak mora odgovarati dvostrukom uvjetu, da ne budu nepovoljniji od onog koji uređuju slične situacije podvrgnute nacionalnom pravu (načelo ekvivalentnosti) i da ne čini nemogućim ili iznimno teškim ostvarivanje prava dodijeljenih potrošačima pravom Unije (načelo učinkovitosti). Sud je stava kako je načelo ekvivalentnosti u konkretnom slučaju održano, no da je narušeno načelo učinkovitosti. Podsjeća da je obveza država članica osigurati učinkovitost prava stranaka na temelju Direktive 93/13 protiv korištenja nepoštenih odredbi, što vrijedi kako u području određivanja sudova nadležnih za tužbe utemeljene na pravu Unije, tako i što se tiče utvrđivanja postupovnih pravila vezanih za takve tužbe. Podsjeća i da prema pravu Unije načelo učinkovite sudske zaštite obuhvaća pravo na pristup samo jednom sudu, a ne dvostrukoj sudskoj instanci, pa činjenica što potrošač raspolaže pravom žalbe u postupku ovrhe na temelju hipoteke samo pred jednim sudom gdje može istaknuti svoja prava koja ima na temelju Direktive 93/13, nije sama po sebi protivna pravu Unije.

Međutim, Sud ukazuje da prema španjolskim postupovnim pravilima proizvođač ili pružatelj može pokrenuti ovrhu na temelju hipoteke koja se provodi na nekretnini koja služi osnovnoj potrebi potrošača, odnosno služi mu za stanovanje, na temelju javnobilježničkog akta s ovršnom snagom, a da taj akt ne mora biti predmet sudskog nadzora radi zaustavljanja eventualno nepoštenog karaktera jedne njegove odredbe ili više njih. Takav privilegij prema stavu Suda čini još potrebnijom mogućnost potrošača da u svojstvu ovršenika uživa djelotvornu sudsku zaštitu. Španjolski sud s druge strane, po službenoj dužnosti ne mora ispitivati eventualni nepošteni karakter ugovornih odredaba koje su temelj zahtjeva jer je taj nadzor fakultativan. Osim toga, španjolski postupak u području ovrhe hipotekarnih tražbina karakterizira činjenica da, čim je pokrenuta ovrha, svaki drugi postupak koji bi potrošač mogao pokrenuti, uključujući onaj radi osporavanja naloga za izvršenje, dospijea, sigurnosti, ispunjenja ili iznosa duga, čini predmet samostalnog postupka i zasebne odluke, a da ni jedno ni drugo ne može za posljedicu imati odgodu ili obustavu ovršnog postupka u tijeku, osim u slučaju da navedeni potrošač preventivno zatraži zabilježbu tužbe za poništenje hipoteke. Uzimajući u obzir te značajke, u slučaju odbijanja potrošačeva prigovora protiv ovrhe na njegovoj nekretnini, španjolski postupak razmatran u cijelosti, izlaže potrošača i njegovu obitelj riziku da izgube stan nakon prisilne prodaje, dok ovršni sudac eventualno obavlja, u najboljem slučaju, brzu provjeru valjanosti ugovornih odredaba na kojima prodavatelj ili pružatelj usluga temelji svoj zahtjev. Zaštita koju potrošač u svojstvu ovršenika može prema potrebi izvesti iz različitog sudskog nadzora u okviru postupka o meritumu pokrenutog usporedno s ovršnim postupkom ne može ublažiti taj rizik, s obzirom na to da, ako taj nadzor otkrije postojanje nepoštenih odredbi, potrošač neće dobiti povrat u

prijašnje stanje koje je postojalo prije ovrhe na nekretnini opterećenoj hipotekom, već u najboljem slučaju odštetu. Odštetni karakter eventualno dosuđene naknade štete, Sud navodi, potrošaču pruža nepotpunu i nedostatnu zaštitu. Ona prema Sudu ne predstavlja ni primjereno ni djelotvorno sredstvo u smislu čl. 7. st. 1. Direktive 93/13, koje bi prekinulo korištenje odredbe koja je ocijenjena nepoštenom.

Podsjeća i na činjenicu što se ovrhovoditelju pruža pravo žalbe na odluku kojom se nalaže odgoda ovrhe ili nepoštena odredba proglašava neprimjenjivom, dok se u isto vrijeme potrošaču ne omogućava korištenje pravom žalbe protiv odluka o odbijanju prigovora protiv ovrhe. Stoga zaključuje, da iz svega navedenog jasno proizlazi da odvijanje postupka prigovora protiv ovrhe predviđenog čl. 695. LEC-a, pred nacionalnim sudom stavlja potrošača u svojstvu ovršenika u slabiji položaj u odnosu na prodavatelja ili pružatelja usluga kao ovrhovoditelja, u pogledu sudske zaštite prava na koju se potrošač ima pravo pozvati na temelju Direktive 93/13 protiv korištenja nepoštenih odredaba. U tim okolnostima utvrđuje da predmetni postupovni sustav dovodi u opasnost ostvarivanje cilja iz Direktive 93/13. Naime, neravnoteža postupovnih sredstava koja su na raspolaganju potrošaču s jedne strane i prodavatelju ili pružatelju s druge strane, samo naglašava stvarnu neravnotežu koja postoji između stranaka. Podsjeća i da se takav postupovni sustav pokazao suprotnim praksi Suda prema kojoj specifične karakteristike sudskih postupaka koji se odvijaju u okviru nacionalnog prava između prodavatelja ili pružatelja usluga te potrošača, ne mogu biti element koji bi mogao utjecati na sudsku zaštitu koju potrošači trebaju uživati temeljem odredaba Direktive 93/13 (presuda *Aziz*). Stoga, uređenje postupka prigovora potrošača u ovrsi hipotekarnih tražbina, drži protivnim načelu jednakosti stranaka u postupku, naglašavajući da je riječ o načelu koje je sastavni dio načela djelotvorne sudske zaštite iz čl. 47. Povelje. Tako uređen nacionalni postupak pojačava nejednakost prodavatelja ili pružatelja usluga kao ovrhovoditelja, te potrošača kao ovršenika, i može nanijeti štetu djelotvornosti zaštite potrošača za kojom ide Direktiva 93/13.

ODLUKA SUDA

Članak 7. stavak 1. Direktive 93/13/EEZ Vijeća od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima, zajedno s člankom 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, treba tumačiti u smislu da se protiv sustava ovrhe kao što je onaj u glavnom postupku, koji predviđa da sudac koji odlučuje o meritumu ne može odgoditi postupak ovrhe hipotekarne tražbine, pri čemu može svojom konačnom odlukom, u najboljem slučaju, dodijeliti odštetu zbog štete koju je pretrpio potrošač, u mjeri u kojoj se potonji kao ovršenik ne može žaliti na odluku kojom se njegov prigovor na ovrhu odbija, dok se prodavatelj ili pružatelj usluga kao ovrhovoditelj, može koristiti žalbom protiv odluke kojom se postupak okončava ili se nepoštena odredba proglašava neprimjenjivom.

MARIA BUCURA

protiv

SC BANCPOST SA

C-348/14

Presuda od 9. srpnja 2015.

KLJUČNE RIJEČI:

Zahtjev za prethodnu odluku – Zaštita potrošača – Direktiva 87/102/EEZ – Članak 1(2)(a) – Potrošački kredit – Koncept "potrošača" – Direktiva 93/13/EEZ – Članci 2(b), 3 do 5 i 6(1) – Nepoštene ugovorne odredbe – Ispitivanje nacionalnog suda prema njegovoj ocijeni – "jasne i razumljive" odredbe – obavijesti koje je kreditor dužan dati

SAŽETAK ODLUKE

Gospodin C. zaključio je s Bancpost ugovor o kreditu koji se odnosi na korištenje kreditne kartice za iznos koji ne prelazi gornju granicu od 31.000 rumunjskih leja (RON) (približno 7 038 eura). Gospođa Bucura potpisala je ugovor kao sudužnik. Ugovor je sadržavao odredbe o naknadama za izdavanje kartice, godišnjoj naknadi za vođenje kartice, godišnjoj naknadi za vođenje dodatne kartice, naknadi za produljenje kartice, naknadi za zamjensku karticu, naknadi za promjenu PIN-a, naknadi za podizanje gotovine s bankomata i u poslovnica (vlastitim ili u drugim bankama u Rumunjskoj ili inozemstvu), naknadi za plaćanje robe i/ili usluga u inozemstvu ili Rumunjskoj, naknadi za izdavanje i slanje izvotka o stanju računa, naknadi za uvid u stanje računa na bankomatima, naknadi za kašnjenje u plaćanju, naknadi za prekoračenje kreditnog limita, naknadi za neopravdano odbijanje plaćanja, a iznosi tih naknada nisu bili navedeni u ugovoru. Odredba o godišnjoj kamati glasila je: „kamata na kredit obračunava se u odnosu na dnevno stanje računa, podijeljenog po stavkama (plaćanja, podizanje gotovine, troškovi i naknada) i dnevne kamatne stope za obračunsko razdoblje. Kamata se obračunava dnevno, u skladu sa sljedećom formulom: iznos dobiven množenjem svake stavke s dnevnog stanja računa s dnevnom kamatnom stopom koja se primjenjuje na određeni dan; dnevna kamatna stopa izračunava se kao omjer između godišnje stope i 360 dana”.

Sud pred kojim se vodio postupak povodom prigovora protiv prisilnog izvršenja, koje se temelji na ugovoru o potrošačkom kreditu u vezi s izdanom kreditnom karticom postavio je pitanja mora li nacionalni sud pred kojim se vodi postupak na temelju Direktive 93/13/EEZ, čim bude raspolagao za to potrebnim činjeničnim i pravnim elementima, ocijeniti, čak i po službenoj dužnosti, je li naknada predviđena predmetnim ugovorom nepoštena? Nadalje je postavio pitanje je li navedena ugovorna odredba o godišnjoj kamati sastavljena jasno i razumljivo u smislu članaka 3. i 4. Direktive 93/13/EEZ? Dopušta li nenavođenje iznosa naknade koja se plaća temeljem ugovora i uvrštavanje u ugovor načina izračuna kamata, bez navođenja njihovog iznosa, nacionalnom sudu – u skladu s odredbama Direktive Vijeća 87/102 od 22. prosinca 1986. o usklađivanju zakona i drugih propisa država članica koji se odnose na kreditiranje potrošača, kako je zadnje izmijenjena Direktivom 98/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 1998., i Direktive Vijeća 93/13/EEZ – da utvrdi da se zbog nenavođenja tih podataka u ugovoru o potrošačkom kreditu smatra da je predmetni kredit odobren bez naknada i kamata? Odnosi li se na sudužnika iz ugovora o potrošačkom kreditu pojam „potrošač“, kako je definiran odredbama članka 2. točke (a) Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima, i članka 1. stavka 2. točke (a) Direktive 87/102/EEZ? U slučaju potvrdnog odgovora na prethodno pitanje, je li načelo učinkovitosti prava dodijeljenih direktivama zadovoljeno kada je iznos kamate, naknada i troškova poznat jedino glavnom dužniku, putem mjesečnog izvotka o stanju računa ili stavljanjem obavijesti na oglasnu ploču u sjedištu banke?

U obrazloženju sud je u bitnom naveo da osoba koja je sudužnik djeluje izvan svoje poslovne, profesionalne djelatnosti, pa se smatra potrošačem. On je u sličnoj situaciji kao i glavni dužnik u odnosu na ugovorne obveze prema ugovoru koji su potpisali, pa i dužnik i sudužnik uživaju jednaku zaštitu prema ovim direktivama, osobito pravo dobiti obavijesti koje im omogućuju da procijene obujam ugovornih obveza.

Navodi, da nacionalni sud mora po službenoj dužnosti paziti na nepoštene ugovorne odredbe i u tu svrhu utvrđivati činjenice te je na nacionalnom sudu da prema utvrđenim činjeničnim i pravnim osnovama ocijeni nepoštenost određenih ugovornih odredbi. Dodaje da nacionalni sud nepoštenost ugovornih odredbi ne ocijenjuje na temelju objektivnih kriterija, već mora uzeti u obzir sve okolnosti prilikom sklapanja ugovora. Nacionalni sud procijenjuje i je li određena odredba "jasna i razumljiva", a koji zahtjev se postavlja jer se zaštita potrošača temelji na ideji inferiornosti potrošača u odnosu na trgovca prema informacijama kojima raspolaže, pa se zahtjev da se radi o jasnoj i razumljivoj ugovornoj odredbi treba tumačiti široko. Nadalje, sud se u odnosu na zahtjev "jasne i razumljive odredbe" poziva na obrazloženje presude Kásler et Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282. Odgovara i da nepoštene ugovorne odredbe, sukladno nacionalnom pravu ne obvezuju potrošače, a sud mora ocijeniti može li se ugovor u cijelosti održati bez te nepoštene ugovorne odredbe.

ODLUKA SUDA

Članak 1. stavak 2. točku (a) Direktive Vijeća 87/102/EEZ od 22. prosinca 1986. o usklađivanju zakona i drugih propisa država članica koji se odnose na kreditiranje potrošača, kako je izmijenjena Direktivom 98/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 1998., i članak 2. točku (b) Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima, treba tumačiti na način da pojam „potrošač“ u smislu tih odredbi obuhvaća fizičku osobu koja je sudužnik u ugovoru

sklopljenom s trgovcem, kada djeluje s ciljem koji se može smatrati neuobičajenim za njezinu trgovačku ili profesionalnu djelatnost.

Članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da nacionalni sud mora *ex officio* ocijeniti nepoštenost u smislu te odredbe, odredbi ugovora sklopljenog između potrošača i trgovca kada taj sud raspolaže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima u tu svrhu. Članke 3. do 5. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da u okviru ocjene nepoštenosti u smislu članka 3. stavaka 1. i 3. te direktive, odredbi ugovora o potrošačkom kreditu, nacionalni sud mora uzeti u obzir sve okolnosti sklapanja tog ugovora. U tom pogledu, treba provjeriti jesu li u predmetnom slučaju potrošaču priopćeni svi elementi koji mogu imati utjecaja na opseg njegove obveze, koji mu mogu omogućiti ocijeniti osobito ukupni iznos njegovog zajma. Odlučnu ulogu u toj ocjeni ima pitanje jesu li odredbe sastavljene jasno i razumljivo tako da prosječnom potrošaču, tj. uobičajeno obaviještenom i koji postupa s dužnom pažnjom i razboritošću, omogućuju ocijeniti takav iznos i, s druge strane, okolnost povezanu s nenavođenjem u ugovoru o potrošačkom kreditu informacija koje se smatraju, u odnosu na prirodu robe ili usluga koje su predmet tog ugovora, bitnima, a osobito one iz članka 4. Direktive 87/102, kako je izmijenjena.

Zaštita potrošača – teret dokaza

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

IIM-EU-2015-005

CA CONSUMER FINANCE SA

protiv

INGRID BAKKAUS, CHARLINE BONATO I FLORIAN BONATO

C-449/13

Presuda od 18. prosinca 2014.

KLJUČNE RIJEČI

Zahtjev za prethodnu odluku – Zaštita potrošača – Potrošačko kreditiranje – Direktiva 2008/48/EZ – Obveza pružanja informacija prije sklapanja ugovora – Obveza procjene kreditne sposobnosti korisnika kredita – Teret dokazivanja – Dokazna sredstva

SAŽETAK ODLUKE

Direktiva 2008/48/EZ određuje obvezu vjerovnika da korisniku kredita pruži informacije i objašnjenja kako bi potonji mogao donijeti informiranu odluku prilikom kreditnoga obvezivanja. Ova direktiva također obvezuje vjerovnika da potrošačima podnese obrazac sa „standardnim europskim informacijama o potrošačkim kreditima” te da provjeri njihovu kreditnu sposobnost. U sklopu dvaju postupaka u Francuskoj, više osoba nije bilo u mogućnosti otplatiti mjesečne obroke svojih ugovora o kreditu pa je banka zatražila hitnu otplatu iznosa zajma i kamata. Francuski sud nadležan za odlučivanje o ovom zahtjevu navodi da banka ne može podnijeti ni obrazac sa „standardnim europskim informacijama o potrošačkim kreditima” ni neki drugi dokument kojim bi dokazala da je ispunila svoju obvezu pružanja objašnjenja. U jednom od predmeta, međutim, ugovor o kreditu sadrži standardnu klauzulu kojom korisnik kredita potvrđuje da je primio obrazac te da je s njime upoznat. Francuski sud smatra da bi takva klauzula mogla prouzročiti poteškoće kad bi njezin učinak bio okretanje tereta dokazivanja na štetu potrošača. Sud stoga smatra da bi takva vrsta klauzule mogla onemogućiti potrošača u ostvarivanju njegova prava na osporavanje potpunog ispunjenja obveza vjerovnika.

U odnosu na obvezu provjere kreditne sposobnosti, francuski sud smatra da u drugom slučaju korisnik kredita banki nije podnio potvrde o svojoj financijskoj situaciji. Sud, dakle, postavlja pitanje mogućnosti provjere kreditne sposobnosti potrošača isključivo temeljem informacija koje podnosi potrošač bez stvarne provjere tih informacija u odnosu na druge dokaze. Sud koji je uputio zahtjev također pita može li se obveza objašnjavanja i pružanja pomoći smatrati ispunjenom ako vjerovnik nije prethodno provjerio kreditnu sposobnost i potrebe potrošača.

Sud utvrđuje da Direktiva ne određuje na kome je teret dokazivanja ispunjenja obveza vjerovnika vezanih uz pružanje informacija i provjeru kreditne sposobnosti, pa to pitanje ovisi o nacionalnom pravnom poretku svake države članice. U tom pogledu pravila nacionalnog prava ne smiju biti nepovoljnija od onih koja uređuju slične situacije unutarnjeg karaktera (načelo ekvivalentnosti) te ne smiju onemogućavati ili pretjerano otežavati ostvarivanje prava dodijeljenih Direktivom (načelo djelotvornosti). Iako Sud nema nikakve dvojbe u vezi s načelom ekvivalentnosti u predmetnom slučaju, on smatra da bi načelo djelotvornosti bilo ugroženo kad bi teret dokazivanja neispunjenja obveza vjerovnika bio na potrošaču. Naime, potonji ne raspolaže sredstvima koja bi omogućila dokazivanje da mu vjerovnik nije pružio potrebne informacije te da nije provjerio njegovu kreditnu sposobnost. Nasuprot tome, načelo djelotvornosti zajamčeno je u slučajevima kad vjerovnik na sudu mora dokazati valjano ispunjenje svojih predugovornih obveza: pažljivi vjerovnik, naime, mora biti svjestan nužnosti prikupljanja i čuvanja dokaza o ispunjenju svojih obveza pružanja informacija i objašnjenja.

Što se tiče standardne klauzule sadržane u jednom od predmetnih ugovora o kreditu, ona ne može vjerovniku omogućiti zaobilaženje obveza. Stoga navedena standardna klauzula predstavlja indiciju koju je vjerovnik dužan potkrijepiti s jednim ili više odgovarajućih dokaza. Isto tako, potrošač mora uvijek biti u mogućnosti iznijeti tvrdnju da nije primio obrazac predviđen u standardnoj klauzuli ili da isti vjerovniku nije omogućio ispunjenje njegovih predugovornih obveza pružanja informacija. Sud navodi da kad bi takva standardna klauzula značila da potrošač potvrđuje potpuno i pravilno ispunjenje predugovornih obveza vjerovnika, ona bi rezultirala okretanjem tereta dokazivanja, što bi ugrozilo djelotvornost prava priznatih Direktivom.

Što se tiče pitanja može li se provjera kreditne sposobnosti potrošača vršiti isključivo temeljem informacija koje je potonji pružio, bez stvarne provjere tih informacija u odnosu na druge dokaze, Sud navodi da Direktiva dodjeljuje vjerovniku diskrecijski prostor u svrhu utvrđivanja jesu li ili nisu informacije kojima raspolaže dostatne za utvrđivanje kreditne sposobnosti potrošača i treba li ih provjeriti u odnosu na druge dokaze. Stoga se vjerovnik može, ovisno o okolnostima slučaja, ili zadovoljiti informacijama koje mu je podnio potrošač ili odlučiti da je nužno pribaviti potvrdu tih informacija (jer se ne provodi sustavna provjera informacija koje pruži potrošač), s time da se puke izjave potrošača ne mogu, same po sebi, smatrati dostatnima ako nisu popraćene dokaznom dokumentacijom.

Nadalje, iz Direktive ne proizlazi da se ocjena financijske situacije i potreba potrošača moraju provesti prije pružanja odgovarajućih objašnjenja. U načelu ne postoji veza između ovih dviju predugovornih obveza. Vjerovnik može potrošaču pružiti objašnjenja a da nije obavezan prethodno procijeniti njegovu kreditnu sposobnost. Ipak, vjerovnik mora voditi računa o procjeni kreditne sposobnosti

potrošača u mjeri u kojoj ta procjena zahtijeva prilagodbu pruženih objašnjenja. Napokon, Sud navodi da obveze pružanja informacija moraju biti ispunjene, zbog njihova predugovornoga karaktera, prije potpisivanja ugovora, pri čemu ta objašnjenja ne moraju nužno biti podastrijeta u posebnom dokumentu, već i usmenim putem, tijekom razgovora. Sud je, međutim, podsjetio na to da oblik u kojem ta objašnjenja moraju biti podastrijeta pripada nacionalnom pravu.

ODLUKA SUDA

Vjerovnici su dužni dokazati ispunjenje svojih predugovornih obveza pružanja informacija i provjere kreditne sposobnosti korisnika kredita.

Načelo djelotvornosti bilo bi ugroženo kad bi teret dokazivanja neispunjenja obveza vjerovnika bio na potrošaču.

Zaštita potrošača – pojam „potrošač“ i „potrošački ugovor“

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

MR-EU-2015-001

JOHANN GRUBER

protiv

BAY WA AG.

C-464/01

Presuda od 20. siječnja 2005.

KLJUČNE RIJEČI

Zahtjev za prethodnu odluku- Zaštita potrošača- Konvencija o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (Konvencija iz Bruxellesa)- definicija „potrošački ugovor“- ugovori koji se odnose na robu koja je dijelom namijenjena za obavljanje posla, a dijelom u privatne svrhe - isključeni osim kada je poslovna uporaba ograničena, određivanje nadležnog suda- kriteriji

SAŽETAK ODLUKE

Gosp. Gruber je poljoprivrednik i vlasnik gospodarske zgrade izgrađene oko trga ('Vierkanthof'), koji se nalazi u Gornjoj Austriji, u blizini njemačke granice. On se koristi s desetak soba u toj zgradi kao stanom za sebe i svoju obitelj. Tamo drži i više od 200 svinja, silose i ima veliku prostoriju-strojarnicu. Područje gospodarske zgrade koje se koristi za stambene potrebe obuhvaća nešto više od 60% ukupne površine zgrade. Gosp. Gruber želio je zamijeniti crijepl svoje gospodarske zgrade te je vidio reklamne brošure Braunauer Rundschau sa sjedištem u Njemačkoj, nedaleko od Austrijske granice, koje se periodično distribuiraju i kućanstvima u Austriji. Nekolikoputa je zvao telefonom zaposlenika Bay Wa vezano uz vrste i cijene crijepla, navodeći svoje ime i adresu, ali ne spominjući činjenicu da je poljoprivrednik. Kako je gosp. Gruber htio pregledati pločice na licu mjesta, posjetio je Bay Wa prostorije te je dobio od zaposlenika pisanu ponudu od 23. srpnja 1998. Tijekom tog sastanka gospodin Gruber je rekao Bay WA zaposleniku da ima farmu i da želi staviti crijepl na krovu

gospodarske zgrade. Također je rekao i da je vlasnik pomoćnih zgrada koje služe prvenstveno za farmu, ali nije izrijekom rekao da zgrada na kojoj misli promijeniti crijep služi uglavnom za privatne ili poslovne svrhe. Sljedeći dan je gospodin Gruber nazvao zaposlenika iz Austrije i rekao mu je da je on prihvatio Bay WA. Bay Wa je zatim faksirao potvrdu narudžbe banci gosp. Gruberu u Austriji.

Gosp. Gruber je smatrao da isporučeni crijep ima značajne razlike u boji, unatoč jamstvu da će biti jednake boje, radi čega će se crijep na krovu trebati ponovno izmijeniti. Podignuo je tužbu na temelju garancije te za naknadu štete pred sudom u Austriji.

Nacionalni sud u Austriji je u bitnom postavio pitanja koja se odnose na to da li se smatra potrošačkim ugovorom, onaj ugovor koji je sklopljen i za privatne i za poslovne svrhe te da li za primjenu čl. 13. Konvencije ovisi da li je dominantnija privatna ili profesionalna svrha i koje kriterije primijeniti u određivanju prevladava li privatna ili profesionalna svrha. Da li se to određuje prema okolnostima koje mogu biti objektivno poznate drugoj strani ugovora s potrošačem te da li se u slučaju dvojbe smatra potrošačkim ugovorom?

Sud je naveo da je svrha članaka 13. -15. Bruxelleske konvencije da zaštiti osobu koja se smatra u slabijoj poziciji od druge ugovorne strane, pa se na njih ne može pozvati osoba koja zaključi ugovor u svrhu koja se dijelom tiče njene trgovačke ili profesionalne djelatnosti, a dijelom ne. Bilo bi drugačije kada bi veza između ugovora i trgovačke ili profesionalne djelatnosti te osobe bila toliko slaba i marginalna te gledano u cijelini imala samo zanemarivu ulogu za nabavu u odnosu na koju je ugovor zaključen.

Sud dodaje da je takvo tumačenje potkrijepljeno činjenicom da je definicija potrošača u st. 1. čl. 13. Bruxelleske konvencije opisana jasno restriktivno, koristeći negativnu definiciju (ugovor zaključen...za svrhu...izvan trgovačke ili profesionalne djelatnosti). Štoviše, definicija potrošača mora biti striktno tumačena, jer predstavlja derogaciju temeljnog pravila o nadležnosti iz st. 2. čl. 2. i dodjeljuje izuzetnu nadležnost sudovima prebivališta tužitelja.

Nadalje navodi da će nacionalni sud, prema dokazima koji su de facto, u spisu, odlučiti da li ugovor koji je zaključen zadovoljava potrebama trgovačke ili profesionalne djelatnosti u obujmu u obujmu koji nije neznatan ili je naprotiv poslovna uporaba neznatna. U tu svrhu nacionalni sud će uzeti u obzir ne samo sadržaj, prirodu i svrhu ugovora, već i objektivne okolnosti u kojima je ugovor sklopljen. Ako su dokazi dovoljni za donošenje odluke da svrha posla nije neznatna te se ne mogu primijeniti odredbe o zaštiti potrošača tada nema potrebe utvrđivati je li druga strana ugovora mogla biti svjesna poslovne svrhe.

Ako, objektivni dokazi priloženi u spisu nisu dovoljni za donošenje odluke je li poslovna svrha neznatna kod ugovora s dualnom svrhom, taj ugovor se treba smatrati potrošačkim ugovorom u smislu odredbi iz čl. 13. -15., kako se ne bi tim odredbama oduzela učinkovitost.

Međutim, kako odredbe o potrošačkim ugovorima predstavljaju odstupanje od općih odredbi, sud mora također utvrditi je li druga strana ugovora upotrebljavajući razumnu pažnju, prema ponašanju druge ugovorne strane, mogla biti nesvjesna privatne svrhe. Na primjer ako kod individualne

narudžbe ta osoba kupuje stvari koje se mogu koristiti u poslovne svrhe, koristi poslovni prostor, dao je poslovnu adresu ili je spomenuo povrat poreza.

U tom slučaju, posebne odredbe o nadležnosti sadržane u čl. 13-15- Konvencije nisu primjenjive čak i ako ugovor ima neznatnu poslovnu svrhu i treba se smatrati da se ta osoba, s obzirom na dojam koji je ostavio na drugu stranu koja postupa u dobroj vjeri, odrekla zaštite po tim posebnim odredbama o potrošačima.

ODLUKA SUDA

- Osoba koja sklapa ugovor za kupnju robe namijenjenu djelomično za privatnu, a djelomično za poslovnu svrhu ne može se pozvati na posebna pravila o nadležnosti određene člancima 13. do 15. Konvencije, osim ako je profesionalna svrha zanemariva u ukupnom kontekstu ponude. Činjenica da privatni element prevladava je nebitna.

- Na sudu je da odluči o tome da svrha zadovoljavanja profesionalnih potreba osobe koja je sklopila ugovor nije neznatna, ili naprotiv, da je trgovačka ili profesionalna svrha neznatna.

-U tu svrhu, sud mora uzeti u obzir sve relevantne činjenične dokaze objektivno sadržane u spisu. S druge strane, ne smije uzeti u obzir činjenice ili okolnosti kojih je druga strana ugovora mogla biti svjestna kada je sklopila ugovor, osim ako se osoba koja tvrdi da je potrošač, ponašala na takav način da je dala drugoj strani ugovora opravdano dala dojam da postupa u svrhu svog posla.

FRANCESCO BENINCASA

protiv

DENTALKIT SRL.

C-269/95.

Presuda od 3. srpnja 1997. godine

KLJUČNE RIJEČI

Zahtjev za prethodnu odluku-Zaštita potrošača-Konvencija o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (Konvencija iz Bruxellesa)- nadležnost u odnosu na ugovore koje su sklopili potrošači- koncept „potrošač“- tužitelj koji je zaključio ugovor za obavljanje trgovine ili posla u budućnosti- isključen-prorogacijski sporazum-isključiva nadležnost izabranog suda-tužba na utvrđenje ništetnosti ugovora-uključena

SAŽETAK ODLUKE

Godine 1987. Dentalkit je razvio lanac trgovina u franšizi u Italiji specijaliziranih za prodaju stomatoloških higijenskih proizvoda. U 1992. g. Benincasa je zaključio Ugovor o franšizi s Dentalkit za otvaranje trgovine u Münchenu. Tim ugovorom Dentalkit je gospodinu Benincasa dodijelio isključiva prava za korištenje Dentalkit žigana određenom zemljopisnom području. Dentalkit se dalje obvezao isporučivati robu koja nosi taj žig te ga na različite načine podržati; provesti potrebnu obuku, promociju, oglašavanje poslova i ne otvoriti trgovinu u zemljopisnom području koje je pokriveno isključivim pravom. S druge strane g. Benincasa se obvezao opremiti poslovne prostorije na vlastiti trošak, prodavati isključivo Dentalkit proizvode, ne otkriti bilo kakve informacije ili dokumente u vezi Dentalkita i platiti iznos od LIT 8 milijuna kao naknadu za troškove tehničke i komercijalne pomoćikoja će mu se pružiti prilikom otvaranja trgovine i obvezao se davati 3% svog godišnjeg prometa.Gosp. Benincasa je opremio svoju trgovinu, platio je početni iznos od LIT 8 milijuna i kupio je određene proizvode, koje, međutim, nikada nije platio. U međuvremenu, prestao se baviti trgovinom uopće.

Gosp. Benincasa pokrenuo je postupak pred sudom u Münchenu u kojem je zahtijevao da se ugovor o franšizi utvrdi ništetnim prema njemačkom zakonu. Također je tvrdio da su i naknadno sklopljeni ugovori o prodaji ništetni, jer je temeljni ugovor o franšizi nevažeći.

Drugostupanjski sud u Njemačkoj je u bitnom postavio pitanja da li se tužitelj treba smatrati potrošačem, čak i ako se njegova tužba odnosi na ugovor koji nije sklopljen u svrhu posla kojeg obavlja, već u svrhu posla kojeg namjerava obavljati u budućnosti (ovdje: ugovor o franšizi radi započinjanja posla) te ima li sud države ugovornice prema čl. 17. Konvencije o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka isključivu nadležnost i ako su stranke ugovorile nadležnost suda u Italiji ugovorom čije utvrđenje ništetnosti tužitelj zahtijeva?

Sud je naveo da se koncept potrošača treba usko tumačiti prema položaju osobe u predmetnom ugovoru, uzimajući u obzir prirodu i cilj tog ugovora, a ne subjektivni položaj te osobe. Nadalje, da se potrošačkim ugovorima smatraju samo ugovori sklopljeni u svrhu zadovoljavanja vlastite potrebe pojedinaca u smislu osobne konzumacije, jer odredbe koje služe za zaštitu potrošača, štite potrošača kao ekonomski slabiju stranu. Stoga potrošački ugovori nisu oni koji su sklopljeni u svrhu trgovačke ili profesionalne djelatnost, čak i ako se ta djelatnost planira raditi u budućnosti.

Dalje u odnosu na prorogacijski sporazum sadržan u ugovoru čije se utvrđenje ništetnosti zahtijeva, sud je naveo da se klauzula o nadležnosti razlikuje od materijalnih odredbama ugovora. Za razliku od materijalnih odredbi ugovora, klauzula o nadležnosti služi u postupovne svrhe i regulira se odredbama Konvencije. Cilj Konvencije je uspostaviti jednaka pravila nadležnosti sudova ugovornih država članica, kako bi se izbjegla multiplikacija nadležnosti u odnosu na isti pravni odnos, jačanje pravne zaštite i omogućavanje tužitelju da jednostavno identificira sud koji je nadležan za podnošenje tužbe, i tuženiku da razumno predvidi sud pred kojim može biti tužen, kao i postizanje pravne sigurnosti tako da sud može brzo odlučiti je li nadležan na temelju Konvencije, bez ulaženja u predmet spora. Smatra da bi se ugrozila pravna sigurnost kada bi jedna od strana u ugovoru htjela izbjeći prorogacijski sporazum jednostavno tvrdeći da je cijeli ugovor koji sadržava klauzulu o nadležnosti ništetan, a na temelju primijenjivog materijalnog prava.

ODLUKA SUDA

1. Prvi stavak članka 13. i prvi stavak članka 14. Konvencije od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju presuda u građanskim i trgovačkim stvarima, kako je izmijenjena Konvencijom od 9. listopada 1978. o pristupanju Kraljevine Danske, Irske i Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske, moraju se tumačiti tako da tužitelj koji je zaključio ugovor za obavljanje trgovine ili profesije, ne u sadašnjosti, već u budućnosti se ne može smatrati potrošačem.

2. Sudovi države ugovornice koje su određeni prema klauzuli o nadležnosti zaključenom prema članku 17. st. 1. Konvencije od 27. rujna 1968. godine također imaju isključivu nadležnost kada se tužbom zahtijeva utvrđenje da je ugovor koji sadrži tu klauzulu ništetan.

NAPOMENE

Pojam potrošača je ključni koncept za primjenu prava zaštite potrošača. Većina direktiva EU, kao i Uredbe Rim I i Bruxelles I te Bruxellska konvencija određuju gotovo jednako pojam potrošača na način da je to, prvo, fizička osoba i drugo, da je u sklapanju pravnog posla djelovala na tržištu izvan svoje trgovačke ili profesionalne djelatnosti. Direktiva o nepoštenoj poslovnoj praksi je izričito iz pojma potrošača isključila i obrtnike. Potrošač nije svaka osoba koja plaća proizvod ili uslugu, već je to samo osoba koja koristi taj proizvod ili uslugu. Dakle, potrošač je uvijek krajnji korisnik, a ne i preprodavač. U našem Zakonu o zaštiti potrošača (NN 41/14.) prema čl. 5. toč. 15.: "**potrošač**" je svaka fizička osoba koja sklapa pravni posao ili djeluje na tržištu izvan svoje trgovačke, poslovne, obrtničke ili profesionalne djelatnosti.

Zaštita potrošača – pojam „prosječni potrošač“ i dokazivanje

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

MR-EU-2015-002

GUT SPRINGENHEIDE GMBH AND RUDOLF TUSKY

protiv

OBERKREISDIREKTOR DES KREISES STEINFURT - AMT FÜR
LEBENSMITTELÜBERWACHUNG

C-210/96

Presuda od 16. srpnja 1998. (presuda Korn)

KLJUČNE RIJEČI

Promotivni opisi i izjave koje zavaravaju kupce - zabrana zavaravanja potrošača - ocjena nacionalnog suda o zavaravajućoj prirodi-kriteriji za utvrđivanje prosječnog potrošača

SAŽETAK ODLUKE

Gut Springenheide GmbH je prodavao jaja zapakirana pod opisom "šest žitarica-10 svježih jaja". Prema navodima tog društva, šest različitih žitarica je predstavljalo 60% miješane hrane za pilad. Na papiriću koji se nalazio unutar pakiranja, navodili su se pozitivni učinci te hrane na kvalitetu jaja.

Ured za nadzor hrane naložio tom društvu da ukloni te proizvode i određena je kazna direktoru Rudolfu Tuskyiju. Upravni sud presudom je odbio tužbu Gut Springenheide i Rudolfa Tuskyija, što je žalbeni sud potvrdio pod obrazloženjem da je vjerojatno da će se značajan udio potrošača zavarati da je hrana koja se daje piladi sadržana od isključivo šest vrsta žitarica i da jaja imaju posebne karakteristike. Gut Springenheide i Rudolf Tuskyi su podnijeli žalbu o pravnom pitanju navodeći da žalbeni sud nije imao nikakvo stručno mišljenje kao dokaz da opis može zavarati kupca.

Bundesverwaltungsgericht je podnio zahtjev za prethodnu odluku postavljajući pitanje da li se zavaravajuće promotivne prodaje ocjenjuju na temelju stvarnih očekivanja potrošača ili je kriterij objektivni koncept kupca, otvoren samo za pravno tumačenje? Te ako se utvrđuje prema stvarnim očekivanjima potrošača sud je nadalje upitao koji je to test utvrđivanja, da li je to informirani prosječni potrošač ili je to uobičajeni potrošač? Te može li se udio potrošača koji je potreban da se dokažu ključna očekivanja potrošača odrediti u postocima? Ako je objektivni koncept kupca koji podliježe samo pravnom tumačenju kako se taj koncept tumači?

Sud je u obrazloženju naveo da je Sud pravde već u nekoliko slučajeva utvrđivao je li opis, žig ili promotivni tekst zavaravajući prema Ugovoru ili sekundarnom zakonodavstvu. Uvijek kada su dokazi ili informacije bili dovoljni za donošenje vrste odluke, presudio bi u toj stvari, radije nego da ostavi konačnu odluku nacionalnom sudu. U tim slučajevima sud je uzeo u obzir pretpostavljena očekivanja prosječnog potrošača koji je u razumnoj mjeri obaviješten, pažljiv i oprezan. Prema tome i nacionalni suci općenito mogu ocijeniti, pod istim uvjetima, svaki zavaravajući učinak opisa ili izjave za promociju prodaje.

Nadalje naglašava, da u drugim slučajevima u kojima nije imao potrebne informacije ili gdje rješenje nije bilo jasno, Sud pravde je ostavio nacionalnim sudovima da odluče je li opis, žig ili promotivni opis ili izjava zavaravajuća ili ne.

Dalje naveo je da u nedostatku odredbe u europskom pravu, na nacionalnim sudovima je da ukoliko smatraju potrebnim, odrede istraživanje, u skladu s nacionalnim pravom, kako bi odredili postotak potrošača koji su zavarani s promotivnim opisom ili izjavom, a koji postotak je dovoljno značajan da bi se opravdala zabrana uporabe tog opisa ili izjave.

ODLUKA SUDA

U namjeri da odredi je li neka izjava ili opis koji služi za promociju prodaje zavaravajuća za kupca, nacionalni sud mora uzeti u obzir pretpostavljena očekivanja prosječnog potrošača koji je u razumnoj mjeri obaviješten, pažljiv i oprezan. Međutim europsko pravo ne isključuje mogućnost da kada nacionalni sud ima određene poteškoće u ocijenjivanju zavaravajuće prirode izjave ili opisa može, pod propisanim uvjetima u svom nacionalnom pravu, uzeti u obzir istraživanje potrošača ili vještački nalaz, za donošenje odluke.

NAPOMENE

Iako se od trgovca zahtijeva da s profesionalnom pažnjom postupa prema potrošaču (čl. 5. toč. 19. Zakona o zaštiti potrošača) te mu se nameću dodatne obveze (npr. obavještavanje potrošača i sl.), ipak to ne znači potpunu negaciju pravila caveat emptor – neka kupac pazi. Direktiva o nepoštenoj poslovnoj praksi u preambuli navodi da kao mjerilo postavlja prosječnog potrošača koji je u razumnoj mjeri obaviješten, pažljiv i oprezan, uzimajući u obzir socijalne, kulturne i jezične čimbenike, kao što to tumači Sud, no ona također sadrži odredbe čiji je cilj spriječiti iskorištavanje potrošača kojega njegova obilježja čine posebno ranjivim. Ako je poslovna praksa posebno usmjerena na određenu skupinu potrošača kao što su djeca, poželjno je da se utjecaj ocjenjuje sa stajališta prosječnog člana

skupine. Dodaje se da test prosječnog kupca nije statistički test, već će nacionalni sudovi i druga tijela morati izvršavati pravo vlastitog prosuđivanja uzimajući u obzir praksu Suda EU-a kako bi utvrdili tipičnu reakciju prosječnog potrošača u danom slučaju.

Osim kod nepoštene poslovne prakse, koncept prosječnog potrošača je ključan i za primijenu drugih propisa o zaštiti potrošača, kao što su nepoštene ugovorne odredbe, označavanje proizvoda, ali i drugih propisa poput industrijskog vlasništva (sličnost žiga i dr.), slobodnog kretanja robe. Naš Zakon o zaštiti potrošača (NN 41/14.) ne sadrži posebne odredbe o pažnji koju je potrošač dužan primijeniti u pregovorima, prilikom sklapanja ugovora i tijekom ugovornog odnosa s trgovcem, pa tako niti odredbe o tome kako utvrditi prosječnu reakciju potrošača.

Zabrana diskriminacije i odgovornost države za kršenje prava EU

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

MR-EU-2015-004

GERHARD KÖBLER

protiv

AUSTRIJE

C-224/01.

Presuda od 30. rujna 2003.

KLJUČNE RIJEČI

Jednako postupanje – Naknada sveučilišnim profesorima – Indirektna diskriminacija - Uračunavanje trajanja radnog staža – Odgovornost države članice za štetu koju je prouzročila pojedincima kršenjem prava EU – Kršenja prava koja čini nacionalni sud

SAŽETAK ODLUKE

Austrijski Zakon o plaćama iz 1956.g. (dopunjen 1997.g.) u Par 50.a/1 određivao je da sveučilišni profesor ili redoviti profesor zaposlen na sveučilištu ili drugoj instituciji visokog školstva koji navršio 15 godina službe na austrijskim sveučilištima ili institucijama visokog školstva ima pravo na poseban novčani dodatak za dugo obavljanje službe koji mu ulazi u obračun mirovine. Gospodin Kobler, redoviti sveučilišni profesor u Innsbrucku zatražio je taj dodatak premda nije svih 15 godina radio kao profesor na austrijskim sveučilištima u drugim državama članicama, zahtijevao je da mu se u petnaestogodišnji staž uračuna i vrijeme rada na drugim sveučilištima izvan Austrije. Smatrao je da zahtjev za petnaestogodišnjim stažem samo na austrijskim sveučilištima predstavlja indirektnu diskriminaciju koja nije dopuštena pravom Europske unije (ranije: Zajednice).

U postupku koji se u povodu zahtjeva gospodina Koblera vodio pred Upravnim sudom Austrije zatraženo je prethodno mišljenje (predmet C-382/97). O sličnom problemu sud je već ranije dao prethodno tumačenje u predmetu C-15/96, Sshonon-Kougebetopouou. U tom predmetu Sud je

smatrao da su neuračunavanje u radni staž godina provedenih na istovrsnim poslovima u drugoj državi članici, a time i odbijanje povećanja plaće radi određenih godina radnog staža predstavlja diskriminaciju protivnu pravu EU. Nakon što ga je Sud informirao o svom stajalištu u ovom predmetu i pozvao ga da se izjasni ostaje li i dalje pri zahtjevu, Upravni sud Austrije povukao je svoj zahtjev za prethodno tumačenje. Ujedno je odbio zahtjev gospodina Koblera za dodatak uz obrazloženje da se u konkretnom slučaju ne radi o dodatku koji se smatra dijelom plaće, već o dodatku za lojalnosti (loyalty bonus) redovitim profesorima koji su svoju karijeru proveli na Austrijskim sveučilištima, te da takva funkcija dodatka opravdava odstupanje od prava EU slobodnom kretanju radnika. Gospodin Kobler pokrenuo je tada pred Landesgericht für Zivilsachen Wien građansku parnicu protiv Republike Austrije radi naknade štete tj. gubitka nastalog neplaćanjem specijalnog dodatka za dugo obavljene službe. Tužitelj je smatrao je da Upravni sud Austrije svojom odlukom povrijedio izravno primjenjivu odredbu prava Europske unije s obzirom da je Sud u svojim odlukama tumačio da dodatak za godine službe ne predstavljaju dodatak za lojalnost već dodatak na plaću za koji vrijedi zabrane diskriminacije. Nakon što je tužena Republika Austrija u dogovoru na tužbu ospirala tužbeni zahtjev uz obrazloženje da Upravni sud nije svojom odlukom povrijedio izravno važeću odredbu prava EU, te da odluka najvišeg suda ne može biti temelj za odgovornost države za štetu, Landesgericht für Zivilsachen postavio je Sudu Pravde Europske unije zahtjev za prethodnu odluku u kojem je postavio pitanja je li praksa Suda po kojoj je za odgovornost države članice za štetu irelevantno koje je državno tijelo počinilo povredu prava EU vrijedi i kad povreda prava EU proizilazi iz odluke najvišeg suda u državi članici u ovom slučaju Upravnog suda Republike Austrije? Ako je odgovor na prethodno pitanje pozitivan da li praksa Suda po kojoj se u okviru pravnog poretka država članica određuje nadležnost za rješavanja sporova proizišlih iz pojedinačnih prava stečenih na temelju prava EU vrijedi i kad povreda prava EU proizilazi iz odluke najvišeg suda u državi članici, u ovom slučaju Upravnog suda Austrije? Ako je odgovor na prethodno pitanje pozitivan, da li tumačenje Upravnog suda prema kojem se poseban dodatak na godine službe smatra dodatkom za lojalnost predstavlja povredu izravno primjenjive odredbe prava EU, posebno odredbe o zabrani indirektna diskriminacije iz čl.48 (sada 39.Ugovora) i prakse Suda u relevantnim predmetima? Ako je odgovor na prethodno pitanje pozitivan, radi li se o izravno primjenjivoj odredbi prava EU iz koje proizilazi subjektivno pravo tužitelja na naknadu štete? Ako je odgovor na prethodno pitanje pozitivan, može li Sud s obzirom na činjenice iz zahtjeva za prethodno tumačenje sam procijeniti je li Upravni sud u konkretnom slučaju jasno i nedvojbeno prekoračio svoje diskrecijske ovlasti ili je to pitanje na koje mora odgovoriti austrijski sud?

Sud je u obrazloženju u bitnom naveo da država članica odgovara za štetu nastalu povredom prava Europske unije i kad je do te povrede došlo odlukom najvišeg suda. Sud je smatrao da tu odgovornost ne isključuje prigovori istaknuti tijekom postupka o tome da odgovornost može nepovoljno utjecati na pravnu sigurnost posebno na ostvarivanje načela res iudicata na neovisnost sudstva te da mogu nastati problemi s određivanjem nadležnosti suda koji bi odlučivao o zahtjevima za naknadu štete. Sud je smatrao da odgovornost države članice za štetu nastalu odlukom najvišeg suda ne isključuje primjenu pravila o presuđenoj stvari koje je prema njegovom mišljenju od velike važnosti za osiguranje stabilnosti pravnog poretka pravnih odnosa pravičnosti. Postupak koji se vodi radi naknade štete temelji se na potpuno drugom činjeničnom stanju vodi se s potpuno drugim ciljem, a ne uključuje neizostavno iste stranke iz postupka u kojem je donijeta odluka kojom je povrijeđeno

pravo EU. Odluka o odgovornosti za štetu na povlači za sobom nužno i deklaraciju o nevaljanosti pravomoćne odluke kojom je povrijeđeno pravo EU.

Odluka o odgovornosti za štetu ne povlači za sobom nužno i deklaraciju o nevaljanosti pravomoćne odluke kojom je riješeno pravo EU. Smisao odgovornosti države članice za štetu u okviru pravnog poretka EU je da se oštećenoj osobi naknadi šteta, a ne da se provodi revizija pravomoćne sudske odluke. Zbog toga načelo *res iudicatae* ne isključuje odgovornost države za štetu nastalu odlukom kojom je povrijeđeno pravo EU.

Naveo je da se načelo odgovornosti države članice za štetu ne odnosi na osobnu odgovornost sudaca već na državu članicu. Članice za štetu ne može se negirati samo zbog nenadlaženosti sudova da procesuiraju takse predmete. Države članice duže su u okviru svog pravnog poretka osigurati mogućnost da se efikasno u okviru nacionalnog pravosudnog sustava ostvaruju takvi zahtjevi za naknadu štete. Određivanje nadležnog suda za vođenje postupaka radi naknade štete i osiguranje efikasnog ostvarivanja prava na naknadu štete države članice moraju riješiti u okviru svog nacionalnog pravnog poretka.

Pretpostavke odgovornosti za štetu iste su kao i u drugi slučajevima odgovornosti države članice za štetu nastalu povredom prava EU. To su 1) povredu odredbe prava EU iz koje za pojedinca proizlaze određena subjektivna prava, 2) dovoljno ozbiljna povreda prava EU i 3) izravna kauzalna veza između štete i povrede prava EU. Sud je međutim smatrao da se pretpostavka "dovoljno ozbiljna povreda prava EU", s obzirom na specifičnu narav pravosudne funkcije i zahtjeva pravne sigurnosti i izvjesnosti mora u slučaju odgovornosti za štetu nastalu odlukom najviše instance tumačiti vrlo restriktivno tako da odgovornost postoji samo u iznimnim slučajevima. Sud je istaknuo da u ovom slučaju dovoljno ozbiljnom povredom smatra samo povredu kojom je očigledno povrijeđeno pravo EU ili praksa Suda u odnosnim slučajevima. Za procjenu je li odlukom Suda najviše instance očigledno povrijeđeno pravo EU moraju se razmotriti različiti faktori: stupanj jasnoće i preciznosti povrijeđenog pravila, je li povreda počinjena namjerno je li greška ispričiva ili neispričiva, ponašanje tijela EU u konkretnom slučaju, propuštanje da se sukladno Ugovoru zahtijeva prethodno mišljenje.

Sud je bio mišljenja da Upravni sud, nakon što je prekvalificirao narav dodatka za radni staž i nakon što je ustanovio da sud o tome još nije davao prethodno mišljenje, nije trebao povući svoj zahtjev za prethodno tumačenje. Upravo suprotno, kako do tada Sud nije tumačio Ugovor u vezi s pitanjem o dodatku za lojalnost, Upravni sud je trebao ostati kod svog zahtjeva za prethodno tumačenje. Naposljetku je svojom odlukom kojom je odbio gospodin Koblerea povrijedio odredbu čl.48 Ugovora (sada: 45 TFEU), jer, unatoč kvalifikaciji dodatka kao dodatka za lojalnost, pretpostavke za njegovo priznavanje, predstavljaju ograničenja slobode prometa radnika.

Sud je smatrao da se u konkretnom slučaju ne radi o dovoljno ozbiljnoj povredi prava EU. Sud je obrazložio činjenicom da pravo EU ne uređuje izričito da li mjera kojom se zaposlenik nagrađuje za lojalnost kao npr. dodatak za lojalnost, predstavlja ograničenje slobode kretanja radnika, te je li sukladna pravu EU. O tome ne postoji izričit odgovor ni u praksi Suda. Povredu ne čini dovoljno ozbiljnom ni činjenica da je nacionalni sud propustio zatražiti prethodno mišljenje (tj. neosnovano je povukao svoj zahtjev).

ODLUKA SUDA

1. Načelo da su države članice obvezne nadoknaditi štetu pojedincima počinjenu povredom prava EU vrijedi i kad povreda proizlazi iz odluka suda posljednje instance ako je povrijeđena odredba prava EU koja daje pojedincima određena prava, ako je povreda dovoljno ozbiljna i ako postoji izravna kauzalna veza između povrede i štete za pojedinca. Nadležni nacionalni sud prilikom utvrđivanja je li povreda koja proizlazi iz odluke suda na više instance dovoljno ozbiljna mora, uzimajući u obzir posebnu naravi pravosudne funkcije, utvrditi je li povreda bila očigledna. Nadležnost nacionalnog suda pred kojim se vodi postupak radi naknade štete određuje se u okviru pravnog sustava svake države članice.

2. Čl. 48 Ugovora (sada čl. 45. TFEU) i čl.7/1 Uredbe br.1612/68 od 15.10.1968.g. o slobodi kretanja radnika unutar EU tumače se na način da isključuju mogućnost plaćanja dodatka za godine staža (Par. 50 a Zakona o plaćama) koji se prema tumačenju Upravnog suda Austrije u odluci od 24.06.1998.g. smatra dodatkom za lojalnost.

3. Povreda prava EU, s obzirom na okolnosti postupka u kojem je Upravni sud donio presudu od 24.06.1998.g. nema karakter očigledne povrede prava EU, što se inače zahtijeva za odgovornost države članice za štetu nastalu sudskom odlukom donijetom na najvišoj sudskoj instanci.

Zabrana diskriminacije

OPĆINSKI SUD U RIJECI

6 Su-696/15

MM-EU-2015-001

ÖSTERREICHISCHER GEWERKSCHAFTSBUND

protiv

VERBAND ÖSTERREICHISCHER BANKEN UND BANKIERS

C-476/12

Presuda od 5. studenog 2014. godine

KLJUČNE RIJEČI

Prethodno pitanje – Socijalna politika – Okvirni sporazum o radu s nepunim radnim vremenom – Načelo zabrane diskriminacije – Kolektivni ugovor koji predviđa doplatka za uzdržavano dijete – Izračun doplatka koji se isplaćuje radnicima s nepunim radnim vremenom prema načelu razmjernosti (načelu *pro rata temporis*)

SAŽETAK ODLUKE

Čl. 1. toč. a) Okvirnog sporazuma o radu s nepunim radnim vremenom zaključenog 6. lipnja 1997. (u daljnjem tekstu: Okvirni sporazum) koji se nalazi u prilogu Direktivi Vijeća 97/81/EZ od 15. prosinca 1997. o Okvirnom sporazumu o radu s nepunim radnim vremenom izmijenjenoj Direktivom Vijeća 98/23/EZ od 7. travnja 1998. godine, određuje da je svrha Okvirnog sporazuma o radu s nepunim radnim vremenom omogućiti uklanjanje diskriminacije radnika s nepunim radnim vremenom i poboljšati kvalitetu njihovog rada. U tom smislu, čl. 4. Okvirnog sporazuma naslovljen kao "Načelo nediskriminacije" predviđa da se u odnosu na uvjete zapošljavanja, radnici s nepunim radnim vremenom ne smiju tretirati na manje povoljan način od usporedivih radnika s punim radnim vremenom samo zato što rade s nepunim radnim vremenom, osim ako je različito postupanje opravdano objektivnim razlozima, dok se tek prema potrebi dopušta primjena načela *pro rata temporis* (načela razmjernosti).

Čl. 19. austrijskog Zakona o radnom vremenu izričito zabranjuje diskriminaciju radnika s nepunim radnim vremenom, a u slučaju spora, na poslodavca prebacuje teret dokazivanja da do stavljanja radnika u nepovoljniji položaj nije došlo zbog rada s nepunim radnim vremenom.

Između Österreichischer Gewerkschaftsbund (austrijskog saveza sindikata) i Verband Österreichischer Banken und Bankiers (udruženja austrijskih banaka i bankara, u daljnjem tekstu: VÖBB), nastao je spor u pogledu doplatka za uzdržavano dijete koji se isplaćuje na temelju kolektivnog ugovora primjenjivog na zaposlenike banaka i bankare. Cilj je tog zahtjeva, podnesenog protiv VÖBB-a, kao tijela nadležnog za zastupanje poslodavaca austrijskog bankarskog sektora, utvrđenje Vrhovnog suda Republike Austrije da zaposlenici s nepunim radnim vremenom na koje se primjenjuje kolektivni ugovor za zaposlenike banaka i bankare, imaju pravo na punu isplatu doplatka za uzdržavano dijete predviđenog u članku 22. stavku 1. tog kolektivnog ugovora, a ne samo na iznos izračunan *pro rata* prema trajanju njihovog radnog vremena, kako je to izričito određeno čl. 21. kolektivnog ugovora.

Vrhovni sud Republike Austrije Sudu je postavio slijedeće prethodno pitanje: primjenjuje li se načelo *pro rata temporis*, čija je primjena predviđena čl. 4. st. 2. Okvirnog sporazuma o radu s nepunim radnim vremenom, zbog naravi tog davanja i na doplatku za uzdržavano dijete koju poslodavac isplaćuje izvršavajući kolektivni ugovor kao socijalno davanje, čija je svrha djelomično nadoknaditi troškove uzdržavanja koje roditelji imaju za dijete za koje im se taj doplatku isplaćuje?

Osim toga, u slučaju niječnog odgovora na prvo pitanje, traži odgovor i treba li čl. 4. st. 1. Okvirnog sporazuma tumačiti na način da je smanjenje prava na doplatku za uzdržavano dijete zbog trajanja radnog vremena, objektivno opravdano ako se utvrdi da: a) zabrana proporcionalnog izračuna otežava odnosno čini nemogućim zapošljavanje s nepunim radnim vremenom namijenjeno roditeljima, ili dodatno zapošljavanje tijekom roditeljskog dopusta, b) dovodi do narušavanja tržišnog natjecanja zbog povećanog financijskog tereta koji moraju snositi poslodavci koji zapošljavaju veći broj radnika s nepunim radnim vremenom i do veće nesklonosti poslodavaca da zapošljavaju radnike s nepunim radnim vremenom, c) ima za učinak dovođenje u povoljniji položaj radnika s nepunim radnim vremenom koji imaju više ugovora o radu s nepunim radnim vremenom i kumuliraju više prava na davanje, poput doplatka za uzdržavano dijete na temelju kolektivnog ugovora, ili d) za učinak ima dovođenje u povoljniji položaj radnika s nepunim radnim vremenom jer raspolažu s više slobodnog vremena nego radnici s punim radnim vremenom i mogu se prema tome lakše brinuti o svojoj djeci?

Konačno, Vrhovni sud Republike Austrije u slučaju negativnog odgovora na oba postavljena pitanja, traži pojašnjenje trebaju li se tada pravila o proporcionalnom izračunu doplatka za uzdržavano dijete u slučaju rada s nepunim radnim vremenom smatrati ništetnim?

Odgovarajući na postavljeni zahtjev za prethodnu odluku, sud ističe kako doplatku za uzdržavano dijete nije davanje koje je predviđeno zakonom i koje isplaćuje država, već ga isplaćuje poslodavac izvršavajući kolektivni ugovor koji su dogovorile ugovorne strane, u korist radnika koji imaju uzdržavanu djecu. Iz toga proizlazi da se taj doplatku ne može kvalificirati kao „davanje iz sustava socijalne sigurnosti“ u smislu Uredbe (EZ) br. 883/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja

2004. o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti (SL L 166, str. 1.) iako je cilj navedenog doplatka analogan određenim davanjima koja predviđa ta uredba. Sud je također istaknuo da se, iako je točno da su razne vrste primanja koje odobrava poslodavac također u skladu s smjernicama socijalne politike, karakter naknade jednog davanja ne može se dovesti u pitanje kada radnik ima pravo na primitak predmetnog davanja od svog poslodavca zbog postojanja radnog odnosa. Međutim, kako je doplatka za uzdržavano dijete dio radnikove plaće, on je određen uvjetima radnog odnosa koji su ugovoreni između potonjega i poslodavca. Iz toga slijedi da, ako je prema uvjetima tog radnog odnosa radnik zaposlen s nepunim radnim vremenom, treba smatrati da je izračun doplatka za uzdržavano dijete na temelju načela *prorata temporis* objektivno opravdan u smislu čl. 4. st. 1. Okvirnog sporazuma o radu s nepunim radnim vremenom i prikladan u smislu čl. 4. st 2. Okvirnog sporazuma.

Konačno, Sud podsjeća da je načelo *prorata temporis* (tj. načelo razmjernosti) već primijenio na druga davanja koja isplaćuje poslodavac, a vezana su za radni odnos s nepunim radnim vremenom, pa tako i izračun mirovine ili izračun plaćenog godišnjeg odmora prema istom načelu, gdje je objektivno mjerilo koje je omogućilo proporcionalno umanjeње prava dotičnih radnika upravo uspoređivanje rada s nepunim radnim vremenom u odnosu na ono s punim radnim vremenom. Prema tome, uzimajući u obzir odgovor na prvo pitanje, Sud je bespredmetnim držao odgovor na drugo i treće pitanje suda koji je uputio zahtjev.

ODLUKA SUDA

Čl. 4. st. 2. Okvirnog sporazuma o radu s nepunim radnim vremenom zaključen 6. lipnja 1997., koji se nalazi u prilogu Direktivi Vijeća 97/81/EZ od 15. prosinca 1997. o Okvirnom sporazumu o radu s nepunim radnim vremenom koji su sklopili UNICE, CEEP i ETUC, kako je izmijenjena Direktivom Vijeća 98/23/EZ od 7. travnja 1998., treba tumačiti na način da se načelo *pro rata temporis* primjenjuje i na izračun iznosa doplatka za uzdržavano dijete koji radniku s nepunim radnim vremenom isplaćuje poslodavac izvršavajući kolektivni ugovor.

MARIO VITAL PÉREZ

protiv

AYUNTAMIENTO DE OVIEDO

C-416/13

Presuda od 13. studenog 2014. godine

KLJUČNE RIJEČI

Zahtjev za prethodnu odluku – Socijalna politika – Jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja – Povelja Europske unije o temeljnim pravima – Članak 21. – Direktiva 2000/78/EZ – Članak 2. stavak 2., članak 4. stavak 1. i članak 6. stavak 1. – Diskriminacija na temelju dobi – Nacionalna odredba – Uvjet zapošljavanja lokalnih policijskih službenika – Određivanje najviše dobi od 30 godina – Razlozi za opravdanje

SAŽETAK ODLUKE

Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje čl. 2. st. 2., čl. 4. st. 1. i članka 6. st. 1. toč. (c) Direktive Vijeća 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja (u daljnjem tekstu: Direktiva 2000/78).

Točkama 18., 23. i 25. uvodne izjave Direktive 2000/78 određeno je da se od oružanih snaga, policije, zatvora ili hitnih službi posebno ne zahtijeva zapošljavanje ili zadržavanje na radu osoba koje ne posjeduju odgovarajuće sposobnosti za obavljanje niza zadataka koji bi pred njih mogli biti postavljeni, uzimajući u obzir legitiman cilj očuvanja operativne spremnosti tih službi, što je iznimka od općeg načela zabrane diskriminacije na temelju dobi i okolnosti da se različito postupanje može opravdati jedino u vrlo malom broju slučajeva, samo kada određena značajka povezana s dobi predstavlja stvarni ili odlučujući uvjet za obavljanje tog posla i ako je cilj opravdan, a zahtjev razmjernan. Člankom 2. Direktive definirano je načelo jednakog postupanja, s time što se Direktiva primjenjuje na sve osobe, u privatnom ali i javnom sektoru, a tako i javna tijela u odnosu i na uvjete za pristup zapošljavanju, samozapošljavanju ili uvjete za obavljanje zanimanja, uključujući mjerila odabira i uvjete za primanje u radni odnos, bez obzira na to o kojoj se vrsti djelatnosti radi te na svim

profesionalnim razinama, kao i napredovanje. Različito postupanje neće predstavljati diskriminaciju jedino kad zbog prirode određenih profesionalnih djelatnosti ili uvjeta u kojima se obavljaju takva značajka predstavlja stvarni i odlučujući uvjet za obavljanje određenog zanimanja, ako je svrha opravdana, a zahtjev proporcionalan (čl. 4. st. 1. Direktive). Sukladno čl. 6. Direktive 2000/78 različito postupanje na temelju dobi neće se smatrati diskriminacijom, jedino ako su, u kontekstu nacionalnog prava, te razlike objektivno i razumno opravdane legitimnim ciljem, uključujući legitimnu politiku zapošljavanja, tržište rada i strukovno obrazovanje te ako su načini ostvarivanja tog cilja primjereni i nužni.

Mario Vital Pérez podnio je 8. travnja 2013. tužbu španjolskom sudu. Podnositelj osporava zakonitost točke natječaja u kojem je propisano da kandidat ne može biti stariji od 30 godina. Prema mišljenju tužitelja tim se uvjetom vrijeđa njegovo temeljno pravo utvrđeno španjolskim ustavom i Direktivom 2000/78/EZ da pod jednakim uvjetima pristupi javnoj službi. Stoga, zahtijeva poništenje navedene točke natječaja s obrazloženjem da sadrži uvjet koji nije osnovan ni opravdan, s obzirom na to da se tjelesne sposobnosti potrebne za obavljanje zadataka provjeravaju testovima navedenima u obavijesti o natječaju.

Ayuntamiento kao tuženik ističe da utvrđivanjem uvjeta dobi samo poštuje zakon, a uvjete natječaja opravdava pozivanjem na čl. 6. Direktive 2000/78 i presudu Wolf (C-229/08, EU:C:2010:3) gdje je presuđeno u korist navedenog uvjeta.

Španjolski sud odlučuje prekinuti postupak i upućuje Sudu sljedeće prethodno pitanje: protive li se čl. 2. st. 2., čl. 4. st. 1. i čl. 6. st. 1. toč. (c) Direktive 2000/78 [...] te čl. 21. st. 1. [Povelje], s obzirom na to da zabranjuju svaki oblik diskriminacije na temelju dobi, tome da se u općinskoj obavijesti o natječaju, u kojoj se izrijeком primjenjuje regionalni zakon države članice, odredi najviša dob od 30 godina za pristupanje radnom mjestu službenika lokalne policije?

U odgovoru na postavljeni zahtjev za prethodnu odluku, Sud prije ukazuje da je načelo zabrane diskriminacije na temelju dobi opće načelo prava Unije i konkretizirano je Direktivom 2000/78/EZ u području zapošljavanja i obavljanja zanimanja. Tako se prije svega ukazuje da okolnost što sporni propis predviđa da se osobe starije od 30 godina ne mogu primiti u službu lokalne policije, bez sumnje utječe na uvjete zapošljavanja tih radnika, pa se stoga Direktiva 2000/78 primjenjuje na ovaj slučaj. Takvo različito postupanje se doduše, može opravdati sukladno čl. 4. st. 1. i čl. 6. st. 1. Direktive 2000/78, kada je to potrebno zbog prirode određenih profesionalnih djelatnosti ili uvjeta u kojima se obavljaju, no samo ako je svrha opravdana, a zahtjev proporcionalan. Sud napominje da sukladno čl. 18. st. 6. Zakona 2/2007 proizlazi da zadaci službenika lokalne policije obuhvaćaju osobito pomoć građanima, zaštitu osoba i imovine, uhićenje i nadzor počinitelja kaznenih djela, preventivnu ophodnju i upravljanje prometom. Prema tome, iako određeni zadaci, poput pomoći građanima ili upravljanja prometom, ne zahtijevaju važan fizički angažman, to ne vrijedi za zadatke koji se odnose na zaštitu osoba i imovine, uhićenje i nadzor počinitelja kaznenih djela te preventivne ophodnje čije obavljanje može zahtijevati uporabu fizičke sile. Narav potonjih zadataka zahtijeva posebnu tjelesnu sposobnost, s obzirom na to da tjelesna nespremnost tijekom obavljanja navedenih zadataka može imati velike posljedice ne samo za službenike lokalne policije i treće osobe, već i za održavanje javnog reda. Stoga, zaključuje da se u pogledu obavljanja službe u lokalnoj policiji

posjedovanje posebnih tjelesnih sposobnosti može smatrati „stvarnim i odlučujućim uvjetom za obavljanje određenog zanimanja“ u smislu čl. 4. st. 1. Direktive 2000/78.

Sud ocjenjuje da i cilj radi kojeg je odredba o najvišoj dobi propisana, a to je potreba osiguranja operativne spremnosti i dobrog funkcioniranja policijske službe, predstavlja legitiman cilj u smislu čl. 4. st. 1. Direktive 2000/78.

Međutim, ispitujući je li nacionalni propis o kojem se raspravlja, propisao uvjet koji je proporcionalan, odnosno je li ta granica prikladna za postizanje željenog cilja i prelazi li ono što je nužno za njegovo ostvarenje, Sud ovaj zahtjev nalazi neispunjenim. Tako ukazuje na postojanje očitih razlika između propisa autonomnih zajednica koji se odnose na službenike lokalne policije u pogledu određivanja najviše dobi za pristup tom zanimanju, jer dok jedni utvrđuju tu dob na 30 godina ili više (35, 36 ili 40 godina), druge su autonomne zajednice odlučile ne odrediti tu granicu. Osim toga, za pristup radnom mjestu službenika nacionalne policije - čiji su zadaci, propisani u članku 11. Zakona 2/1986 Kraljevine Španjolske, slični onima koji su dodijeljeni lokalnoj policiji, kriterij najviše dopuštene dobi je ukinut. Ukazuje i da je odluku u presudi Wolf donio nakon znanstvenih podataka o razini psihofizičke sposobnosti povezane s dobi za zapošljavanje na radna mjesta u samostalnoj tehničkoj službi u vatrogastvu, s obzirom na to da je takvo ograničenje bilo potrebno da bi se osigurala operativna spremnost i dobro funkcioniranje predmetne službe.

Ocjena je Suda da kada se imaju u vidu zadaci povjereni službenicima lokalne policije, te zadaće nisu uvijek usporedive s „iznimno izraženim“ tjelesnim sposobnostima koje se sustavno zahtijevaju od vatrogasaca, osobito kod gašenja požara. Ovo tim više što u uvjetima natječaja tuženika, je određeno da kandidati za ta radna mjesta moraju posjedovati „tjelesne i psihičke sposobnosti potrebne za obavljanje zadataka oglašenog radnog mjesta i za prolazak na testovima“ koji su pobliže određeni u toj obavijesti. Riječ je o zahtjevnim i izlučnim testovima tjelesnih sposobnosti koji, prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, omogućavaju postizanje cilja koji se sastoji u tome da službenici lokalne policije posjeduju tražene posebne tjelesne sposobnosti za obavljanje svojeg zanimanja na način manje otegotan od određivanja najviše dobi. Stoga, Sud zaključuje da je određivši takvu dobnu granicu od 30 godina, Zakon 2/2007 propisao neproporcionalan uvjet i protivan je čl. 4. st. 1. Direktive 2000/78, kao i zabrani diskriminacije iz čl. 6. st. 1. Direktive. Naime, različito postupanje na temelju dobi nije objektivno i razumno opravdano legitimnim ciljem, a mjera propisivanja najviše dobi nije prikladna i nužna.

ODLUKA SUDA

Članak 2. stavak 2., članak 4. stavak 1. i članak 6. stavak 1. točku (c) Direktive Vijeća 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja treba tumačiti na način da se protive nacionalnom propisu, poput onoga o kojem se raspravlja u glavnom postupku, koji određuje najvišu dob od 30 godina za zapošljavanje službenika lokalne policije.

ABECEDNO KAZALO

A

arbitrarnosti 61, 70

B

bitne činidbe..... 95

D

diskriminacije 67, 119, 120, 123, 124, 126, 127, 128

dom 20, 21, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 31

državno vlasništvo 26

duljinu postupka 42

E

erga omnes..... 91

G

glavni predmet ugovora 94, 95, 96

govor mržnje 16, 17, 18

I

imisije 30, 31

informirana odluka 107

internet 17, 18

iscrpljivanje domaćih pravnih sredstava 6, 23, 59

iseljenje 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28

izvlaštenje..... 36, 37, 38, 39, 40, 42

J

javni interes..... 38, 45, 46, 47

jednostrana izmjena cijene 92

jednostrana izmjena ugovora 90

K

kolektivni interes 90

kontradiktornost 80

L

legitiman cilj 3, 10, 14, 20, 23, 26, 27, 29, 34, 46, 47, 48, 60, 61, 126, 127, 128

lišenje poslovne sposobnosti..... 63

M

mirno uživanje vlasništva 2, 4, 5, 19, 34, 37, 46

N

načelo razmjernosti	75, 123
načelo djelotvornosti	89, 108
načelo ekvivalentnosti	89, 102, 108
načelo učinkovitosti	102, 105
naknada štete	2, 3, 4, 6, 16, 59, 67, 103, 111, 120, 121
nečovječno i ponižavajuće postupanje	26, 65, 66
negativne obveze	57
neimovinska šteta	2, 3, 29, 32, 53, 56, 58, 61, 64
neovisan sud	23, 27, 29
<i>nepoštene odredbe</i>	29, 88, 89, 92, 94, 96, 97, 99, 100, 101, 102, 104
nepoštena poslovna praksa	98, 99, 115, 117
nerazmjeran teret	38, 46
ništetnost	44, 89, 90, 96, 97, 99, 113, 114

O

obiteljski život	9, 10, 31, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 65, 67
očinstvo	57, 58
odgovornost države	119, 121
oglasna ploča	13, 14
opći interes	26
osobna dostava	13, 14

P

parnični trošak	3, 49
porodiljna naknada	33, 34, 35
poslovna praksa	98, 99, 118
poslovna sposobnost	57, 58, 62, 63, 65
poštena ravnoteža	5, 10, 19, 35, 38, 42
pošteno suđenje	9, 10, 12, 13, 22, 77, 79, 80, 83, 84, 101
poštivanje doma	19, 22, 23, 25, 28, 29, 30, 31
<i>potrošač</i>	88, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 111, 114, 115, 116, 117, 118
potrošački ugovor	88, 90, 98, 99, 100, 110, 114
Povelja Europske unije o temeljnim pravima	100, 126
pozitivne obveze	17, 52, 54, 55, 57, 65
pravo na slobodu i sigurnost	69, 72, 75
pravo na obranu	81, 84
pravo osobnosti	16, 17
pravo vlasništva	33, 36, 40, 42, 44, 46, 47, 49
pravni lijek	9, 12, 65, 66, 101
predugovor	108, 109
prekomjeran teret	42, 43, 46
prethodno pitanje	9, 10, 105, 120, 124, 127
prethodna odluka	88, 90, 92, 94, 95, 98, 100, 104, 107, 110, 113, 117, 120, 124, 126, 127
pretjerani formalizam	37
pristup sudu	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 13
privatan i obiteljski život	31, 59, 60, 67
priznanje očinstva	57, 58
<i>pro rata temporis</i>	123, 125
promotivna prodaja	117
proporcionalnost	127, 128
prorogacijski sporazum	113, 114

R

raskid ugovora	91, 93
ratione materiae	45
ratione temporis.....	40, 41, 42, 44, 45
ravnopravnost stranaka	101
razmjernost mjere	19, 24, 25, 26
razuman rok	14, 52
rekonstrukcija.....	7
res iudicata	120
retroaktivnost.....	33, 35

S

sloboda izražavanja	16
sloboda procjene.....	10, 25, 26, 35, 46
stanarsko pravo	22, 25, 28, 44, 46, 47
stečaj	13
stečajni dužnik	13
stečajni postupak	12, 13, 14
suđenje u razumnom roku	12, 52, 53

T

teret dokazivanja.....	107
test proporcionalnosti.....	3, 5, 44, 46
test poštenosti.....	93, 95
trajanje pritvora	70, 72, 73, 75
transparentnost.....	92, 93, 96
troškovi postupka	2, 3, 4, 14, 24, 25, 29, 32, 49
tržišna vrijednost.....	38, 42, 48

U

ugovor o potrošačkom kreditiranju.....	98
ugovoru o kreditu	88, 96

V

vlasništvo.....	4, 22, 27, 34, 37, 41, 42, 45
-----------------	-------------------------------

Z

zabrana diskriminacije.....	9, 10, 67
zabranu mučenja	65
zakonitost pritvora	69, 70
zaštita potrošača	90, 91, 93, 98, 101, 103, 104, 107, 110, 113, 115
zavaravanje	116

